

Laura Majava

Riihimäen Petsamon pientaloalueen täydennysrakentaminen

Tekijä Otsikko	Laura Majava Riihimäen Petsamon pientaloalueen täydennysrakentaminen
Sivumäärä Aika	70 sivua + 4 liitettä 18.4.2018
Tutkinto	Rakennusarkkitehti (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Rakennusarkkitehtuuri
Ammatillinen pääaine	Rakennusarkkitehtuuri
Ohjaajat	Tutkintovastaava Jorma Lehtinen
	<p>Tämä opinnäytetyö tarkastelee Riihimäen Petsamon pientaloaluetta ja täydennysrakentamista. Petsamo on maakunnallisesti arvokas rakennettu ympäristö ja jälleenrakentamiskauden pientaloalue, joka on vaarassa menettää identiteettinsä täydennysrakentamisen myötä.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli etsiä alueen kaupunkikuvaan ja nykypäivän asumiseen sopivia ratkaisuja. Opinnäytetyössä alueen kaupunkikuvaa on analysoitu ja sen kulmakivet määritetty, joiden myötä etsittiin suunnittelulle ja rakentamiselle reunaetoja, joita noudattamalla kaupunkikuva säilyy eheänä. Analyysin myötä esitettiin luonnostasolla kaksi esimerkkirakennusta, jotka mittakaavaltaan sopeutuvat olevaan miljööseen ja toteuttavat tämän päivän pientaloasumisen vaatimuksia. Toinen suunnitelma muuntaa neljän tontin ryhmän asunto-osakemuotoiseksi yhteisölliseksi kokonaisuudeksi, kun taas toisessa esitettiin, miten pitkänomaisien tonttien takaosia voidaan lisärakentaa.</p> <p>Työssä otetaan kantaa kaavoituksen keinoihin asuinalueen täydennysrakentamisen hallitsemiseksi ja työ tehtiin yhteistyössä Riihimäen kaupungin kaavoitusosaston kanssa.</p>
Avainsanat	Täydennysrakentaminen, lisärakentaminen, jälleenrakennuskausi, kaupunkikuva, alueen identiteetti

Author Title	Laura Majava Complementary Construction of the Petsamo area in Riihimäki
Number of Pages Date	70 pages + 4 appendices 18 April 2018
Degree	Bachelor of Construction Architecture
Degree Programme	Construction Architecture
Professional Major	Construction Architecture
Instructors	Jorma Lehtinen, Senior Lecturer
	<p>This thesis is about the development of the Petsamo residential area in the city of Riihimäki. The goal of the project was to find a way to develop and conserve the area using complementary construction instead of demolishing it. The goal of the thesis was to find solutions of complementary construction that fit the existing landscape and fulfill the needs of contemporary lifestyle.</p> <p>The project was done by getting familiar with relevant literature, visiting similar areas in Finland and analyzing the landscape and the history of the surroundings. One step was to find what are the main components of the landscape and the identity and what kind of new structures can be fit in the area without losing them. As a result of the project, two alternatives for complementary construction are presented. Based on the analysis of the area and its landscape, the new alternatives are designed to fit into it and add a new layer to the area's historic overview.</p> <p>The Petsamo area is a good example of a residential area of the reconstruction era in Finland after the Winter War and the Continuation War. The area's landscape and identity have already suffered from complementary construction that has not been designed to fit the landscape. In Finland, many similar areas can be found and since the residents of the areas are ageing and younger people are moving in, there is an actual need for development in these areas.</p>
Keywords	Complementary construction, area conservation, reconstruction era

		4.3.2 Rakenteet	15
Sisällys		4.4 Kaavoitus	16
		4.5 Yhteenveto	17
Lyhenteet		5 Petsamon pientaloalue	18
1 Johdanto	1	5.1 Suunnittelun lähtökohdat	19
2 Työskentely	3	5.2 Kaavoittaja Otto-livari Meurman	19
3 Riihimäki	4	5.3 Kaavamerkinnot	22
3.1 Historia	4	5.4 Liikenneverkko	22
3.2 Nykytila	5	5.5 Rakennuskanta	23
3.3 Yleiskaava 2035	5	5.6 Yhteenveto	25
3.3.1 Tavoitteet	5	6 Esimerkkikortteli Ohra	28
3.3.2 Täydennysrakentaminen	6	6.1 Asemakaava	28
3.3.3 Arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt	7	6.2 Rakennusala ja -oikeus	29
3.4 Yhteenveto	8	6.3 Tyypitalot	30
4 Jälleenrakennuskausi	9	6.4 Muu rakennuskanta	32
4.1 Yhteiskunnallinen tilanne ja jälleenrakentaminen	9	6.5 Rakennukset suhteessa katuun	32
4.2 Tyypitalot	11	6.6 Tontit	33
4.3 Arkkitehtuuri	13	6.7 Johtopäätökset	33
4.3.1 Piirteet	14	7 Täydennysrakentaminen Petsamossa	34
		7.1 Laajentaminen	35

7.2	Lisärakentamisen kaupunkikuvalliset haasteet	37	11.1	Arkkitehtuuri	53
	7.2.1 Mittakaava ja hierarkia	37	11.2	Pohjaratkaisut – tilaohjelma	54
	7.2.2 Liikenne ja autopaikat	39	11.3	Julkisivut ja detaljiikka	56
8	Suunnittelun reunaehdoja	39	11.4	Rakenne	57
	8.1 Tutkimusmenetelmiä	39	12	Lisärakennus Jyvä	58
	8.2 Suunnittelun reunaehdoja	40	12.1	Arkkitehtuuri	58
9	Ehdotus 1: lisärakennus puutarhaan	42	12.2	Pohjaratkaisut	61
	9.1 Rakennusala	42	12.3	Julkisivut	62
	9.2 Rakennusoikeus	44	12.4	Rakenteet	65
	9.3 Talousrakennusten nykytila	44	13	Johtopäätökset	66
	9.4 Suhde päärakennukseen	46		Lähteet	68
10	Ehdotus 2: Yhteisasumista pientaloissa	47		Liitteet	
	10.1 Suunnitelma	48		Liite 1. Rakennusoikeuden taulukointi	
	10.2 Rakennusala ja -oikeus	49		Liite 2. Petsamonkatu 21 piirustuksia	
	10.3 Yhteistalo ja puutarha	50		Liite 3. Tehtävänanto	
11	Uudisrakennus Tähkä	53		Liite 4. Esittelyplanssit	

1 Johdanto

Riihimäellä sijaitseva Petsamon pientaloalue on listattu maakunnallisesti merkittäväksi ympäristöksi, mikä tarkoittaa, että sen katsotaan sisältävän maakunnallisesti tärkeitä ominaispiirteitä ja arvoja [11]. Maakunnallisesti arvokkaita kohteita määritettäessä on kiinnitetty erityishuomiota kohteisiin, jotka ilmentävät Hämeen rakennusperinnön ominaispiirteitä, rakennusten ja ympäristön suhdetta sekä rakennettuja kokonaisuuksia [1, s.64]. Petsamo on naapurikaupunginosa Juppalan ohella hyvä esimerkki jälleenrakennuskauden pientaloalueesta, joita kaavoitettiin ja rakennettiin 1940- ja 50-luvuilla sotien jälkeen esimerkiksi Karjalan evakkojen, sotainvalidien ja –leskien asuttamiseksi [1, s. 149]. Petsamo on rakentunut pääasiassa sotien jälkeen, 1940- ja 50-luvulla ja on säilynyt melko yhtenäisenä tähän päivään asti. Alueen tonteilla on vielä käyttämätöntä rakennusoikeutta, mikä saattaa houkutella ostajia tai nykyisiä asukkaita rakentamaan aluetta tavalla, joka ei kunnioita vanhaa arvokasta rakennusperintöä. Riihimäen kaupungin pelkona on, että he näkevät alueen tontit vain mahdollisuuksina rakentaa ympäristöön sopimattomia rakennuksia.

Riihimäen kaupunki on tilannut selvityksen alueen historiasta ja sen arvoista Riihimäen muiden vastaavien alueiden ohella. Selvityksen ovat tehneet Juho Haavisto ja Sami Louekari syksyllä 2017 tutkimalla vanhoja kaavoja, karttoja ja kirjallisia aineistoja sekä havainnoimalla aluetta paikan päällä. Tulokset esitellään keväällä 2018 Riihimäen kaupungin

Kuva 1. Riihimäen Petsamo vuonna 1958.

Odert Lackschewitz, Riihimäen kaupunginmuseo.

julkaistavassa Pientaloaluetarkastelu-julkaisussa. Selvityksessä pyritään kartoittamaan alueiden kehitystä ja erityispiirteitä ja siten tarjota lähtökohtia alueiden kehittämiseksi ja kaavasuunnitteluun. Kaupungin intressinä on tarjota vaihtoehtoja alueen täydennysrakentamiselle ja alueella sijaitsevien kiinteistöjen mahdolliselle korjaamiselle, laajentamiselle, nykyaikaistamiselle sekä käyttämättömän rakennusoikeuden hyödyntämiselle.

Tässä työssä tutkitaan tarkemmin Petsamon alueen Ohra-nimistä korttelia, joka sijaitsee alueen keskiosassa. Ohrassa on edustettuna alueelle tyypillisiä tyyppitalojen kokonaisuuksia, joissa on nähtävissä rakennusajalle ja tyyppitaloille ominaisia piirteitä. Rakennusoikeutta tonteilla on vielä runsaasti käyttämättä, jonka käytölle tässä työssä etsin eri vaihtoehtoja. Tutkin siinä sijaitsevien rakennusten korjaus- ja laajennusmahdollisuuksia sekä mahdollisten tonteille rakennettavien uudisrakennusten suunnittelun reunaehtoja niiden sopeuttamiseksi yhtenäiseen jälleerakennuskauden pientaloalueen miljööseen. Tavoitteena on aluetta täydennysrakentamalla säilyttää eheänä pientaloalueen kaupunkikuva ja luoda alueelle uutta asumista, jota Riihimäellä tarvitaan väestönkasvun myötä.

Petsamon alkuperäinen asemakaava on hyväksytty vuonna 1945 ja se on laadittu Otto-I. Meurmanin suunnitelman pohjalta. Meurman oli Suomen ensimmäinen asemakaavoituksen professori ja kirjoitti myös kirjan Asemakaavaoppikirja vuonna 1947. Kirjassaan hän toteaa tulkitsevänsä asemakaavaa rakentamisen ohjeena, jota kehitetään olosuhteiden ja tarpeiden muuttuessa sekä tähtäävän inhimillisyyteen ja tasa-arvoisuuteen. Näihin Meurmanin ajatuksiin nojaten haluan työssäni tutkia, minkälaisia mahdollisuuksia ja rajoituksia kaava tarjoaa ja kuinka sitä tulisi päivittää, jotta Petsamon alue jatkossakin säilyisi ainutlaatuisena, miellyttävänä ja toimivana asuinympäristönä.

2 Työskentely

Työn alkuvaiheessa, taustatutkimusta ja historian selvittämistä tehdessä, tutkimusmetodeina käytin kirjallisuuteen tutustumista, referenssikohteiden etsimistä ja niihin tutustumista kuvalähteistä sekä käynnein paikan päällä. Vierailin myös Riihimäen kaupungin rakennusvalvonnan lupa-arkistossa sekä Arkkitehtuurimuseon arkistossa tutkimassa tyyppitaloihin liittyvää materiaalia. Analyysiä tein valokuvaamalla, vierailemalla alueella, piirtämällä ja tutustuen Petsamon ja vastaavien alueiden asemakaavoihin sekä niiden määräyksiin. Suunnitteluvaiheessa työkaluina toimivat käsin luonnostelu ja piirtäminen sekä mallinnus- ja piirto-ohjelmilla työskentely. Suunnittelua varten valmistin myös yksinkertaisen massamallin 1:500, mikä veikin suunnittelua tehokkaasti eteenpäin, kun massat ja niiden vaikutukset oli mahdollista arvioida nopeasti. Suunnittelussa suurena apuna toimivat myös keskustelut, joita kävin paitsi ohjaajien ja kanssaopiskelijoiden kanssa, myös Riihimäen kaavoitusosaston henkilökunnan kanssa. Otin myös osaa Riihimäellä valmisteilla olevan Rakennetun ympäristön ohjelman keskustelutilaisuuteen, jossa kuulin kaupungin tulevaisuuden suuntaviivoista ympäristön suhteen ja sain paljon ideoita.

Työn aikana pohdin paljon työni näkökulmaa ja sen rajausta; riskinä työssä oli aiheen laajeneminen ja työn määrän kasvaminen hallitsemattomaksi. Pohdin aihetta niin kaupungin, kaavoituksen, asukkaan sekä mahdollisten kiinteistösijoittajien näkökulmasta, mutta päädyin kaupunkikuvallisen näkökulman painottamiseen eli miten kaupunkikuvaa voi täydentää niin, että se säilyisi eheänä täydennysrakentamisen myötä.

Lähteitä etsin vastaavien opinnäyte- ja diplomitöiden lähdeluetteloista. Ensimmäisenä tutustuin RT-korttiin, joka käsitteli pientaloalueiden täydennysrakentamista ja antoi taustaa aiheelle. Tutustuin myös useisiin kaupunkikuvan inventointia käsitteleviin kirjoihin, mutta päädyin itse keskittymään kaupunkikuvan varsinaisen inventoinnin sijaan sen huolelliseen analysointiin, jotta suunnitteluun olisi enemmän resursseja. Referensseinä kävin tutustumassa muun muassa Helsingissä Marttilaan ja Länsi-Käpylään, jonka kaavamuutos vuodelta 2016 toimi oivana referenssinä. Lisäksi tutustuin muihin vastaavien alueiden asemakaavoihin ja niiden selityksiin.

Analyysin myötä asetettujen lähtökohtien, alueen nykytilan, ja lähdeaineiston avulla tavoitteena on löytää alueen rakentamiselle tulevaisuudessa reunaehtoja, joiden avulla jälleenrakennuskaudelle tyypillinen kaupunkikuva säilyy eheänä. Työssä esitetään tapoja täydennysrakentaa Petsamon pientaloaluetta näiden suunnittelun reunaehtojen puitteissa.

3 Riihimäki

3.1 Historia

Riihimäen kaupunki on Kanta-Hämeessä sijaitseva vajaan 30 000 asukkaan kaupunki. Riihimäen kauppala perustettiin vuonna 1922 ja siitä tuli kaupunki vuonna 1960. Riihimäen syntyyn vaikutti Helsinki-Hämeenlinna-rautatie sekä Riihimäki-Pietari-radan käyttöönotto jo 1800-luvun loppupuolella, mikä johti taajaväkisen yhdyskunnan perustamiseen. Hyvät yhteydet houkuttivat alueelle lasiteollisuutta ja varuskunnan, joista Riihimäki on tullut tunnetuksi. [2.] Aluksi alueelle asettui radanrakentajia, työnjohtajia ja käsityöläisiä perheineen, ja 1800-luvun loppupuolella suurin osa väestöstä sai elantonsa maataloudesta [12]. 1930-luvun Riihimäen rakennuskanta oli hyvin puutalovoitoista ja ihmiset asuivat ahtaasti ja vaatimattomasti, kuten muuallakin Suomessa [9].

Kuva 2. Riihimäen keskustaa vuonna 1937.

3.2 Nykytila

Tänä päivänä Riihimäki on edelleen vilkas kaupunki vilkkaasti liikennöidyn rautatien varressa. Rautateitse kaupunki on saavutettavissa Etelä-Suomen suurista kaupungeista helposti, esimerkiksi matka-aika Helsingistä Riihimäelle on alle tunti ja Tampereelle pääsee junalla tunnissa. Riihimäen ohitse kulkee myös valtatie 3, joka on Helsingistä Hämeenlinnan ja Tampereen kautta Vaasaan johtava reitti. Se on myös osa kansainvälistä E12-tietä. Itä-länsisuunnassa kantatie 54 Tammelasta Hollolaan toimii väylänä Forssan ja Lahden suuntiin.

Riihimäen kaupunginhallitus hyväksyi kesäkuussa 2017 uuden Yleiskaavan 2035, jossa kuvaillaan kaupungin yhdyskuntarakennetta ja asetettiin kaupungin kaavoituksen tulevaisuuden suuntaviivat. Riihimäen strategian 2030 päämäärinä on kohentaa Riihimäkeä kohtaamispaikana; niin elinkeinoelämän ja osaajien sekä asukkaiden arjen ja vapaa-ajan osalta. Riihimäki haluaa parantaa kaupunkilaistensa vaikutusmahdollisuuksia ja ottaa heidät tiiviimmin osaksi oman kaupunkinsa kehitystä. Riihimäen sijaintia suurten liikenneväylien varrella sekä sen asukkaiden yhteisöllisyyttä ja luovaa kulttuuria korostaa. [2.]

3.3 Yleiskaava 2035

3.3.1 Tavoitteet

Yleiskaavan merkittävimmät tavoitteet koskevat väestöennustetta, uusia asumisen alueita, täydennysrakentamista, elinkeinoalueita, kehäteiden ja keskustan liikennettä sekä viherrakennetta. [3.] Näistä tavoitteista tätä opinnäytetyötä koskevat täydennysrakentamiseen ja väestöennusteeseen liittyvät tavoitteet. Riihimäen kaupungin väestönkasvun vuotuiseksi kasvutavoitteeksi on päätetty 0,7 %, joka tarkoittaa noin 4 600 asukkaan väestönkasvua vuoteen 2035 mennessä. Tällöin uusien asuntojen tarve on noin 2 500 asuntoa. Yleiskaava 2035 mukaan nykyisten asemakaavojen mahdollistama asuntorakentaminen on noin 1300 asuntoa ja kaavamuutoksilla voitaisiin mahdollistaa lisäksi 1500 asunnon

rakentaminen. Kaavapotentiaali on 4800 asuntoa ja käyttämätöntä rakennusoikeutta on arvioitu rakennetuilla tonteilla olevan noin 50 000 kerrosneliömetriä, joista kolmasosa kerrostalotonteilla [3.]

3.3.2 Täydennysrakentaminen

Yleiskaavassa 2035 asumisen täydennysrakentamista esitetään suunniteltavaksi enintään kolmen kilometrin etäisyydelle rautatieasemasta. Yli puolet uusista asunnoista sijoittuu nykyiseen rakenteeseen eli täydennysrakentamisen alueille. Vanhat yhtenäiset pientaloalueet on yleiskaavassa todettu kaupunkikuvaltaan säilyttämisen arvoisiksi. Petsamo-Juppalan alueen eteläosa on laajin yhtenäinen, seudullisesti merkittävä pientaloalue [3, liite 8]. Yleiskaavan selostuksessa mainitaan myös tiivistämisen johdosta ympäristön muutoksen kokeminen joltain osin negatiivisena sekä luonnon ja rakennetun ympäristön suuri vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen [3, liite 8].

Yleiskaavassa on tarkasteltu myös ilmastovaikutuksia. Täydennysrakentamisella on uudisrakentamiseen verrattuna vähäiset ympäristövaikutukset; täydennysrakennettavilla alueilla voidaan hyödyntää olemassa olevia verkostoja, kuten tie- ja vesi- sekä viemäriverkostoja, eikä uusia verkkoja tarvitse rakentaa. Tarkasteltaessa vaikutuksia ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön, mainitaan Riihimäen asukkaiden ikäjakauman mukanaan tuomina haasteina palveluiden kasvuntarve. Ikäihmisten määrä tulee kaksinkertaistumaan jo seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. [3, liite 8.]

Riihimäen kaupunki pyrkii parantamaan kaupungin houkuttelevuutta paitsi asuinpaikkana, myös yritysten sijaintipaikkana; yhtenä tavoitteena on parantaa liikenneyhteyksiä ja tarjota uusia työpaikka-alueita houkuttelemaan yrityksiä kaupunkiin. Tällöin myös pienten lasten vanhemmat voisivat käydä töissä lähempänä kotia, jolloin aikaa vapautuu perheen kanssa olemiseen. Uudet yritysalueet tosin vaativat infran rakentamista, mikä rasittaa ympäristöä ja aiheutuu kaupungille kustannuksia. [3, liite 8.]

3.3.3 Arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt

Yhtenä uuden yleiskaavan kantavana teemana on kulttuuriympäristön vaaliminen. Aiheesta on laadittu erillinen teemakartta, jossa esitetään valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Valtakunnallisesti arvokkaat ympäristöt on kuvattu Museoviraston vuonna 2009 tekemässä inventoinnissa ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt Hämeen liiton julkaisussa vuodelta 2003. Petsamo-Juppalan pientaloalueen eteläosa on tässä teemakartassa mainittu maakunnallisesti arvokkaana kulttuuriympäristönä. [3, liite 12.] Tämä tarkoittaa, että maakuntakaavoitusta varten tehdyssä selvityksessä alueen on katsottu sisältävän maakunnallisesti tärkeitä ominaispiirteitä ja arvoja. Selvityksen ovat tehneet yhdessä Hämeen liitto, Museovirasto, maakuntamuseo, alueellinen ympäristökeskus ja muut asiantuntijat. [11.] Rakennukset tai alueet eivät tässä listauksessa mainittuna saa varsinaista suojelustatusta, mutta julkaisullaan Hämeen liitto haluaa tuoda esiin arvokkaita kohteita, joita kukin kunta voi huomioida kaavoituksessaan ja siten päättää antaa niille suojeluarvoa [1, s.8]. Mikäli maakunnallisesti arvokkaan rakennusperintökohteen maininnan saanut rakennus tai alue muuttuu merkittävästi ja siten menettää ominaispiirteitä tai arvojaan, voidaan se myös poistaa luettelosta. Riihimäen kaupunki ei ole tähän mennessä suojellut Petsamon pientaloaluetta.

Kuva 3. Petsamonkadun Jorma Järven suunnittelemat tyyppitalot luovat e tyyppitalojen kokonaisuuden.

3.4 Yhteenveto

Tämä työ tutkii Petsamon pientaloalueen mahdollisuuksia Riihimäen strategioiden ja Yleiskaavan 2035 asettamien tavoitteiden ja suuntaviivien valossa. Yleiskaavassa 2035 kehittämisen teemoiksi on mainittu muun muassa täydennysrakentaminen ja viherrakentaminen, jotka voivat olla mahdollisia Petsamossa tutkimalla lisärakentamisen mahdollisuuksia lähiympäristöä vaalien ja parantaen. Riihimäen kaupunki on asettanut tavoitteeksi väestönkasvua 0,7% vuodessa, joka vaatii toteutuakseen kaupunkirakenteen tiivistämistä ja täydennysrakentamista. Petsamo sijaitsee kävelymatkan päässä keskustasta ja siten voisi sopia hyvin tiivistettäväksi ympäristöksi.

Petsamon pientaloalue on listattu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi ja on hyvä esimerkki jälleenrakennuskauden pientaloalueesta. Ympäristö on muuttunut myöhemmän rakentamisen myötä samalla kun ihmisten arki ja tarpeet ovat muuttuneet. Aluetta tulisi siis tarkastella sekä nykyisten että historiallisten olosuhteiden valossa ja pohtia miljööseen sopivia ehostamistoimenpiteitä vastaamaan soveltuvilta osin tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeita. Tavoitteena on pyrkiä säilyttämään maakunnallisesti arvokas rakennettu ympäristö.

4 Jälleenrakennuskausi

4.1 Yhteiskunnallinen tilanne ja jälleenrakentaminen

Suomen 1940-luvulla käymien sotien, talvi- ja jatkosodan, jälkeistä aikaa kutsutaan usein jälleenrakennuksen ajaksi. Sen ensimmäisen vaiheen katsotaan alkaneen talvisodan jälkeisen välirauhan alettua Moskovan sopimuksella maaliskuussa 1940 [4, s.60], toisen vaiheen jatkosodan aikana 1941 ja viimeinen vaihe rauhan palauduttua syksyllä 1944 [5].

Talvisodassa menetettiin yli 100 000 rakennusta ilmapommitusten seurauksena sekä alueluovutusten myötä ja yli 400 000 evakkoa Karjalasta ja Hankoniemestä oli kodittomana [5]. Välirauhan aikana jälleenrakentamisen tärkein tehtävä olikin evakkojen asuttaminen ja yhtenä merkittävänä ensiapuna saatiin Ruotsista lahjoituksena yhteensä 2000 niin kutsuttuja ”ruotsalaistaloja”. Nämä pientalot suunniteltiin Suomessa, rahoitettiin ruotsalaisilta kerätyillä lahjoituksilla, esivalmistettiin Ruotsissa, ja lähetettiin Suomeen pystytettäväksi yhteensä 75 paikkakunnalle [4, s.78]. Näitä lahjataloja pystytettiin myös Riihimäelle Petsamon alueelle Ruotsinkadun varrelle.

Jälleenrakennuksen toinen vaihe käynnistyi, kun jatkosodassa 1941 takaisin vallattuja Karjalan ja Hankoniemen alueita alettiin uudelleenrakentaa vanhan väestön osittain palatessa takaisin kotiseuduilleen. Myös rintamamiehet osallistuivat rakennustöihin asemasodan aikana valmistaen hirsirunkoisia pientaloja, jotka kuitenkin jouduttiin jättämään,

Kuva 4. Kuva Riihimäen Petsamon Ruotsinkadulta 1940-luvulla.

kun alueet jälleen menetettiin. [5.] Näitä taloja kutsuttiin asevelitaloiksi ja sijoitettiin muun muassa Riihimäelle Aseveljentielle.

Viimeisen jälleenrakentamisen vaiheen alkaessa ilman kotia olivat karjalaisten ja hankoniemeläisten lisäksi Petsamon ja Porkkalan väki sekä kokonaan tuhotun Lapin väestö [6, s.95]. Yli 11% maan koko väestöstä oli vailla asuntoa ja siirtolaisperheitä oli vähintään 100 000 [5]. Lisäksi Suomen uudestaan rakentamista varjostivat Neuvostoliitolle maksettavat ankarat sotakorvaukset, minkä myötä resursseja ohjattiin energiantuotantoon ja teollisuuden tarpeisiin [5]. Rakentamisessa vallitsi siten ankara resurssipula, joka johti rakennusten standardisoinnin ja tyyppitalojen tuotannon nousuun. Tuohon aikaan Suomi oli edelleen maatalousvaltainen maa ja väestö asui vielä suurimmaksi osaksi maaseudulla. Siispä lähes kaikki asumisen jälleenrakentaminen keskittyi aluksi maaseudulle, johon maanhankintalain vauhdittamana rakennettiin lähes 150 000 uutta tilaa [7, s.136], mikä oli ainutlaatuista koko Euroopassa [5].

Kuva 5. Jälleenrakennuskauden pientaloja Riihimäen Petsamossa.

4.2 Tyypitalot

Suomessa jo 1930-luvulla funktionalismin ideologioiden myötä oli alettu tutkia esivalmistettujen rakennuksien mahdollisuuksia. Kehityksen taustalla olivat 1930-luvulla nousseet ajatukset omakotitalojen sopivuudesta lapsiperheille ja niiden hinnan saamiseksi tasolle, johon perheillä olisi varaa. Alvar Aalto piirsi vuosina 1937-38 Ahlström Oy:lle sarjan tyypitaloja, joita ehdittiin rakentaa ennen sotaa Varkauteen, Karhulaan ja Inkeröisiin. Taloissa oli jyrkkä harjakatto ja vaaka-lauditus. [4, s.33.] Todellinen teollinen sarjatuotanto puutaloille aloitettiin 1941, jolloin suunnittelu ja tuotanto saatiin sovitettua yhteen. Lisäksi rakennusalan yleistä standardisointia alettiin kehittää [5]. Suunnittelijoita oli paljon sekä maaseudulla että kaupungeissa ja yhdenperheen taloja suunniteltiin koko sodan ajan. Tyypitalojen ulkonäkö vakiintui melko pian yhtenäiseksi, ja suosituimmaksi malliksi nousi puolitoistakerroksinen harjakattoinen talo. Tyypien erottaminen toisistaan onkin hankalaa. [4, s.80.]

Kuva 6 vasemmalla. Puutalo Oy:n tyypitalomalli ”Syväaho”.

Kuva 7 oikealla. Puutalo Oy:n tyypitalomalli ”Rauhala.”

VIISI NÄYTETTÄ

TEHDASVALMISTEISISTA PUUTALOISTA

Puutalo Osakeyhtiön tehdasvalmisteisistä osista voidaan suunnitella monenlaisia rakennuksia eri tarkoituksiin. Jo valmiiksi piirretyistä taloista esittämme tässä viisi aivan erilaista näytettä. Kaikki talot ovat monen arkkitehdin ja muuten asiantuntijain yhteistyön tuloksia.

OMAKOTITALO:

PÄIVÄKOTO.

60,16 m², yhden perheen talo, jossa on olohuone, 2 makuuhuonetta, keittiö, eteinen, pesuhuone tai WC ja 4 komeroa.

MAATALAISASUNTO:

SYVÄAHO.

68,75 m², 4 utakkahuonetta 30,00 m². Täällä on 2 kamarin ja 2 lierakka utakkahuonetta. Voidaan rakentaa valkaisu- ja pesuhuone, esim. entin välttämättömän markkinoiden reikiä seinien ja yläkämmin utakkahuoneeseen kamarit ja toinen utakkahuone.

OMAKOTITALO UELAKKOHUONEINEEN:

RAUHALA.

74 m² + utakkahuoneet 37,5 m². Yhden perheen talo, joka sisältää olohuoneen, 2 makuuhuonetta, keittiön, eteisen, pesuhuoneen tai WC:n, portaat keittiön ja ulkokoille, 2 utakkahuonetta, 5 kameroa ja sisälyyppäisiä utakkoihin. Olohuoneesta ovi keittiöille.

KÄHDEN PERHEEN TALO:

SOPUKOTO.

2 x (51 + 12,5) m². Kaksien perheen talo, jossa kumpunkin suuntaan sisältyy olohuone, keittiö, makuuhuone, eteinen, WC tai pesuhuone, utakkahuone ja sisäportaat keittiöihin.

SAUNA:

JÄRVISÄUNA.

18,6 m². Saunaruokas, johon kuuluu sauna, pesuhuone, pukuhuone, eteinen, 2 kameroa ja keittiö.

PUUTALO OSAKEYHTIÖ

Mannerheimintie 9 B, Puh. 47701, Helsinki

14 hdenkymmenen puutalotehtaan yhteinen suunnittelu- ja myyntijärjestö.

HUOMI!
Jos ette valitse talon, tyypin tai mallia kyselylomakkeesta, niin puutaloita ei tiljennytä meillä, tarjonnasta. Tällä tarkoituksella sovelin rakennustyypillämme.

Kuva 8. Puutalo Oy:n mainos tehdasvalmisteisistä puutaloista Kotiliedessä vuodelta 1943.

Ensimmäiset tyyppitalopiirustukset jälleenrakennuskaudella vuonna 1940 julkaisi maatalousministeriön asutusasiainosasto (Aso), joka vuotta aiemmin oli järjestänyt kilpailun ja esitteli tuloksia julkaisussa ”Maaseudun pienasuntojen tyyppiirustusten valintavihko”. Laajamittainen sarjatuotanto alkoi, kun 1940 perustettiin 21 yrityksen toimesta puutaloteollisuuden yhteistoimintaelin Puutalo Oy, joka keskittyi teollisesti esivalmistettujen puutalotyyppien suunnitteluun ja markkinointiin. Vuonna 1940 suunniteltiin yrityksen ensimmäinen tehdasvalmisteinen tyyppitalosarja, johon ruotsalaisten talotehtaiden suunnitelmia muokkasivat arkkitehdit Jorma Järvi ja Erik Lindroos. Suosituimmiksi tyyppitaloiksi nousivat yksikerroksiset *Rauhakoto* ja *Metsäkoto* sekä Jorma Järven ja Toivo Jäntin suunnittelema puolitoistakerroksinen *Rauhala*. [5.]

Kuva 9. Asevelitaloja Riihimäen Petsamon Aseveljentiellä.

Kokonaisuudessaan Suomeen on arvioitu rakennettaneen noin 75 000 niin sanottua rintamamiestaloa, jotka paransivat maaseudun asumisolosuhteita. Vaikka suunnittelun lähtökohdat olivat erittäin vaativat – asunto- ja resurssipula, sodan aiheuttamat tuhot – pyrkivät suunnittelijat välttämään erilaisten väliaikaisten ratkaisujen suunnittelua. [4, s.80.] Tyyppiirustusten avulla voitiin rakentaa mahdollisimman nopeasti, turvallisesti ja kestävästi. Ohjeiden avulla ihmiset pystyivät itse rakentamaan oman talonsa. [7, s.136.]

4.3 Arkkitehtuuri

Kirsi Heininen-Blomstedt tiivistää osuvasti jälleenrakennusajan tyyppitalojen piirteitä ja nykytilaa väitöskirjassaan:

”Tyyppitaloalueille yhtenäistä on vaatimattomuus. Pula-ajan pienet puiset tyyppitalot, pohjoismaiset luonto-olosuhteet, ajalle erityiset alue- ja puutarhasuunnitteluperiaatteet, kuistien suojaamat sisäänkäynnit ja yksityisyyttä tuova kasvillisuus luovat alueille 'omintakeisen yhdistelmän suomalaisia erityispiirteitä. Vaikka varioinnin keinoja on käytetty, luonnehtii rakennuskantaa usein melko suuri yhteneväisyys. Tyyppillisiä piirteitä ovat 1- tai 1 ½-kerroksisuus, harjakatto, puinen tai rapattu julkisivu, omatonttisuus ja suuret pihat, kapeat pensasaidoin (joillain alueilla lauta-aidoin) rajatut kadut, vähän ikkunapintaa, yhteneväistävä värytys ja piharakennukset. Kuistit ovat leimallinen piirre, mutta muita välitilarakenteita ei usein esiinny. Maaston, kasvillisuuden ja talotyyppien eroista ja syntytaivoista johtuen - kun kaikilla alueilla ei ehditty tehdä asemakaavaa ja rintamamiestontteja on muodostettu alueille, joilla on ollut aiempaa rakennuskantaa - tyyppitalomiljööt ovat paikallisia ilmiöitä ja täydennysrakentamisen kohteina erilaisia. Täydennysrakentaminen vähentää väljyyttä ja vehreyttä, ja kasvillisuuden rooli kasvaa sitä tärkeämmäksi mitä enemmän rakennuskanta täydentyy ja monimuotoistuu. Miljöön eheys syntyy sekä rakennuskannan piirteistä että kasvillisuudesta, mutta vehreydellä on tärkeä esteettinen tehtävä sekä liian yksitoikkoisen että liian monimuotoisen rakennuskannan vastaparina.” [8, s.231.]

4.3.1 Piirteet

Tyypitalojen rakenne ja piirteet muodostuivat nopeasti hyvin yhtenäiseksi. Tavallisesti tyypitalosta tehtiin hyvin riisuttu, noppamainen, harjakattoinen pientalo, joka oli puurakenteinen ja seiso i korkean kivijalan päällä. Sisäänkäynnin merkkää useimmiten umpinaiseksi rakennettu kuisti. Kuistit sijoittuvat useimmissa rakennuksissa, esimerkiksi ruotsalaistaloissa pitkän julkisivun keskelle ja muissa esimerkiksi nurkkaan. Petsamossa ei ole kuisteja juurikaan rakennusten päädyssä. Pohja on lähes neliö, ja pohjaratkaisu kiertää keskelle muurattua hormia ja tulisijaa. Tilat ovat lähes samankokoisia, riisutuimmissa tapauksissa talossa on vain tupakeittiö ja kamari, suurimmissa keittiö ja olohuone sekä useampi makuuhuone. Tyypillistä on myös eteistä edeltävä kylmä, katettu kuisti. [7, s.136.] Lisäksi ullakkokerros voitiin käyttää asuintilana, mutta aluksi jättää kokonaan rakentamatta tai vuokrata alivuokralaisille. Yläkertaan vievä porras sijoitettiin yleensä tuulikaappiin tai ulos. [5.]

Kuva 10. Tyypitaloja Petsamonkadulla Riihimäellä.

Arkkitehtonisesti jälleenrakennuskautta on pidetty funktionalismin ja modernismin väliin jääneenä suvantovaiheena, arkkitehtonisena lamakautena, joka sijoittuu 1930-luvun puhtaan funktionalismin ja 1950-luvulta alkaneen modernismin väliin [5]. Sodan kauheudet herättivät ihmisissä voimakasta isänmaallisuutta ja kotiseurakkautta, joka arkkitehtuurissa näyttäytyi jopa romanttisilta vaikuttavina piirteinä. Näiden olosuhteiden vallitessa onnistuttiin luomaan ihmisille inhimillistä kodikkuutta, joka kuitenkin ilmentää monia funktionalismin ideologioita. Rintamamiestalot suunniteltiin sisätilat edellä, julkisivut ovat riisuttuja ja standardisointi ja sarjavalmistus sopivat jopa modernismin periaatteisiin [5]. Rakennuksen hahmo ilmentää perinteisenä pidettyä, harjakattoista tupaa, mutta sisätilat toisistaan eroteltuihin käyttötarkoituksiinsa sopivat suunnitteluajankohdan trendeihin.

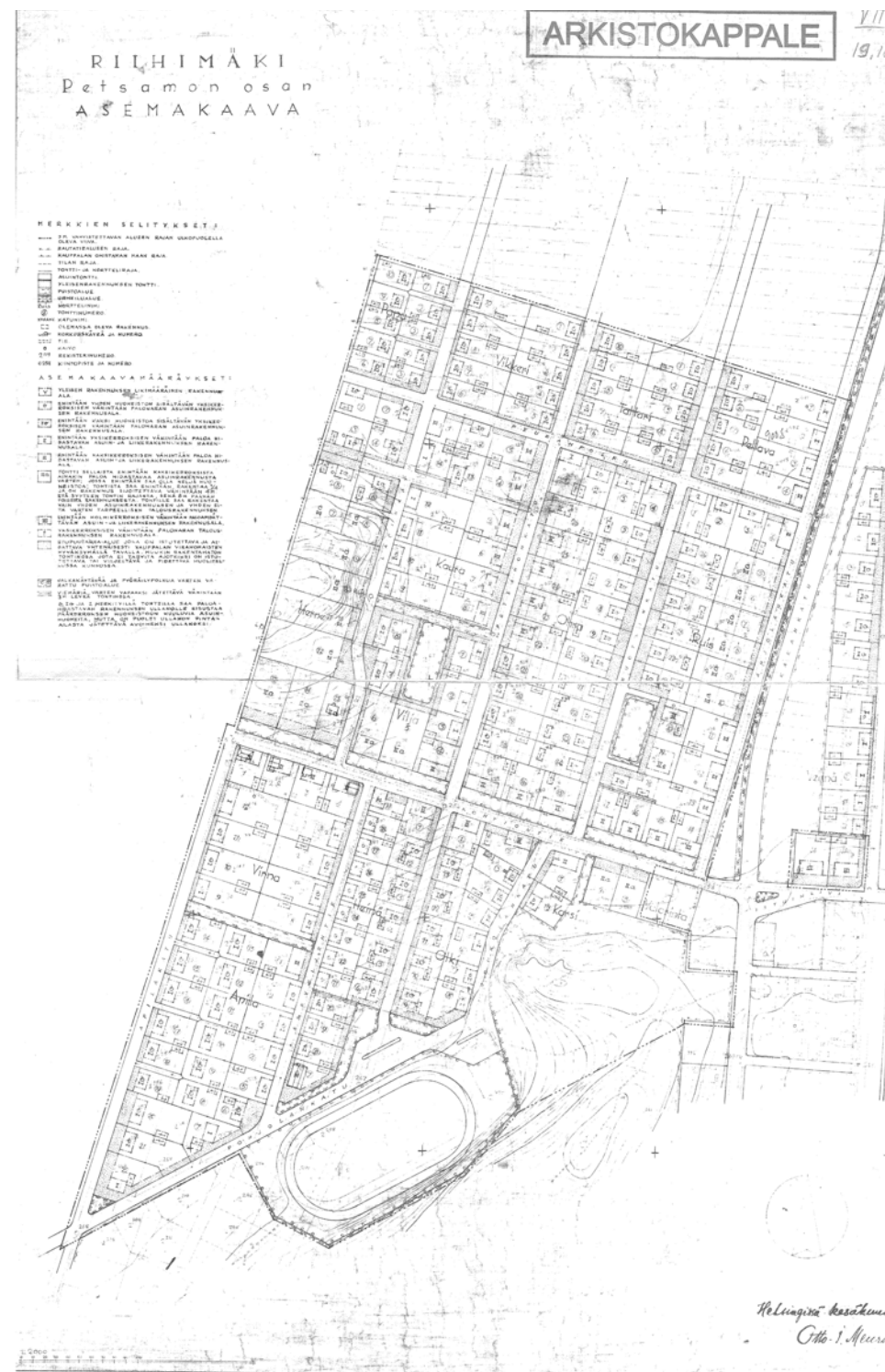
4.3.2 Rakenteet

Pientalot rakennettiin pääasiassa puusta, sillä sitä oli hyvin saatavilla ja muista materiaaleista pulaa. Asevelitaloja rakennettiin vielä hirrestä, mutta pääosin tyypitaloja alettiin rakentaa määrämittaisesta sahatavarasta naulaten, mikä oli seurausta uusien teknologioiden käyttöönotosta teollisen esivalmistuksen myötä. Eristyksenä käytettiin muun muassa sahanpuruja tai insuliittia, julkisivuvuorauksena vaakalaudoitus oli tyypillisin [5].

4.4 Kaavoitus

Jo ennen sotia olivat Suomen kaupungit kasvaneet teollisuuden nousun myötä, jolloin niitä ympäröivät maa-alueet alkoivat olla asuttuja, mutta vailla suunnitelmallisuutta. Tämä edellytti kaavojen suunnittelijoilta entistä suurempien kokonaisuuksien suunnittelua ja hallintaa. 1940-luvulla Alvar Aalto ja Otto-I. Meurman nousivat merkittäviksi kaavasuunnittelun uudistajiksi. [4, s.64.] Otto-I. Meurmanista tuli Suomen ensimmäinen asemakaavoituksen professori 1940 ja hän julkaisi 1947 kirjan *Asemakaavaoppi*, jossa esitteli omaa kaupunkikäsitystään [7, s.138]. Meurman kehitti ja tutki Suomessa Euroopasta kantautuneita uusia kaupunkisuunnittelun periaatteita, kuten hajakeskitystä ja satelliittikaupunkia, joista kehitti sitten oman tulkintansa [6, s.107]. Meurmanin kaavoituksen keskiöön nousikin hajakeskitys, jossa niin kutsutut asunalähiöt erotettiin toisistaan metsän, viljelysten tai puistoalueiden avulla. Rakennukset ja kadut sijoitettiin luontoon maastonmuotoja mukaillen. Tätä suunnittelun suuntaa voidaan pitää puutarhakaupungin sovelluksena ja sitä alettiin kutsua metsäkaupungiksi. [4, s.67.]

Kuva 11. Petsamon asuinalueen alkuperäinen, edelleen voimassa oleva asemakaava vuodelta 1945, Otto-I. Meurman.

Asemakaavoitus sodan aikana ja sen jälkeen oli kuitenkin melko vaatimatonta johtuen pula-ajasta ja uusien asuntojen tarpeen luomasta kii-reestä. Paineen alla uusia tontteja kaavoitettiin uuden suoran tai hie-man kaartuvan tien varrelle. Tonteista piirrettiin varsin tasakokoisia, nelikulmaisia ja niille määriteltiin rakennusalan rajat. Tontit olivat nykymit-tapuulla suuria, ja alaa oli varattu hyötypuutarhan hoitoon ja nykyään tontin ovatkin kauniin vehreitä ja reheviä. [7, s.138.]

Kuva 12. Opinnäytetyön tekijän kaava-analyysi voimassa olevasta ase-makaavasta kaavamerkintöineen.

4.5 Yhteenveto

Riihimäen kaupunkiin alettiin 1940-luvun alussa rakentaa pellolle uutta asuin-aluetta, jota kutsuttiin Petsamoksi. Alueelle sijoitettiin Riihimäelle saapunutta siirtoväkeä, josta nimi Petsamokin juontuu. Alue on tyypilli-nen jälleenrakennusajan alue rationaalisine ruutukaavoineen, vehreine tontteineen ja tyyppitalokokonaisuuksineen. Alueen on kaavoittanut Otto-I. Meurman ja alueelta löytyy myös vajaat parikymmentä Puutalo Oy:n tyyppitaloa ja ruotsalaistaloa. Taloja on korjatessa muokattu ja

asuinrak. max 1 huoneisto, 1 kerros, "vähintään lautarakenteinen"
 asuinrak. max 2 huoneistoa, 1 kerros "vähintään lautarakenteinen"
 asuin/liikerak. max 1 huoneisto, "vähintään hirsitalo tai 2" lankuista"
 asuin/liikerak. max 2 huoneistoa, "vähintään hirsitalo tai 2" lankuista"
 asuinrak. max 4 huoneistoa, 2 kerrosta, "vähintään hirsitalo tai 2" lankuista"
 asuin/liikerak. 3 kerrosta, "kivirakennus"
 talousrak. 1 kerros, "vähintään lautarakenteinen"

alueen alun perin vaatimaton miljöö on hieman kärsinyt vuosien saatossa sen täydentymisen myötä. Jälleenrakennuskauden pientaloalueet ovat iso osa arkkitehtuurin historiaa Suomessa, sen yksi kerrostuma. Niiden kehittyminen on vaikuttanut suuresti siihen, miten pientaloasuminen Suomessa on kehittynyt ja asumisen idylli muodostunut. Petsamossa on vielä tunnistettavissa jälleenrakennuskauden pientaloalueen piirteitä, joita tulisi jatkossa vaalia niiden säilyttämiseksi.

5 Petsamon pientaloalue

Petsamon asemakaava on vahvistettu 19. lokakuuta vuonna 1945. Kaavoitettu alue on maastonmuodoiltaan pääosin tasaista lukuun ottamatta sen kaikkein läntisimpien tonttien sijoittumista nousevaan rinteeseen. Alue rajautuu itäpuoleltaan rautatiehen ja eteläosastaan urheilupuistoon ja metsäiseen maastonnousuun. Lännessä ja pohjoisessa on asuinalueita, joissa on uudempaa rakentamista sekä kerrostaloja.

Kuva 13. Petsamon eteläosa pohjoisesta kuvattuna. Riihimäen kaupungin museo.

5.1 Suunnittelun lähtökohdat

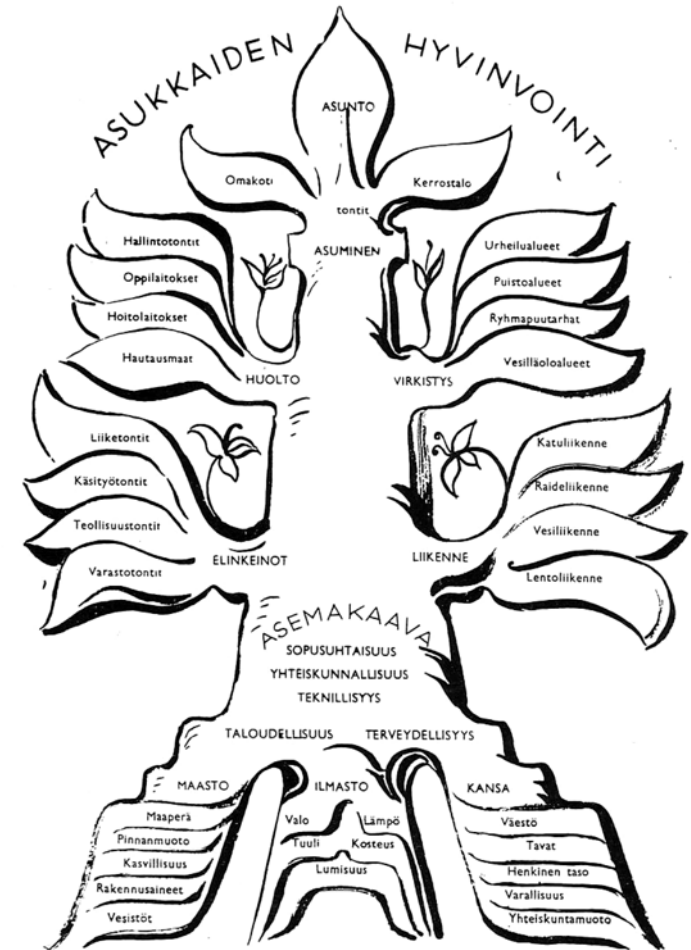
Alueen suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet ovat olleet tehokkaan taloudelliset; kaavoitusaikana on tarvittu nopeasti uusia tontteja, joille rakentaa ripeästi asuntoja niitä kaipaaville. Korttelirakenne perustuu klassistiseen ruutukaavaan, jossa on osoitettu tonttien rajat ja rakennusalat. Rakennusalojen ja teiden väliin on sijoitettu istutettava suojavyöhyke ja talot ovat vaihdellen joko pitkittäiseltä sivultaan tai päädyiltään suorassa kulmassa teitä kohden muodostaen pitkiä julkisivu- tai päätyrivejä. Tontit alueella ovat nelikulmaisia ja lyhyeltä sivultaan katuun rajautuvia. Ruis- ja Vilja-kortteleissa on alkuperäisestä kaavasta tähän päiväänkin säilyneet kadulle avautuvat puistoalueet.

Alueelle sijoitettavat asukkaat olivat pääosin maaseudulla asunutta siirtolaisväkeä, joten heille haluttiin tarjota mahdollisuuksia pienviljelyyn omalla tontillaan. Perheet tuohon aikaan olivat isoja ja käsittivät ydinperheen lisäksi myös esimerkiksi isovanhempia, tätejä ja setiä, jolloin ruokittavia suita oli monta ja pula-aika sotien jälkeen pahimmillaan. Tontit ovat alueella pitkänomaisia ja syviä, jolloin asukkaiden hyötypuutarhoille on paljon tilaa. Kortteleiden keskiosat ovat vehreitä. Alue alkoi rakentua pelloille ja korttelit onkin nimetty eri viljalajien mukaan, esimerkiksi Kaura, Ohra ja Heinä.

5.2 Kaavoittaja Otto-livari Meurman

Otto-livari Meurman on yksi Suomen asemakaavoitusta voimakkaimmin muokanneista suunnittelijoista. Hän valmistui arkkitehdiksi 1914 ja vuonna 1918 hänestä tuli Viipurin asemakaava-arkkitehti ja vuonna 1937 Rakennushallituksen arkkitehti [9]. Hänestä tuli Suomen ensimmäinen asemakaavoituksen professori ja hän esitteli kaupunkikäsitystään vuonna 1947 ilmestyneessä kirjassa *Asemakaavaoppi* [7, s.138]. Kirjassaan Meurman pohjaa asemakaavan suunnittelun teorian sa kymmeneen johtavaan periaatteeseen:

- 1) Asutussuunnittelun tulee pohjautua olemassa oleviin olosuhteisiin, päämääränään parhaat mahdolliset elin- ja toimintaolosuhteet kaupunkilaisille
- 2) Suunnitellaan oikean kokoista ja oikeanlaista suhteessa yhteiskuntaan ja ympäröivään seutuun
- 3) Suunnitellaan hajakeskitysperiaatetta noudattaen asutus erilleen, hierarkia: asu-makunta-asumalähiö-asumasolu
- 4) Varataan erilliset alueet asumiselle, työlle, liikenteelle, hallinnolle, huollolle, virkistykselle niille otollisimmille sijainneille
- 5) Liikenne suunnitellaan jäsennellysti, turvallisesti ja tehokkaasti toimivaksi
- 6) Asuntoalueet suunnitellaan riittävän väljiksi ja mitoittamalla ne asukasmäärän mukaisesti
- 7) Elinkeinoelämälle suunnitellaan sopivan kokoiset alueet otollisiin sijainteihin asutukseen nähden
- 8) Sijoitetaan asukasmäärän mukaan riittävä määrä tontteja yleisille laitoksille
- 9) Luontoa tulee säästää suunnittelussa kaikkialla kaupungissa ja asukkaille varattava riittävästi alueita virkistykseen, urheiluun ja retkeilyyn
- 10) Kaupunki tulee ympäröidä riittävän laajalla maaseutuvyöhykkeellä. [10, s.77-81.]

Asemakaava, sen perusteet, elimet ja päämäärä.

Kuva 14 "Asemakaava, sen perusteet, elimet ja päämäärä." Asemakaavaoppi, Otto-livari Meurman 1947

Meurmanin oppien mukaan rakentaminen on alisteista luonnolle ja sen muodoille, joita asemakaavoituksessa kunnioitetaan. Meurman alkoi 1940-luvun lopussa esittää suunnitelmiansa perustaksi ajatusta "asumalähiöstä", joka tarkoittaa kaupungin tai teollisuuden keskittymän lähetyvillä sijaitsevaa asuinalueita, jolla on omat palvelunsa. Hän esitti, että liikekeskuksen ympärillä olisi useita lähiöitä, jotka edelleen jakautuisivat pienempiin "asumasoluihin". [4, s.67.] Niin kutsuttua "meurmanilaista" kaupunkia alettiin 1960-luvulla kutsua metsäkaupungiksi [7, s.140], jossa kerrostalot on erotettu toisistaan luontovyöhykkein.

Meurman itse Asemakaavaoppi-kirjansa johdannossa korostaa asemakaavatyön tähtäävän inhimillisyyteen ja tasa-arvoisuuteen sekä kaupungissa että maaseudulla ja asemakaavan olevan työohjelma, joka muuttuu ajan kuluessa, olosuhteiden ja tarpeiden muuttuessa. Meurmanin mukaan asemakaava on aikansa lapsi ja sitä tulee kehittää ja uudistaa vastaamaan muuttuneisiin olosuhteisiin, sillä yhteiskunta sen ympärillä elää. Asemakaavatyö on jatkuvaa ja kaavan on siis oltava joustava ja vastattava teknillisiin, taloudellisiin ja taiteellisiin vaatimuksiin sekä oltava sosiaalisesti kestävä. [10, s. 9-13.]

Riihimäelle Meurman laati tilaustyönä uuden yleisasemakaavan vuonna 1921, joka vahvistettiin kuitenkin vasta vuonna 1925. Kaava keskittyi keskusta-alueen jäsentelyyn ja sitä toteutettiin 1930-luvulla. Riihimäki kuitenkin alkoi laajentua melko voimakkaasti keskusta-alueen ulkopuolisille alueille. Näille alueille tarvittiin asemakaavoja, joita Meurmanin piirtämänä valmistui vuonna 1945 Petsamon asemakaava ja vuonna 1947 Salme Setälän piirtämänä Juppalan asemakaava. Myöhemmin, vuosina 1948 ja 1951 valmistuivat Meurmanin piirtäminä myös Patastenmäen ja Hirsimäen pientaloalueiden asemakaavat. Vuonna 1954 kaupungin kehittyessä ja kasvaessa Meurmanilta valmistui Riihimäen yleiskaava. [9.]

5.3 Kaavamerkinnot

Alueelle on suunniteltu sijoitettavan pääasiassa yhden tai kahden asunnon puurakenteisia yksi- tai kaksikerroksisia rakennuksia, joista yksi-kerroksisiksi rakennettavien talojen ullakolle on saanut sijoittaa myös asuintiloja. Alueella on myös asuin- ja liikekäyttöön osoitettuja tontteja sekä enintään neljä asuntoa sisältävän kaksikerroksisen rakennuksen sallivia tontteja. Tontille on yleensä osoitettu alaa myös talousrakennukselle, joka valtaosassa tontteja rajautuu naapurin vastaavaan talousrakennukseen.

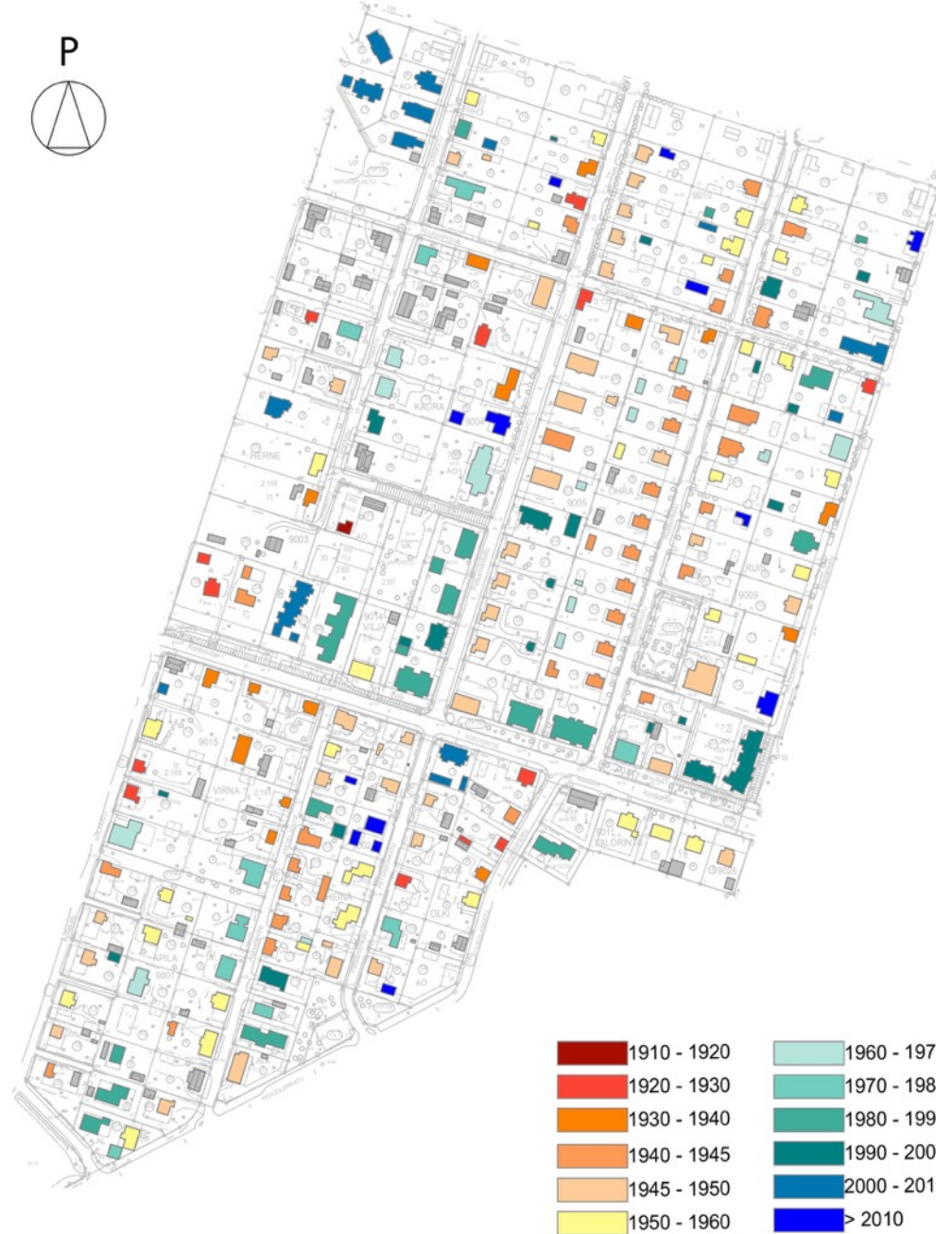
5.4 Liikenneverkko

Alueen kokoojakatua Kontiontietä on korostettu pohjoispuolelta leveämmällä puistovyöhykkeellä ja sen varrelle on kaavoitettu isompia rakennuksia, joihin on mahdollista rakentaa useampia asuntoja. Tiet alueella ovat pääosin suoria ja niille muodostuu pitkiä linjoja, joita kehystävät tonttien suojavyöhykkeiden runsas kasvillisuus ja pensasaidat. Kaava-alueen eteläosassa tiet mukailevat maastonmuotoja ja syvempiin kortteleihin on muodostettu myös niin kutsuttuja kirveenvarsitontteja, jolloin korttelissa on syvyysuunnassa jopa kolme tonttia peräkkäin. Tonttien koot vaihtelevat noin 600 neliömetristä noin 1700 neliömetriin.

5.5 Rakennuskanta

Ennen 1940-lukua Petsamon alue oli pitkälti rakentamatonta peltoa, mutta siitä muodostui jälleenrakennusajalle tyypillinen pientaloalue. Petsamossa rakentaminen aloitettiin jo sota-aikana ennen asemakaavan virallistamista. Riihimäelle saapui välirauhan aikana noin 600 Karjalan evakkoa, joille tarvittiin asuntoja. Riihimäen kaupunki vastasi asuntopulaan rakennuttamalla 17 kappaletta Ruotsista saatuja lahjataloja Ruotsinkaduksi nimetyn kadun varrelle vuosina 1940-41. Nämä talot vuokrattiin suurilapsisille perheille, ja ne oli tarkoitus myydä myöhemmin asemakaavan ja tonttijaon vahvistuttua. [9.]

Vuonna 1940 kaupunki myös lahjoitti ja myi alueen tiloja Suomen Punaiselle ristille, joka pystytti niille kuusi ruotsalaistaloa. Vuonna 1945 rakennettiin jälleen; Petsamonkadun varrelle Riihimäen kaupunki rakensi neljä Puutalo Oy:n ”Tervakoski”-tyyppistä

viiden asuinhuoneiston kaksikerroksista tyyppitaloa. [9.] Nämä talokokonaisuudet muodostavat edelleen melko hyvin säilyneet tyyppitalojen sarjat.

Alueen pitkäomaisten tonttien takaasiin osoitettiin rakennusala myös talousrakennukselle. Niitä alueelle myös rakennettiin, mutta luvat niille saatiin pääosin vasta sodan jälkeisinä vuosikymmeninä resurssipulan helpotettua [9]. Osassa aluetta talousrakennukset on rakennettu yhteen naapurin vastaavan rakennuksen kanssa aivan tontin rajaan kiinni. Talousrakennukset ovat massaltaan asuinrakennusta pienempiä ja siten alisteisia päärakennukselle. Rakennusajankohtanaan niihin sijoitettiin usein käymälä, minkä vuoksi ne haluttiin sijoittaa hygienian vuoksi mahdollisimman kauas päärakennuksesta [15, s. 33]. Sittemmin monia talousrakennuksia on muokattu käymälän siirrettyä päärakennukseen, jolloin niihin on sijoitettu varastotiloja, pihasaunoja sekä autotalleja. Sittemmin alueelle on rakennettu myös uudempia rakennuksia, jopa muutamia 2000-luvulla rakennettuja rakennuksia. Arkkitehtuuriltaan nämä rakennukset ovat nykyaikaisempia ja siten erottuvat jälleenrakennuskauden tyyppitalojen muodostamista kokonaisuuksista.

5.6 Yhteenveto

Petsamossa kaupunkikuva koostuu seuraavista tekijöistä:

- Ruutukaava, jonka on suunnitellut Otto-I. Meurman vuonna 1945 ja joka on alueella toteutunut melko suunnitellusti ja on edelleen havaittavissa
- Tasainen maasto, jossa matalia rakennuksia, mikä on seurausta asuinalueen kaavoittamisesta pellolle
- Pitkät, suorat katunäkymät, joita kehystävät pensasaidat, puut ja talojen päädyt tai pitkät sivut pääosin samassa linjassa
- Muutama puisto, joissa hiekkakenttää sekä leikkipuisto
- Suuret pitkänomaiset, omat tontit, joissa isompi noppamainen asuinrakennus sekä tontin takaosassa pienempi piharakennus. Pihat muodostavat toisistaan erillisiä selkeitä tiloja. Tämä on tyypillistä jälleenrakennusajan pientaloalueilla
- Tyyppitalokokonaisuudet: Puutalo Oy:n harjakattoiset 1 ½-kerroksiset puurakenteiset yhden perheen pientalot
- Alueellista kokoojakatua reunustavat pienkerrostalot eri aikakausilta

- Runsas kasvillisuus, puutarhat, asuinrakennuksen ja tien väliin jäävä istutettava suojavaiohyke, korkeaan mittaan kasvaneet puut
- Kokoojakatua reunustava puurivi ja kevyen liikenteen väylä
- Pientalot:
 - o Puurakenteisia, puolitoistakerroksisia
 - o Lautaverhoiltu tai rapattu puujulkisivu, peittomaalattu vaalein sävyin
 - o Loiva harjakatto peltiä tai huopaa, tumma- tai punasävyinen
 - o Vähän ikkunapintaa
 - o Sisäänkäyntikuistit yleensä pitkällä sivulla.

Jotta Petsamon ainutlaatuinen kaupunkikuva säilyisi yhtenäisenä, tulisi alueelle rakentaa matalasti mukautuen olemassa olevien rakennusten korkeuteen. Mikäli uudet rakennukset ovat nykyisiä rakennuksia korkeampia, voivat ne alkaa dominoida kaupunkikuvaa ja johtaa alueen mittakaavallisen yhtenäisyyden rikkoutumiseen. Muita yhtenäisyyttä luovia tekijöitä ovat muun muassa käytettävät materiaalit, kattorakenne ja –materiaali, värit, rakennusten väliset tilat eli esimerkiksi kasvillisuus ja liikennealueet. Alueelle on rakennettu pääasiassa puurakenteisia rakennuksia.

Kuva 15. Esimerkki alueen pientalosta Ruotsinkadulta.

Tulevassa rakentamisessa tulisi suosia puurakentamista, tai muita rakenneratkaisuja, joiden avulla voidaan pitäytyä pienessä mittakaavassa, joka muistuttaa alueella jo olevien rakennusten dimensioita. Asuinrakennuksia laajentaessa tulisi laajentamisen keskittyä pihan puolelle tai rakennusta pidentää, jotta sen runkosyvyys ei kasvaisi. Tällöin tontilla jää tilaa mahdollisimman paljon kasvillisuudelle alueen vehreän yleisilmeen ylläpitämiseksi. Alueen rakennuksissa yksi leimallinen piirre on niiden harjakatot sekä puujulkisivut, jotka olisi tärkeää säilyttää sekä sisällyttää myös uusiin rakennuksiin.

Tonttien asuinrakennukset alueella on rakennettu niille kaavoitetulle rakennusalueelle, minkä myötä ne muodostavat yhtenäisiä julkisivujen sarjoja, uudet rakennukset tulisi myös sovittaa niiden muodostamiin linjoihin eikä korjauksilla rikkoa niitä. Alueen tonttien takaosissa, kortteleiden keskellä sijaitsevat talousrakennukset tulisi jatkossakin pitää alisteisina tonttien päärakennuksille, jotta niiden välinen hierarkia säilyy. Alueella on runsaasti kasvillisuutta ja puita, joiden säilyttämiseen on tähdättävä ja määrää mahdollisuuksien mukaan lisättävä, mutta myös hoidettava. Kortteleiden keskiosat sekä katujen varrella tonteilla sijaitsevat suojavaoikeudet tulee säilyttää vehreinä eikä käyttää esimerkiksi autoparkitukseksi.

Alueella ei sijaitse tiilijulkisivuisia rakennuksia yhtä pientaloa lukuun ottamatta. Tiili julkisivumateriaalina poikkeaa puulaudoituksesta muun muassa diagonaaleina linjoina, tekstuuriltaan sekä väritykseltään, eikä siten sovi puutalomiljööseen. Alueen rakennukset ovat noppamaisia ja mitasuhteiltaan inhimillisiä, jolloin mahtailtavat, korkeat tai runkosyvyydeltään suuret, jopa peittomaiset rakennukset alueella eivät kaupunkikuvaan sopeudu. Tontteja on rajattu katualueesta ja toisistaan pensas- tai puuaidoin, eivätkä esimerkiksi kivirakenteiset aidat sopeudu tavoiteltuun yhtenäiseen kaupunkikuvaan. Alueen vehreyden säilyttämiseksi tulee suuria autoparkitustiloja sekä pysäköintialueita välttää ja pyrkiä istuttamaan kortteleiden keskiosat puilla sekä pensaila.

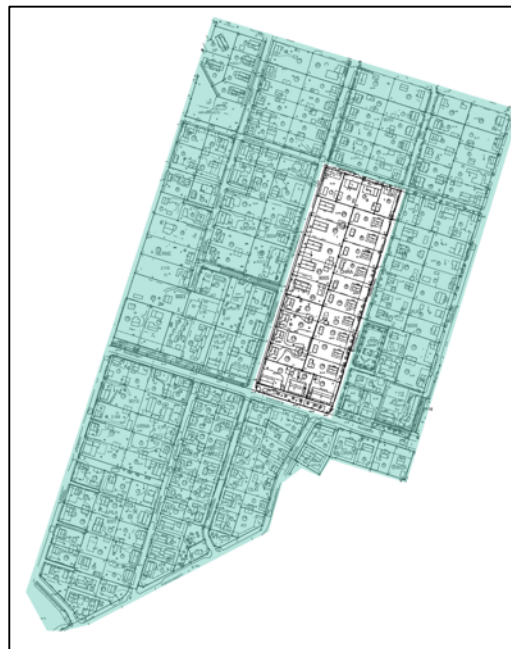
6 Esimerkkikortteli Ohra

6.1 Asemakaava

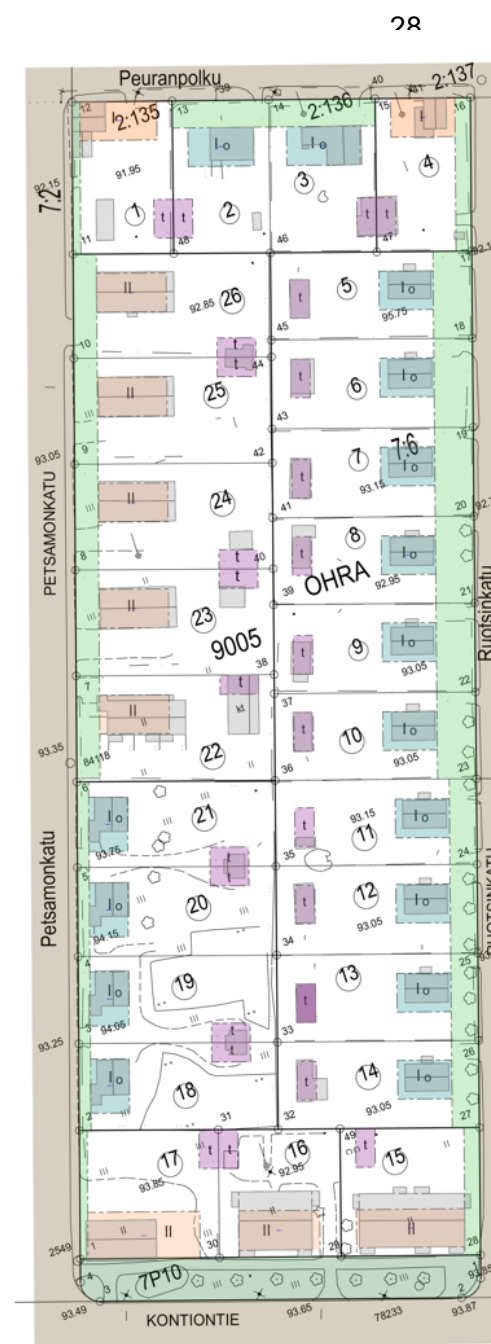
Tarkastelen työssäni Petsamon pientaloalueen lähes keskellä sijaitsevaa Ohraksi alkuperäisessä kaavassa nimettyä kortteliä. Kortteli jakautuu lännestä Petsamonkatuun, idässä Ruotsinkatuun, pohjoisessa Peuranpolkuun ja etelässä Kontiontiehen. Alkuperäisessä kaavassa korttelissa tontit on sijoitettu kahteen riviin ja niille on sijoitettu neljän tyyppisiä rakennuksia:

- Io: enintään kaksi huoneistoa sisältävän yksikerroksisen, vähintään palonaran asuinrakennuksen rakennusala
- I: enintään yksikerroksisen, vähintään paloa hidastavan asuin- ja liikerakennuksen rakennusala
- II: enintään kaksikerroksisen vähintään paloa hidastavan asuin- ja liikerakennuksen rakennusala
- t: yksikerroksisen, vähintään palonaran talousrakennuksen rakennusala

Korttelissa ei sijaitse varsinaisia yhteisiä alueita, kuten puistoa, lukuun ottamatta korttelin eteläosassa sijaitsevaa, Kontiontien varren puistovyöhykettä. Ruotsinkadun varrella, itäpuoleisessa Ruis-korttelissa sijaitsee kuitenkin puisto ja leikkikenttä.

Kuva 16. Ohra sijaitsee Petsamon keskiosassa.

6.2 Rakennusala ja -oikeus

Tonteille ei ole osoitettu rakennusoikeutta nykyaikana totuttuun tapaan rakennusoikeutta kuvaavalla luvulla tai tehokkuusluvulla. Sen sijaan rakennusoikeus on määräytynyt kaavaan piirretyn rakennusalan ja kaavamerkinnässä määritetyn kerrosmäärän mukaan. Liitteessä yksi on esitetty rakennusoikeuden selvityksen tuloksia Ohra-korttelissa. Rakennusoikeutta on esimerkiksi Ruotsinkadun pientalotonteilla 210+50m², josta on käytetty päärakennukseen noin 200 neliometriä. Petsamonkadun pientaloissa rakennusoikeutta on saman verran, mutta sitä on käytetty vain vajaat 120 neliometriä. Korttelin rakennukset pääsääntöisesti eivät täytä koko rakennusala, mutta ovat kiinni sen kadunpuoleisessa rajassa. Talousrakennukset sijaitsevat pääosin niille osoitetulla alueella, joskaan ne eivät kaikilla tonteilla ole niin suuria kuin kaava ja rakennusoikeus sallisi.

Ohra-korttelin pientalojen rakennusoikeus

Osoite	Määritetty rakennusoikeus			Käytetty rak.oikeus			Käyttämätön rak.oikeus		
	Päärak.		Talousrak.	Yhteensä			Yhteensä		
Petsamonkatu 15	210	+	50 k-m2	119,5	m2	46,0 %	140,5	m2	54,0 %
Petsamonkatu 17	210	+	50 k-m2	119,5	m2	46,0 %	140,5	m2	54,0 %
Petsamonkatu 19	210	+	50 k-m2	119,5	m2	46,0 %	140,5	m2	54,0 %
Petsamonkatu 21	210	+	50 k-m2	119,5	m2	46,0 %	140,5	m2	54,0 %
Ruotsinkatu 4	210	+	50 k-m2	201	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 6	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 8	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 10	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 12	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 14	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 16	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 18	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 20	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Ruotsinkatu 22	210	+	50 k-m2	(201)	m2	77,3 %	59	m2	22,7 %
Peuranpolku 10	255	+	50 k-m2	102	m2	33,4 %	203	m2	66,6 %
Peuranpolku 12	285	+	50 k-m2	-	m2		-	m2	-
Peuranpolku 14	255	+	50 k-m2	-	m2		-	m2	-
Peuranpolku 16	300	+	50 k-m2	214	m2	61,1 %	136	m2	38,9 %

Suluissa olevat alat oletuksia, ei saatavilla ajantasaista tietoa.

1491

Kaavio 1. Kaavioon koottuna Ohra-korttelin pientalojen määritellyt rakennusoikeudet rakennuksittain sekä käytetyt ja käyttämättömät lukuina sekä prosentteina.

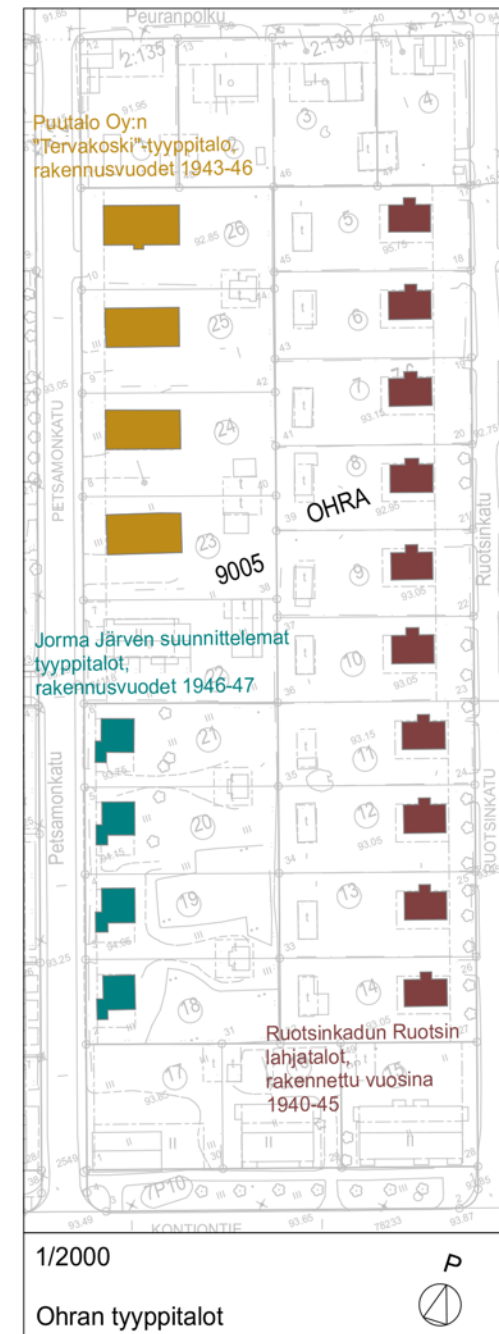
6.3 Tyypitalot

Suurimman yhtenäisen kokonaisuuden muodostavat Ruotsinkadun varrella sijaitsevat, 1940-luvun alussa rakennetut niin kutsutut ”ruotsalaistalot”, jotka rakennettiin Suomessa tehtyjen suunnitelmien pohjalta Ruotsista, ruotsalaisilta kerätyin lahjoituksin. Nämä talot sijoitettiin Meurmanin kaavaehdotuksessa ”Ruotsinkaduksi” nimetylle kadulle, joka avattiin lokakuussa 1940. [9.] Näitä taloja rakennettiin yhteensä 17, joista 10 Ohra-kortteliin. Ruotsalaistalot ovat puuverhoiltuja, harjakattoisia ja arkkitehtuuriltaan vaatimattomia. Ikkunapintaa on vähän ja talon pitkällä sivulla sijaitsee yleensä umpeen rakennettu kuisti, josta on sisäänkäynti. Suurimmassa osassa tontteja sijaitsee takaosassa talousrakennus, jossa on esimerkiksi autotalli, varastotiloja tai pihasauna.

Kuva 17 vasemmalla. Ohra-korttelin tyypitalot.

Kuva 18 oikealla. Ruotsinkadun ruotsalaistaloja Ohra-korttelissa. Pohjakartta Riihimäen kaupunki.

Korttelin Petsamonkadun puolella sijaitsee kaksi tyyppitalojen sarjaa; Petsamonkatu 15, 17, 19 ja 21 ovat Toivo Jäntin ja Jorma Järven suunnittelema puolitoistakerroksisia taloja, jotka valmistuivat 1946-47. Arkkitehtuuriltaan ne muistuttavat "Rauhala"-tyyppitaloa, mutta varmistettua tietoa niiden mahdollisesta tyylistä ei ole. Pidemmälle Petsamonkadun varrelle rakennetut neljä rakennusta (Petsamonkatu 23, 25, 27, 29 ja 31) ovat saman talotoimittajan 5-huoneistoisia "Tervakoski"-tyyppitaloja, jotka valmistuivat loka-marraskuussa 1946 [9, s.40]. Näiden kahden kokonaisuuden välissä sijaitsee 1990-valmistunut luhtitalo, jossa on kahdessa kerroksessa kuusi asuntoa. Talon arkkitehtuuri on pyritty sovittamaan mittasuhteiltaan ja julkisivun materiaalista ja väritykseltään "Tervakoski"-taloihin.

Kuva 19. 1940-luvun tyyppitaloja Petsamonkadulla Ohra-korttelissa.

Kuva 20. Kaksikerroksisia viisihuoneistoisia rakennuksia Petsamonkadulla.

6.4 Muu rakennuskanta

Korttelin eteläosassa, Kontiontien varrella sijaitsee kolme kaksikerroksista kerrostaloa; kaksi pesubetonipintaisia, 1980-luvulla rakennettua elementtikerrostaloa, sekä yksi 1946 valmistunut useamman asunnon rapattu kaksikerroksinen kerrostalo.

Korttelin pohjoisosassa sijaitsee neljä tonttia, joista nurkkatonteilla sijaitsee vuosina 1928 (1-asuntoinen, kaksikerroksinen) ja 1937 (1-asuntoinen, yksikerroksinen) valmistuneet omakotitalot, jotka on sijoitettu aivan kiinni katuun. Kaksi keskimmäistä pientaloa ovat kauempana katulinjasta ja rakennettu vuosina 1945 ja 1954.

Kuva 21. Kontiontien varrella sijaitsevat pesubetonipintaiset pienkerrostalot pihan puolelta.

Kuva 22. Näkymä Peuranpolun ja Ruotsinkadun kulmasta.

6.5 Rakennukset suhteessa katuun

Rakennusalat on alueelle tyypillisesti korttelissa sijoitettu yhtenevään linjaan, kohtisuoraan katuihin nähden tai niiden suuntaisesti. Rakennusala on erotettu

katualueesta kaavassa määritetyllä suojavyöhykkeellä, jonka leveys vaihtelee noin kahdesta metristä seitsemään metriin. Talojen päädyt on sijoitettu kohtisuoraan katuja kohden, tästä poikkeuksena Petsamonkatu 15-21 tyyppitalot, jotka ovat sijoitettu pitkä julkisivu kadun suuntaisesti.

6.6 Tontit

Tontit alueella ovat pitkänomaisia, joiden lyhyt sivu on kohti katua. Niissä on yksi ajoneuvoliittymä ja talousrakennus on sijoitettu tontin takaosaan. Muutamalla tontilla talousrakennukset on kaavassa sijoitettu rakennettavaksi rinnakkain tai peräti kiinni toisiinsa. Korttelissa on melko vähän korkeusvaihteluita ja puusto on kasvanut korkeaan mittaan, joillain tonteilla jopa pusikoitunut.

6.7 Johtopäätökset

Petsamossa lähes kaikki tontit on rakennettu ja rakennukset pääosin sijoittuvat kaavassa osoitetulle rakennusalueelle. Rakennukset sijoittuvat harmonisesti suhteessa katuun pääosin harja kohtisuoraan katua kohden, mikä muodostaa yhtenäisiä katunäkymiä. Talousrakennukset on rakennettu hajanaisesti eri aikoina tonttien takaosiin, ne eivät sijaitessaan korttelien keskiosissa juuri vaikuta katualueiden luonteeseen. Rakennusala on useilla tonteilla melko paljon vielä käyttämättä, mikä on samalla sekä riski että mahdollisuus alueen kehittymiselle. Jatkossa rakennusten toivoisi jatkavan näitä julkisivujen kadun kanssa muodostamia linjoja ja rakentuvan Meurmanin kaavassa osoitetulle rakennusalueelle ja talousrakennusten säilyvän alisteisina kadun läheisyydessä sijaitsevalle asuinrakennukselle, jotta kaupunkikuva säilyisi eheänä ja jälleenrakennuskauden pientaloalueelle tyypillisenä.

7 Täydennysrakentaminen Petsamossa

Kuvat 23-27. Laajentamisen esimerkkejä alueella.

7.1 Laajentaminen

Asuinaluetta voidaan täydennysrakentaa sen olemassa olevia rakennuksia laajentamalla, ottamalla käyttöön kellari- tai ullakkotiloja tai rakentamalla uusia rakennuksia. Pientaloalueen täydennysrakentamista ohjaavassa RT-kortissa on esitelty havainnollistavia esimerkkejä erilaisista toteutuneista täydennysrakentamisen hankkeista eri aikakausien pientaloalueilla. 1940-50-luvun alueesta esimerkiksi on otettu Karjasillan pientaloalue Oulussa, jossa on vuonna 1980 laadittu uusi asemakaava, joka sallii sekä asuin- että talousrakennuksen laajentamisen ympäristöä kunnioittaen. Kaavamääräyksissä määritellään muun muassa, että laajennusten tulee olla sopusoinnussa ympäristön rakennusten kanssa julkisivun rakennusaineen, mittasuhteiden, pintojen ja värityksen suhteen. Lisäksi laajennuksen ja lisärakennuksen syvyys saa enintään olla päärakennuksen runkosyvyyttä vastaava. Lisäksi annetaan ohjeita julkisivumateriaaleihin ja ikkunoiden jaotuksiin. Uuden kaavan myötä alue on muodostunut viihtyisäksi ja arvostetuksi asuinpaikaksi, mutta jossa täydennysrakentaminen on toteutunut käytännössä pelkästään laajentamalla, mikä on korjaamisen ohella johtanut rakennusten alkuperäisen hahmon katoamiseen. [13, s.24-25.]

Riihimäen Petsamossa alueen 1940- ja 50-luvulla rakennetut talot ovat massaltaan herkkiä. Laajentuessaan niiden suhteet muuttuvat ja siten arkkitehtuuri muuttuu alkuperäisestä. Petsamossa suurimmassa osassa tonttia rakennusala on vielä rakentamatta ja rakennusoikeutta käyttämättä, jolloin maltillinen laajentaminen voisi olla mahdollista. Sen tulisi kuitenkin tapahtua alkuperäistä rakennusta ja sen arkkitehtuuria kunnioittaen. Käytännössä rakennuksia voisi laajentaa pidentämällä tai laajentamalla niitä pihan puolelle.

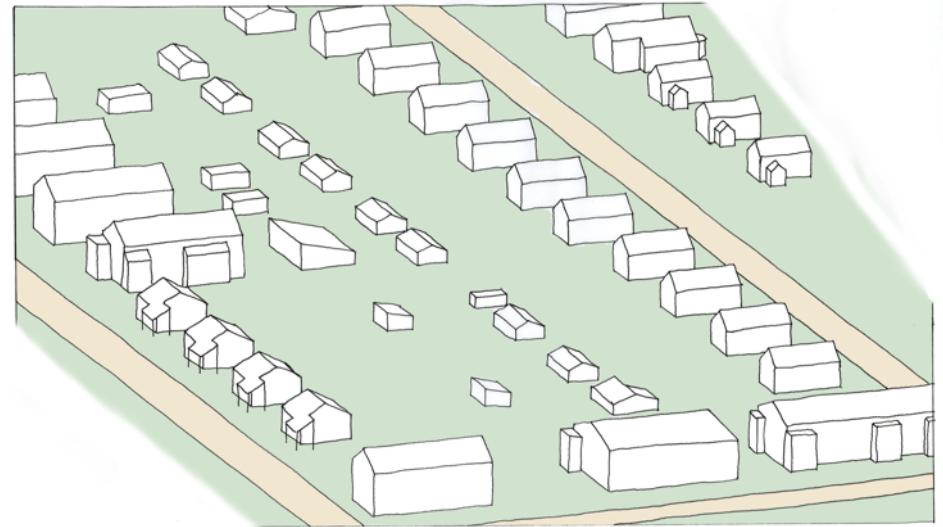
Kuvat 28-31. Täydennysrakentamisen esimerkkejä alueelta.

7.2 Lisärakentamisen kaupunkikuvalliset haasteet

7.2.1 Mittakaava ja hierarkia

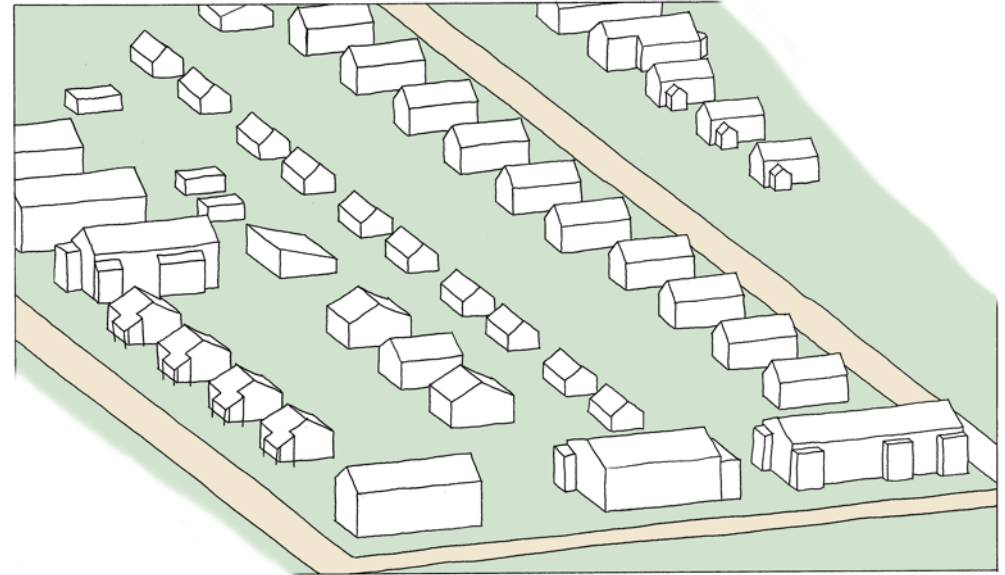
Petsamon kaltaisen mittakaavaltaan homogeenisen pientaloalueen kaupunkikuva on herkkä muutoksille. Mikäli alueelle halutaan asuttaa mahdollisimman suuri määrä asukkaita, tulisi sinne rakentaa rivi- tai kerrostaloja nykyisten rakennusten tilalle. Tällainen kehitys tehtäisiin historiallisesti merkittävien pientalojen kustannuksella ja alueen ainutlaatuinen identiteetti ja kaupunkikuva menetettäisiin.

Uuden tai korjatun rakennuksen massa voi sulautua ympäristöön tai nousta esiin kaupunkikuvassa. Korttelien keskiosat ovat nykyisellään vehreitä ja mittakaavaltaan pienempiä ja niiden käyttötarkoitus palveleva päärakennukseen nähden. Katutilaa muodostavat korttelien reuna-alueilla yhtenäisessä linjassa sijaitsevat päärakennukset, jotka ovat asuinkäytössä. Tonteilla on havaittavissa selkeä hierarkia pää- ja talousrakennuksen välillä ja ne luovat tontille selkeää tilallisuutta ja yhtenäisiä näkymiä.

Kuva 32. 1/5000 aksonometria Ohra-korttelista, olevat rakennukset.

Alueen kaupunkikuvan säilyttämiseksi ja alueen houkuttelevuuden ja kiinnostavuuden säilyttämiseksi alueen asukkaille tulisi tarjota mahdollisuuksia rakentaa alueelle uusia rakennuksia. Päärakennuksen säilyttämiseen asukkaita voisi kannustaa esimerkiksi antamalla talousrakennukselle enemmän rakennusoikeutta, mikäli päärakennusta korjataan sen arkkitehtuuri säilyttäen. Tässä työssä esitellyssä ehdotuksessa asia on ratkaistu määrittämällä tontin takaosaan, vanhassa kaavassa talousrakennuksen rakennusalan paikalle, rakennusoikeutta toiselle asunnolle tontteja jakamatta. Tällöin pihan perällä sijaitsevaan rakennukseen voisi rakentaa enintään 80 neliön kokoisen asunnon, jossa voisi hyödyntää kokonaan tai osittain uudelleen määritellyn rakennusalan. Talousrakennusalan rajat toteuttavat palomääräykset ja runkosyvyys on määritetty kapeaksi, jottei rakennuksen harjakaton harja nouse liian korkeaksi ja kilpaile päärakennuksen korkeuden kanssa. Siten pyritään säilyttämään uuden rakennuksen alisteisuus päärakennukselle eli niiden välinen hierarkia. Ehdotuksessa alueen kaupunkikuvaa muodostavat rakennukset säilyvät siis mittakaavaltaan samana, mutta niiden käyttötarkoitus muuttuu kortteleiden keskiosissa päärakennusta palvelevasta sitä vastaavaksi.

Kuva 33. 1/5000 aksonometria Ohra-korttelista, suunnitelma.

7.2.2 Liikenne ja autopaikat

Haasteena alueen täydennysrakentamisessa on liikenne ja autopaikoitus. Jos autopaikkoja ja tontin sisäisen liikenteen aluetta lisätään, vähenee vehreys, jota alueella tulisi kuitenkin säästää ja maltillisesti lisätä. Mikäli tonttien takaosiin rakennetaan toinen asunto, tulee sille varata vähintään yksi autopaikka, jonka tulisi sijaita etuoven läheisyydessä. Ohra-korttelin itäpuolella Ruotsinkadun varrella autopaikoitus on enimmäkseen jo keskittynyt tontin keski- ja takaosiin ja tonttiliittymä kulkee talon pitkän sivun viertä. Tällä liikenneratkaisulla autopaikka molemmille asunnoille on helppo osoittaa nykyisillä liikennejärjestelyillä. Sen sijaan, jos tontteja jaettaisiin kahtia ja muodostettaisiin niin kutsuttuja ”kirveenvarsitontteja”, kärsisi alueen vehreys jo huomattavasti, sillä autopihoille tulisi varata enemmän tilaa, jotta auton pystyy kääntämään omalla tontilla.

8 Suunnittelun reunaehdot

8.1 Tutkimusmenetelmiä

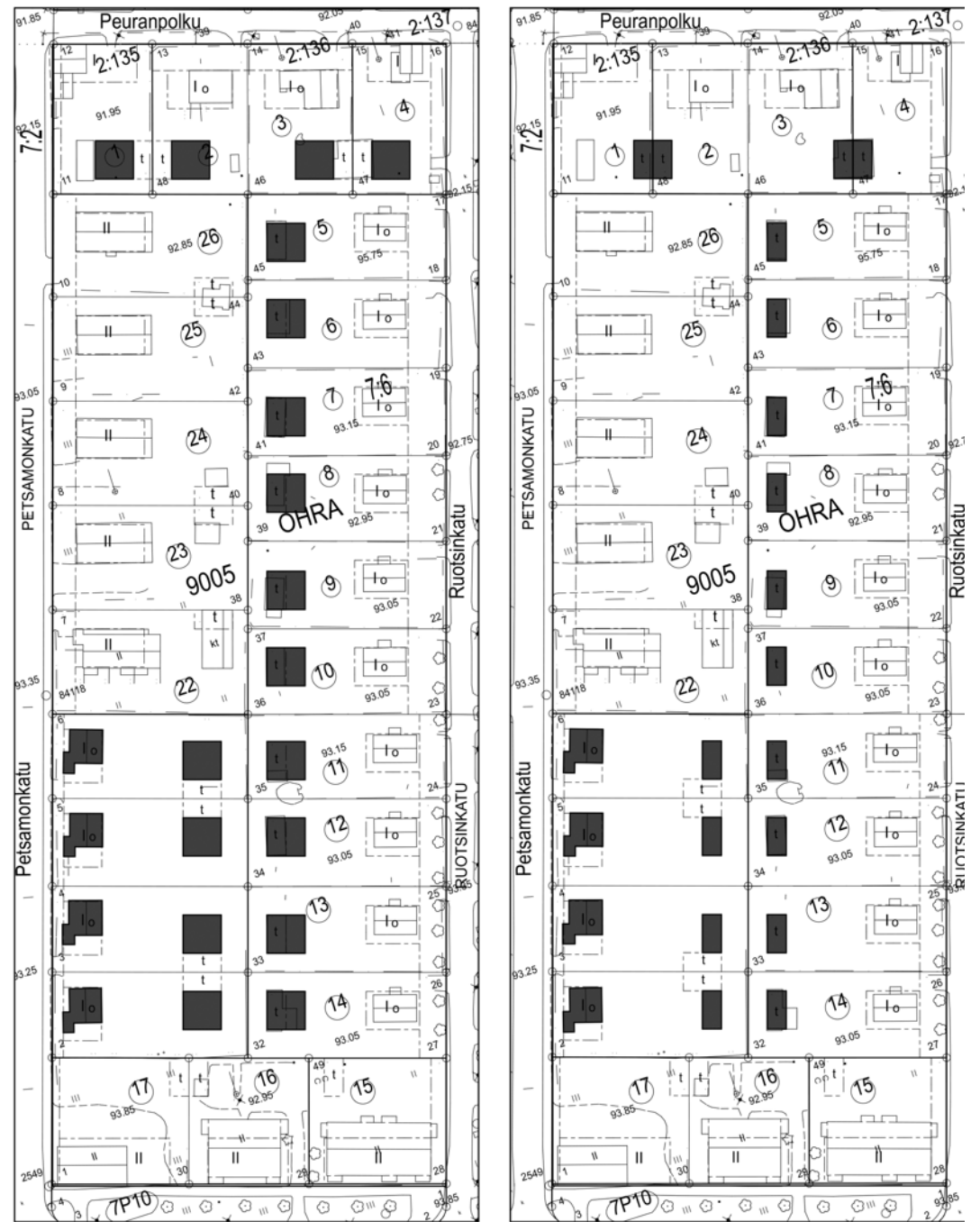
Tutkiessani täydennysrakentamisen vaihtoehtoja arkkitehtuurin keinoin pientaloalueella, aloitin pienestä mittakaavasta tarkastellen koko aluetta. Etsin rakennusmassan rajoja tutkimalla rakennusaloja, olemassa olevia rakennuksia ja mahdollisia tulevia rakennusaloja ja rakennuksia sekä niiden suhdetta toisiinsa paitsi kaavakuvista, myös pienoismallityöskentelyllä.

Massoittelun lähtökohdaksi otin olemassa olevat rakennusalat ja rakennukset. Tarkastelin niiden volyymia ja voimassa olevan kaavan tuomia mahdollisuuksia sekä rajoituksia. Kartoitin myös toteutunutta rakennuskantaa ja kuinka se toteutti kaavan määräyksiä ja kaavoittajan suunnitelmaa.

Vierailin alueella ja valokuvasin sen näkymiä ja rakennuksia, jotta löysin Petsamolle ominaisia piirteitä.

8.2 Suunnittelun reunaehdoja

Kohdassa, jossa kerätään yhteen Petsamon pientaloalueen kaupunkikuvaa luovia tekijöitä, luodaan samalla suunnittelun reunaehdoja. Seuraavaksi tarkastellaan mitkä niistä ovat ratkaisevia kaupunkikuvan säilymisen kannalta, ja missä kohdin voidaan uusia rakennuksia suunniteltaessa joustaa. Lisäksi pohditaan millainen arkkitehtuuri ei alueelle sopeudu, kun sen kaupunkikuva halutaan säilyttää eheänä.

Kuva 34. Talousrakennuksen rakennusalan luonnoksia; tutkimusta sen mahdollistavien massojen vaikutuksista hierarkiaan ja kaupunkikuvaan, 1/2000.

Kaupunkikuvan eheyden vaalimiseksi tulee olemassa olevia rakennuksia mahdollisuuksien mukaan säilyttää ja mahdolliset tulevat rakennukset rakentaa mataliksi ja yhtenäiseen linjaan katuun nähden. Rakennusten rakenteissa tulee suosia puuta tai muuten suhteiltaan pienimittakaavaista rakentamista. Puurakentaminen on alueelle ja rakennusajalle ominaista ja siten sopii miljööseen. Rakennuksissa tulee olla harjakatto, joka kaltevuudeltaan vastaa alueen rakennusten kattoja. Pientalot ovat korkeintaan puolitoistakerroksisia, puutarhan lisärakennukset yksikerroksisia. Jälleenrakentamisajan pientaloalueelle on tyypillistä korkeiksi kasvaneet puut ja hyötykasvien viljely, ja näin on myös Petsamossa. Vehreyttä alueelle on varaa myös hieman lisätä suunnitellusti, mutta siitä johtuvaa haittaa tontin toiminnoille tulee välttää.

Kaavalla tulee osoittaa rakennusalat tontilla, rakennusoikeuden määrä, mikä määrittää rakennuksen massan enimmäiskoon. Julkisivu- ja katotomateriaalit sekä harjakatto suuntineen tulee myös osoittaa kaavassa. Julkisivumateriaaliksi määritellään puuverhous. Tiiliverhous ei alueelle sovi sen puutalovoittoisen rakennuskannan vuoksi.

Alueelle tulevaisuudessa mahdollisesti tehtävällä rakennus- tai korjaustapaohjeella voidaan ohjata esimerkiksi rakennusten detalleja, kuten räystäitä, ikkunoiden yksityiskohtia tai koristelua, mutta niiden vaihtelua alue kestää melko hyvin. Alueella on jo nähtävissä hyvin monenlaisia ratkaisuja detaljeissa, mikä lisää alueen mielenkiintoisuutta. Ohjeessa suositellaan alueelle historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti sopivia julkisivumateriaaleja ja värejä. Kivistit ovat tärkeä osa tyyppitalojen arkkitehtuuria, joten niiden suunnitteluun tulisi korjata ja uusia rakennuksia rakennettaessa kiinnittää erityishuomiota.

9 Ehdotus 1: lisärakennus puutarhaan

Aluetta tulisi täydennysrakentaa pientaloin, mikäli sen identiteetti halutaan säilyttää. Mikäli alueelle haluttaisiin mahdollisimman suuri tehokkuus, tulisi sinne rakentaa kerrostaloja tai rivitaloja, jotka tonttitehokkuudeltaan ovat korkeampia kuin pientalot. Tämän kehityksen myötä alueen identiteetti kuitenkin menetettäisiin. Kirvesvarsitontit ja siten lisääntyneet liikennealueet eivät tule myöskään kysymykseen. Yksi vaihtoehto on rakentaa pitkänomaisten tonttien takaosiin lisärakennus, johon voi sijoittaa esimerkiksi asumista. Tällä täydennysrakentamisen mallilla olisi mahdollista saada jopa 147 uutta asuntoa alueelle.

Työssä myöhemmin esiteltävä luonnostasoinen ehdotus lisärakennuksesta on nimetty Jyväksi. Petsamon alueen korttelit on nimetty eri viljalajien mukaan ja jyvä pieneä viljalajien rakenteen osana kuvastaa pienimittakaavaisia lisärakennuksia alueella.

Kuva 35. Mahdollisia rakennusaloja lisärakennuksille tontin takaosiin, rakeisuuskartta 1/5000.

9.1 Rakennusala

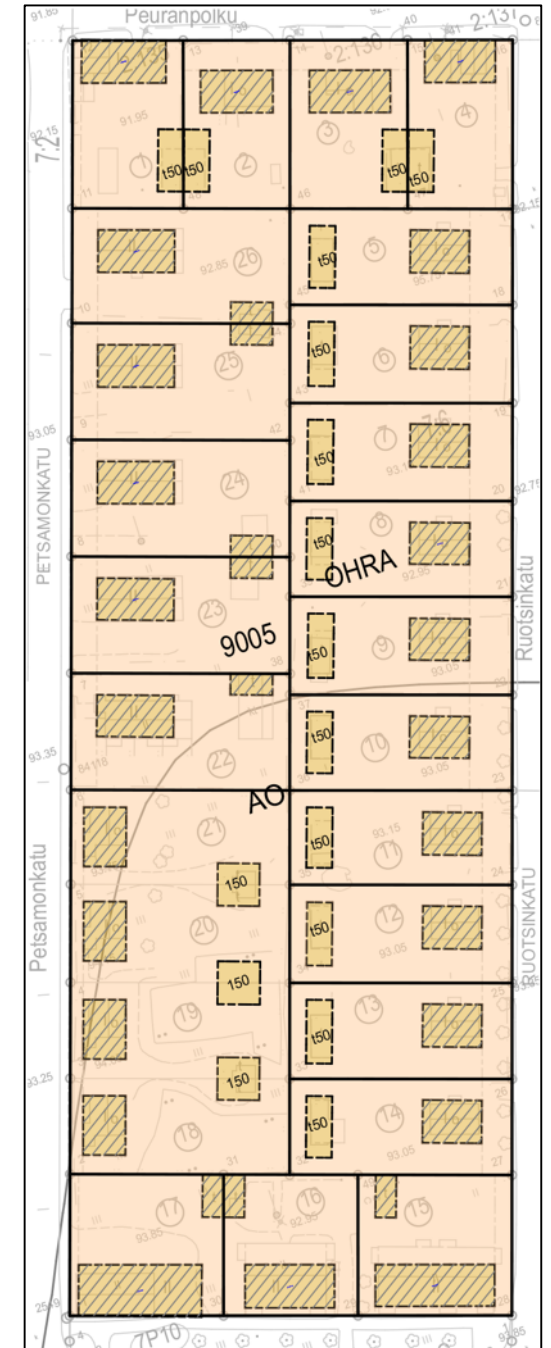
Ohra-korttelin tonteilla rakennusala on voimassa olevassa kaavassa määritelty pää- ja talousrakennukselle erikseen. Päärakennuksen rakennusala pientalotonteilla on kooltaan kes-

kimäärin 10x14 metriä ja sijaitsee tontin etuosassa 3-10 metrin päässä tiestä. Talusrakennuksen rakennusala tontin takaosassa joko sen keskellä tai kiinni tontin reunassa. Tällä hetkellä rakennusala on mitoitettu 10x5 metriä ja kaava mahdollistaa siihen 50 kerrosalaneliön suuruisen talusrakennuksen rakentamisen rakennusoikeuden puitteissa.

Ehdotuksessa 1 talusrakennukselle määritetyille rakennusosalalle esitetään sallittavaksi toisen asunnon rakentaminen. Rakennusalan koko juontuu paloturvallisuuden määrittelemistä vähimmäisetäisyyksistä, asumisen tilavaatimuksista sekä pyrkimyksestä säilyttää talusrakennus alisteisena päärakennukselle. Lähtökohdaksi on otettu alkuperäisessä kaavassa määritellyt rakennusalat. Näillä ehdoilla rakennusala on saatu 14x6 metrin kokoinen alue, joka sijaitsee kolmelta sivultaan neljän metrin etäisyydellä tontin rajoista. Syvyys suunnassa rakennusala on kuusi metriä, mikä mahdollistaa erilaisia pohjaratkaisuja. Siten useat käyttötarkoitukset ovat mahdollisia, mutta rakennuksen harjakorkeus ei nouse kilpailemaan päärakennuksen kanssa. Pituussuunnassa 14 metriä mahdollistaa talusrakennuksen sijoittelun vapaammin ja myös sen pituuden variaatioita, jotka eivät vaikuta alueen kaupunkikuvaan merkittävästi.

Kuva 36. Ote alueen uudesta suunnitelmasta, jossa näkyvät uudet, suuremmat rakennusalat tontin takaosassa ja kaavamerkintä t50, joka mahdollistaa 50 neliön asunnon rakentamisen, 1/2000.

9.2 Rakennusoikeus

Ohra-korttelin pientaloissa rakennusoikeus on määritelty pää- ja talousrakennukselle erikseen. Rakennusoukeudet esitellään kaaviossa 1. Rakennusoikeutta on Petsamonkatu 15-21 ja Ruotsinkatu 4-22 määritetty päärakennukselle 210 kerrosalaneliötä ja lisäksi talousrakennukselle 50 kerrosalaneliötä. Näistä on käytetty Petsamonkadulla vajaat 120 neliötä ja Ruotsinkadulla noin 200 neliötä.

Ehdotuksessa päärakennuksen käyttämätöntä rakennusoikeutta voidaan ottaa käyttöön talousrakennuksen rakennusalalla enintään 80 neliötä sillä ehdolla, että päärakennusta korjataan laajentamatta ja sen arkkitehtuuria merkittävästi muuttamatta. Tällöin Ruotsinkadun tonteilla talousrakennus saisi olla vajaan 60 neliön kokoinen ja Petsamonkadulla 80 kerrosalaneliön kokoinen rakennusalan sallimissa puitteissa.

9.3 Talousrakennusten nykytila

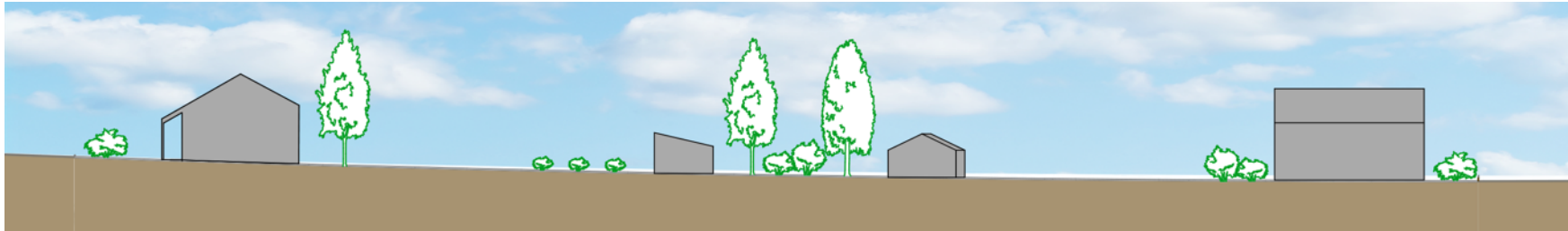
Lähes jokaisella tontilla on rakennettu jonkinlainen talousrakennus voimassa olevan kaavan osoittamalle rakennusalalle. Näitä olemassa olevia rakennuksia voisi uuden kaavan myötä muuttaa korjaamalla tai uudistuksilla asunnoiksi, mutta ne eivät siihen sellaisenaan vielä sovellu. Rakennukset ovat rakennettu pääosin myöhemmin kuin tonttien päärakennukset, jolloin niillä ei ole päärakennuksia vastaavaa historiallista arvoa,

mutta ne ovat kuitenkin jo useita kymmeniä vuosia vanhoja. Oletettavasti niiden eristys, rakenteet sekä varustelu eivät nykyisellään täytä asunnon vaatimuksia.

Kuvat 37-39. Talusrakennuksia Ohta-korttelissa.

9.4 Suhde päärakennukseen

Kuva 40. Ajantasainen leikkaus Ohrasta, 1/500.

Ehdotuksen myötä päärakennuksen ja talousrakennuksen tämänhetkinen mittakaavallinen hierarkia pyritään pitämään samana, jotta kaupunkikuva pysyisi nykyisenkaltaisena eikä syntyisi rakennusten massojen välistä kilpailua. Talousrakennusten käyttötarkoitus muuttuu päärakennusta palvelevasta sitä vastaavaksi eli molemmat ovat tällöin asuinrakennuksia, vaikka sijaitsevatkin samalla tontilla. Tämä luo haasteen talousrakennuksen arkkitehtuurille; sen tulee mittakaavallisesti alistua päärakennukselle, mutta kuitenkin kertoa sen käyttötarkoituksesta asuntona.

10 Ehdotus 2: Yhteisasumista pientaloissa

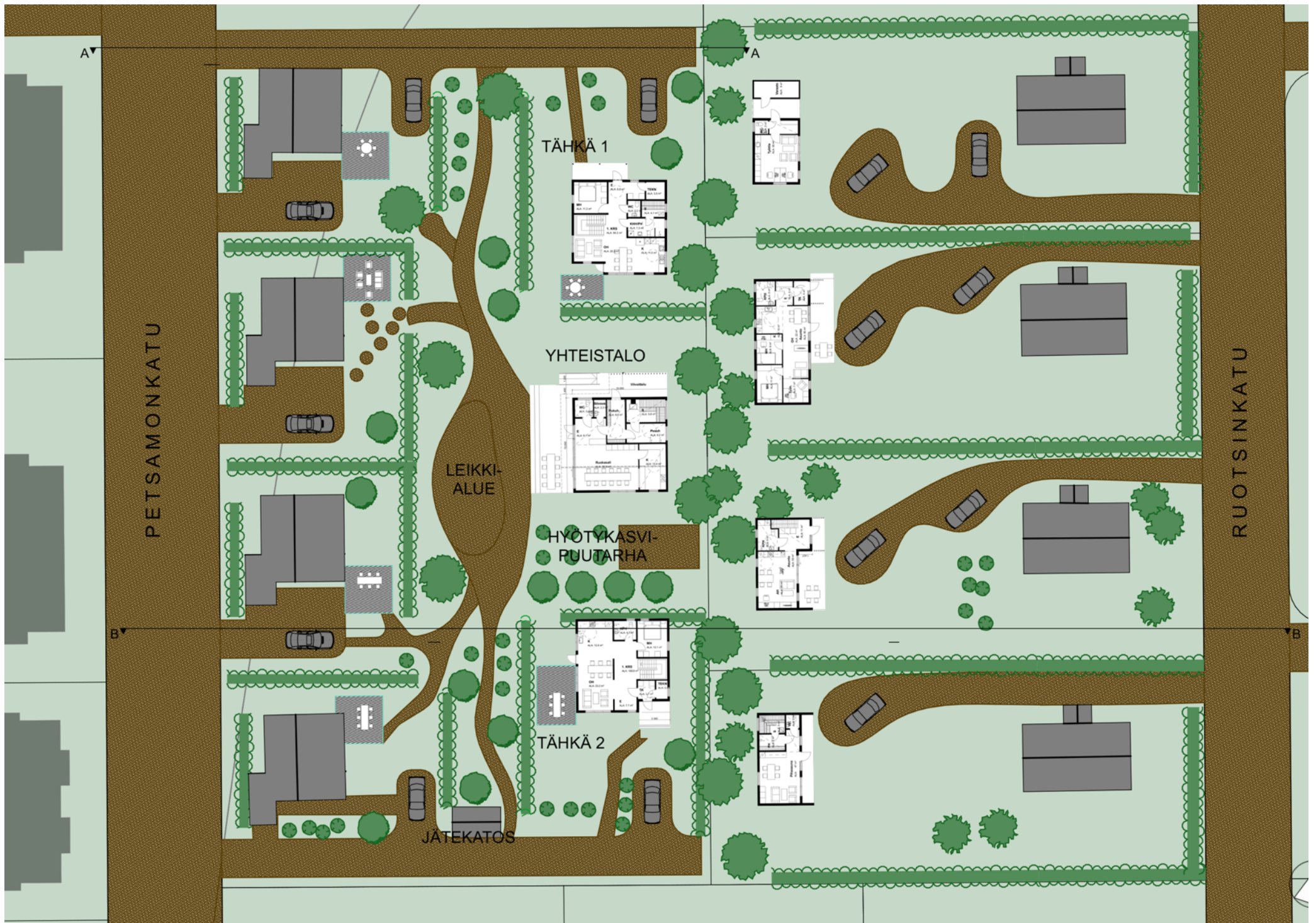
Kuva 41. Visualisointikuva ehdotuksesta 2: olevat rakennukset, uudisrakennukset sekä yhteispuutarha muodostavat pihapiirin.

10.1 Suunnitelma

Toisessa ehdotuksessa alueelle rakennetaan uusia omakotitaloja, jotka ovat massaltaan olemassa olevia vastaavia. Tässä ehdotuksessa esitetään siis täydennysrakentamiselle maksimimitakaava, jolloin saadaan enimmäismäärä kerrosalaa kuitenkin olemassa olevat rakennukset säilyttäen ja kaupunkikuvaa säästäen. Olevat rakennukset ja uudisrakennukset muodostavat pihapiirin, jossa sijaitsee kuusi toisiinsa verraten massoiltaan samankokoista rakennusta, joten hierarkia korttelissa muuttuu. Olevat rakennukset tien reunassa säilyvät muodostaen katutilaa ja uudet rakennukset asettuvat korttelin keskiosiin kauas kadusta, joten kaupunkikuva ja alueen luonne eivät muutu merkittävästi erilaisiksi.

Petsamonkadun 15-21 neljä tonttia ovat tällä hetkellä kaupungin omistuksessa ja siten mahdollistavat erilaisten omistajuussuhteiden tarkastelun tonteilla. Niitä on mahdollista lisärakentaa ehdotuksen 1 mukaisesti, mutta yksi vaihtoehto on esimerkiksi muodostaa neljästä tontista yksi suuri tontti ja kiinteistöistä asunto-osakeyhtiö, johon kuuluu kuusi pientaloa. Tällöin korttelin keskiosa muodostetun taloryhmän osalta muuttuu, kortteliin tulee uusi asuinrakennusten keskittymä ja pihat muuttuvat yksityisestä puutarhasta puolijulkiseksi yhteispuutarhaksi.

Uusien pientalojen rakennusalat sijaitsevat vanhassa kaavassa määriteltyjen kahden tontin yhteisen talousrakennuksen rakennusalalla, mutta neljän metrin päässä tontin takarajasta palosuojaetäisyydet täyttäen. Rakennusalan mitat ovat 10x10 metriä, rakennukset puolitoistakerroksisia, harjakattoisia ja kattokaltevuudeltaan sekä korkeudeltaan ympäristön rakennuksia vastaavia, mikä mahdollistaa noin 150 kerrosalaneliömetrin kokoisen pientalon rakentamisen. Uusien pientalojen suunnitelma on nimetty alueen vilja-aiheisten korttelinimien myötä Tähdäksi. Nimi kuvastaa uusien pientalojen muodostamaa kokonaisuutta, joka istuu olevaan rakenteeseen myös nimen tematiikan osalta.

Kuva 49. Ehdotus 2, 1/500. Ehdotuksessa nähdään kolme tähtästä muodostetaan yksi taloyhtiö ja kahdeni isolla kuskalla rakennetaan yhteistalo.

10.3 Yhteistalo ja puutarha

Asunto-osakeyhtiömuotoinen omistusmalli kiinteistöissä mahdollistaa yhden suuren tontin muodostamisen ja yhteisölliseen asumiseen tähtäävän taloyhtiön perustamisen. Pientalot ja niiden pienet talokohtaiset pihat ovat yhteydessä toisiinsa yhteispihan kautta, jossa viljellään hyötykasveja asukkaiden tarpeisiin.

Yhteisöllisyyttä lisäävä ja siihen kannustava keino on yhteistalon rakentaminen tontin keskiosaan. Tässä taloyhtiössä asukkaiden pyritään muodostamaan yhteisö samaa elämänvaihetta elävien ihmisten kesken; lapsiperheiden arkea helpotetaan mahdollisuudella hoitaa arjen asikareita yhdessä, esimerkiksi yhteisruokailu on mahdollista järjestää yhteistalossa.

Yhteistalossa voi olla monenlaisia toimintoja, kuten yhteissauna, yhteiskeittiö, askartelu- tai harrastetiloja sekä kokoontumiseen soveltuva isompi tila sekä terassi. Yhteistalon arkkitehtuurin tulee erota uusien pientalojen arkkitehtuurista, jotta sen identiteetti niistä eroavana on selvää ja siten sen käyttötarkoitus on selvästi eri. Keinoja tähän voivat olla esimerkiksi massoittelun vaihtelut, eri julkisivuväri tai –materiaali, suurempi ikkunapinta-ala ja niin edelleen. Yhteispuutarhassa voi esimerkiksi viljellä hyötykasveja, joiden viljely omalla pihalla ei ole mahdollista. Lisäksi yhteispihalle voi osoittaa tilaa lasten leikeille, joka luo kohtaamispaikan alueen lapsille ja turvallisen leikkipaikan omassa pihapiirissä.

Yhteisöllisyyttä ja sen muotoja ja toteutuksen vaihtoehtoja on selvitetty Tampereen teknillisen yliopiston MONIKKO-hankkeessa, jossa kerrotaan yhteisörakentamista olevan toteutettu Suomessa jo rivi- ja pienkerrostalokohteissa. Selvityksessä esitetään yhteisöllistä pientaloasumista, jossa pientalot voidaan rakentaa tiiviimmin, korvata talokohtaista pihaa yhteispihalla ja pihapiiriin rakentaa yhteistalon, yhdeksi ratkaisuksi tiiviimpään pientalorakentamiseen kaupunkialueella. Hankkeen aikana rakennuttajaliikkeet olivat kyselyn perusteella kiinnostuneita asukasryhmää osallistavien toteutustapojen kehittämistä. [15, s. 77.]

Kuva 43. Visualisointikuva pientalon pihalta yhteispuutarhaan, taustalla yhteistalo.

Kuva 44. Leikkaus A-A, 1/200: Uuden pihapiirin ja taloyhtiön pihan poikkileikkaus, jossa nähtävissä oleva pientalo kadun varrella sekä uusi pientalo korttelin keskiosassa.

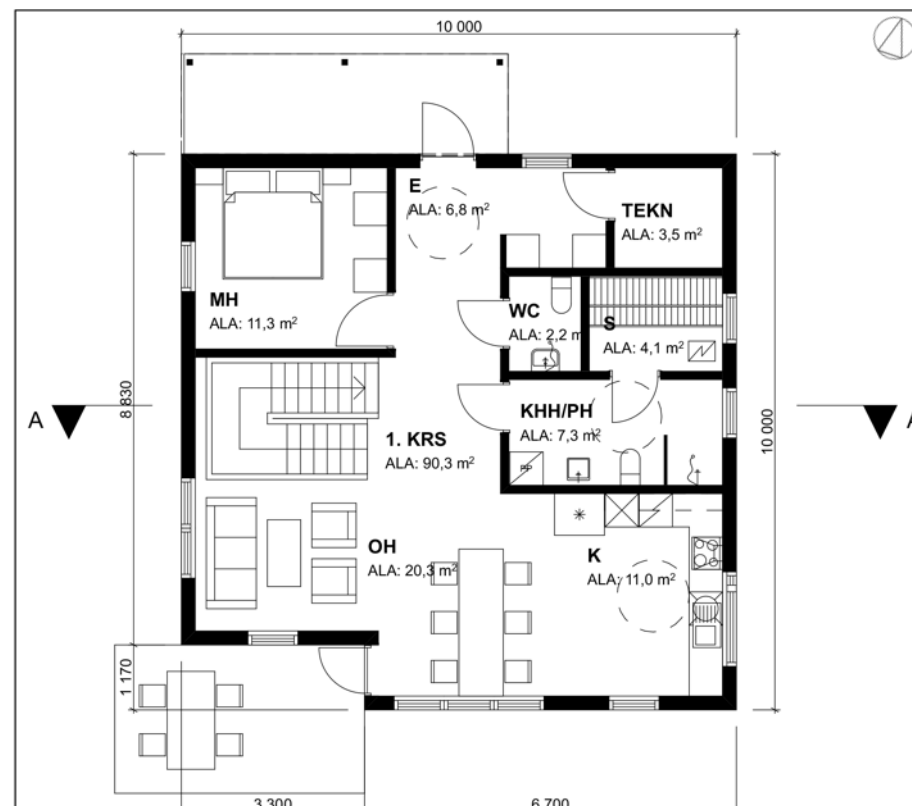
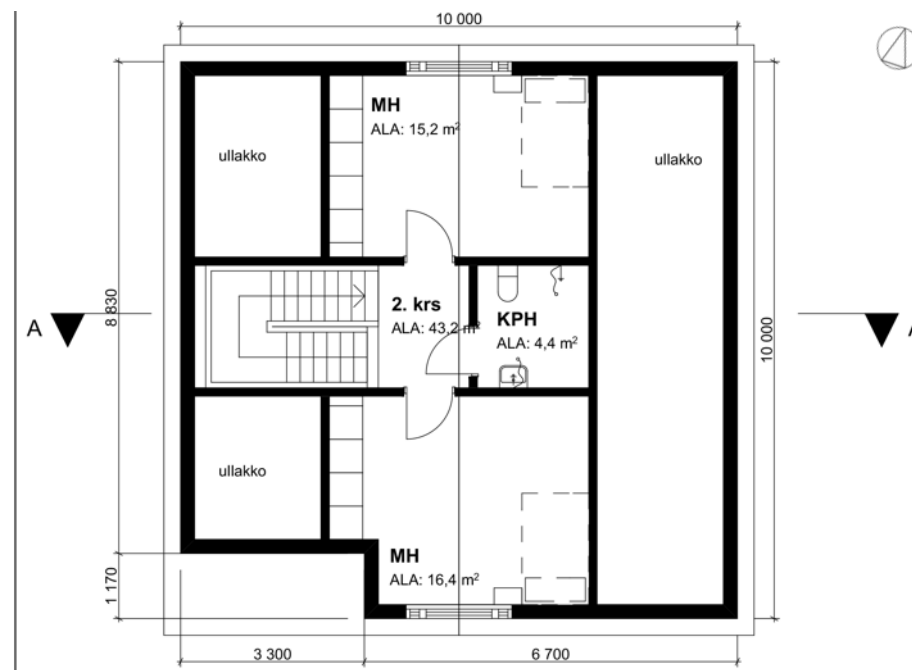
Kuva 45. Leikkaus B-B, 1/200: Ohran poikittaisleikkaus, jossa näkyvissä ovat rakennukset sekä uudet pientalot sekä lisärakennukset.

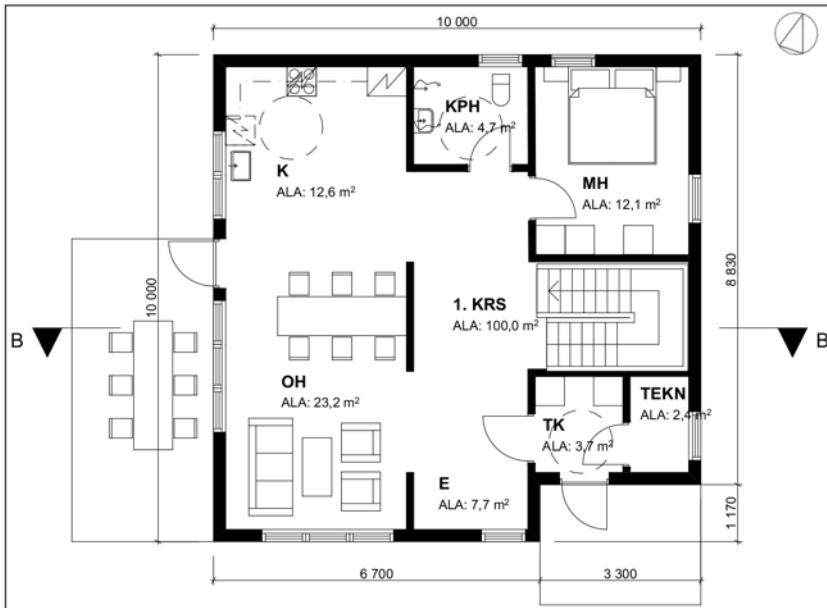
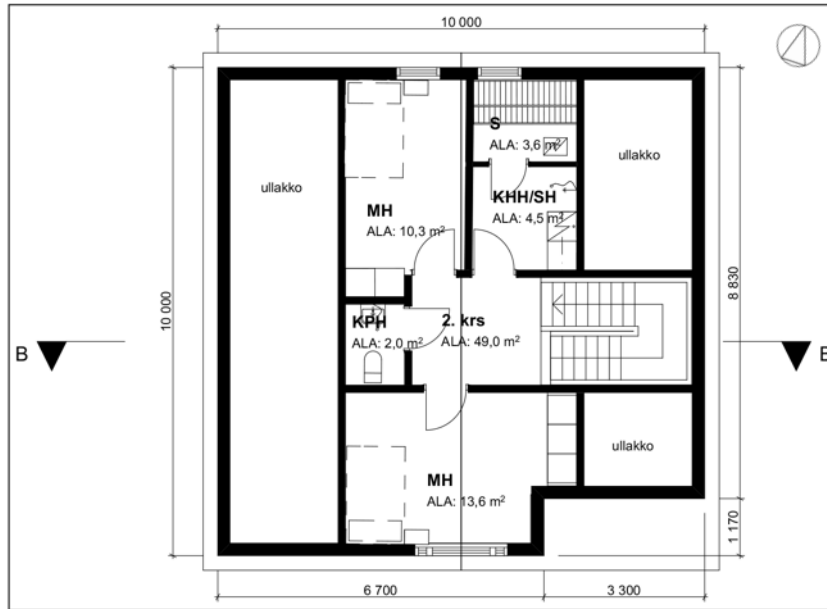
11 Uudisrakennus Tähkä

11.1 Arkkitehtuuri

Uudisrakennusten arkkitehtuurin pohjana toimi Jorma Järven suunnittelemat, tontilla jo sijaitsevat pientalot ja niiden arkkitehtuuri. Rakennusten pohja- sekä leikkauspiirustukset ovat liitteessä 3. Suunnittelua veivät eteenpäin myös aiemmin työssä määritellyt kaupunkikuvaa säästävät suunnittelun reunaehdot, jotta uudisrakennukset istuisivat uusina komponentteina jälleenrakennusajan pientaloalueen miljööseen. Asuinrakennukset vertautuvat massaltaan oleviin asuinrakennuksiin ollen samankokoisia. Olevat ja uudet rakennukset ovat käyttötarkoitukseltaan vastaavia, joten ne ovat hierarkialtaan samanvertaisia.

Kuva 47. Tähkä 1:n yksi pohjaratkaisuvaihtoehto, pihasuunnitelman pohjoinen Tähkä 1/100.

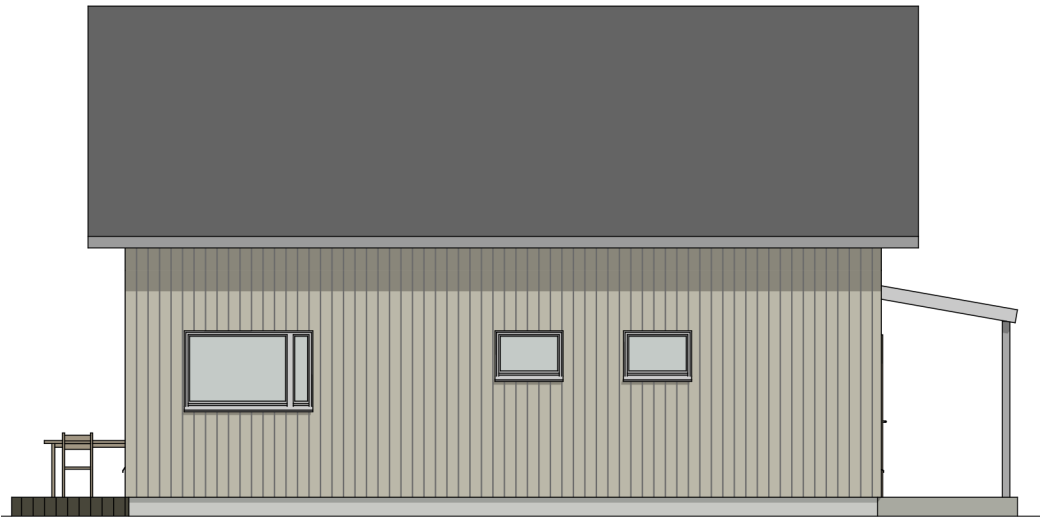

11.2 Pohjaratkaisut – tilaohjelma

Pientalon tilaohjelmassa edettiin tontilla olevien talojen pohjapiirustusten pohjalta, jotka saatiin käyttöön Riihimäen rakennusvalvonnasta. Niiden ja rakennuksen massalle määriteltyjen reunaehtojen, kuten pohjan päämittojen ja katon harjan ja kokonaiskorkeuden, puitteissa pientalon tilat ratkaistiin kahdella eri tavalla, jotka ovat näkyvissä kuvissa 47 ja 48. Pientalon on suunniteltu vastaamaan nelihenkisen perheen tarpeita. Suunniteluratkaisut perustuvat lainvoimaisiin rakentamisasetuksiin ja ohjeisiin. Ensimmäinen kerros on esteetön ja toimii siten niin kutsuttuna ”selviytymis-kerroksena”, josta löytyy makuuhuone, kylpyhuone sekä keittiö.

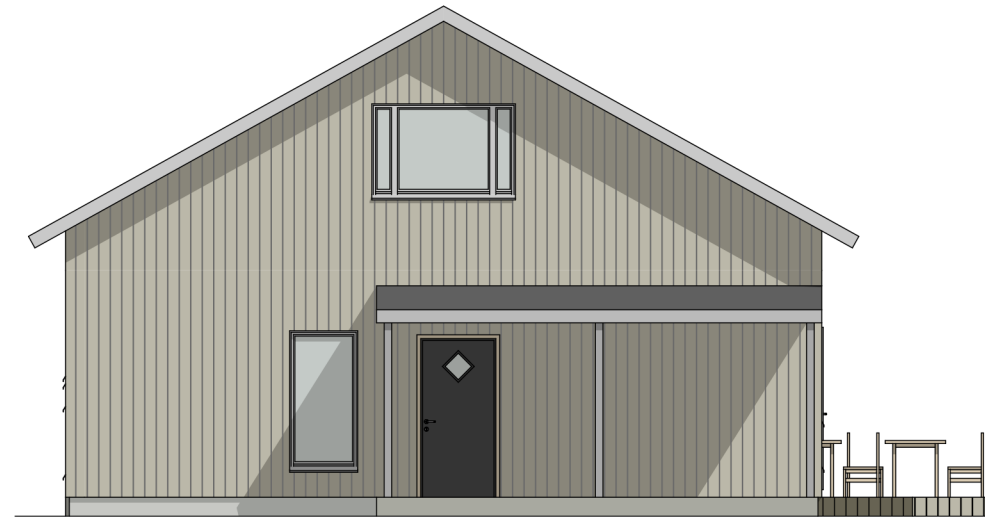
Erona kahden vaihtoehdon välillä on saunan sijainti; ensimmäisessä vaihtoehdossa sauna on sijoitettu ensimmäiseen kerrokseen ja toisessa toiseen. Molemmista ratkaisuista olohuone-keittiöstä on käynti terassille, joka avautuu yhteispuutarhaan.

Kuva 48. Tähtä 2:n vaihtoehtoinen pohjaratkaisu, pihasuunnitelmassa eteläisempi talo 1/100.

Julkisivu itään

1:100

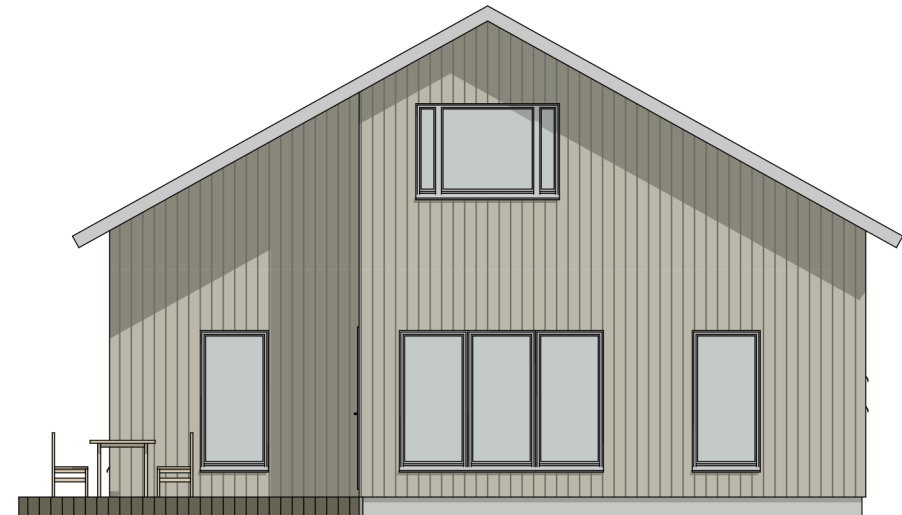
Julkisivu pohjoiseen

1:

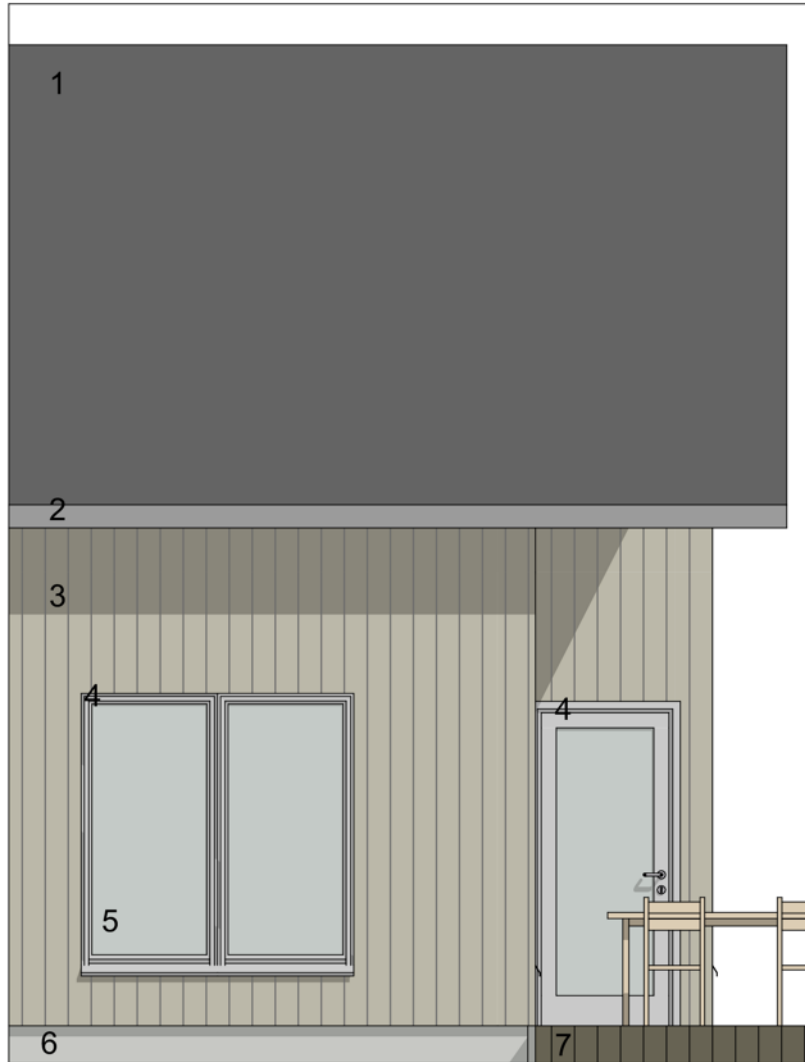
Julkisivu länteen

1:100

Julkisivu etelään

1:100

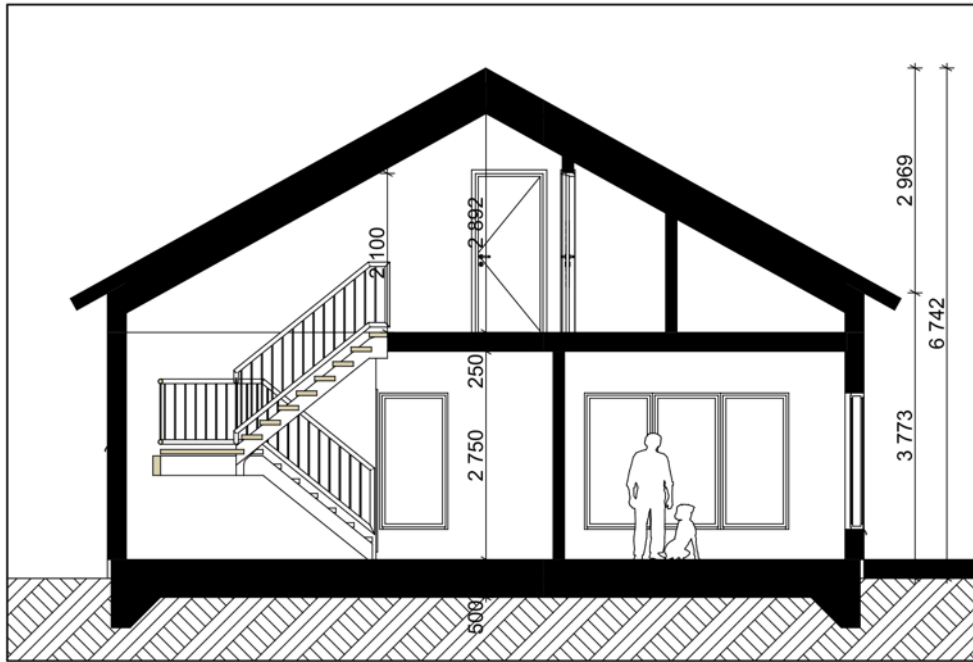
11.3 Julkisivut ja detajjikka

Julkisivumateriaalina on käytetty hienosahattua pystypuulaudoitusta, joka on peittomaalattu hillittyyn harmaan sävyyn. Ikkunasovitukset ovat tehty ilman vuorilauoituksia tai listoituksia, vain alareuna on suojattu pellityksin. Tämä istuu pientaloalueen vaatimattomaan detaljimaailmaan.

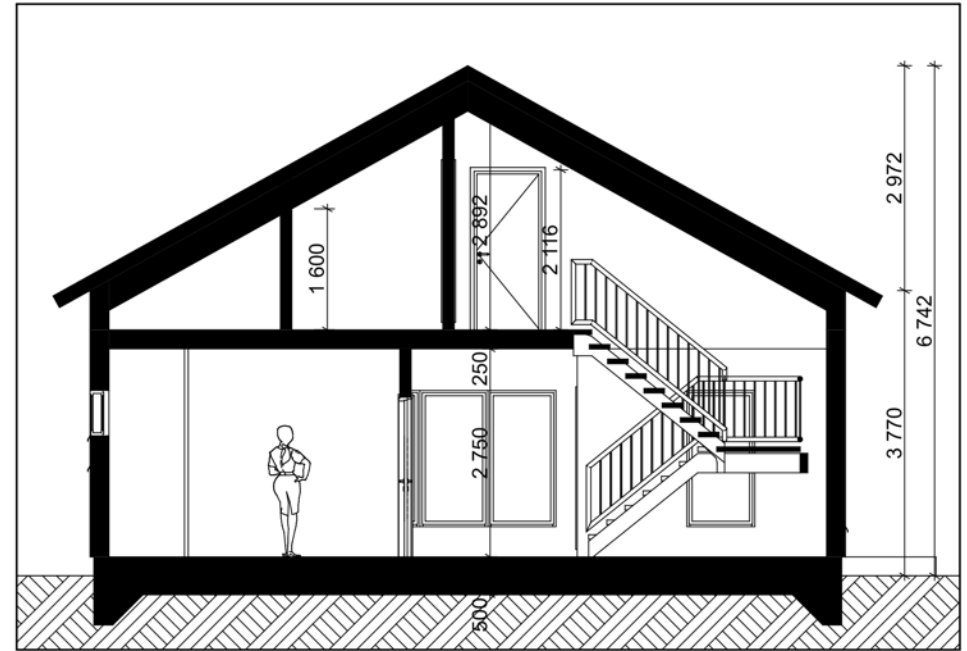
Kuva 49. Julkisivuote Tähkästä, 1/50.

- 1 *Kattomateriaali konesaumattu pelti, tummanruskea*
- 2 *Otsalaudat, puu, valkoinen*
- 3 *Julkisivut, peittomaalattu pystytasalaudoitus, harmaa*
- 4 *Ikkunat ja terassiovi, puualumiini, valkoinen, vesipelti harmaa, ei vuorilautoja*
- 5 *Ikkunalasi, kirkas*
- 6 *Sokkeli, rapattu betoniharkko, vaalea harmaa*
- 7 *Terassilauoitus, lämpökäsitelty puu.*

11.4 Rakenne

Kuva 50. Leikkaus A-A, 1/100.

Kuva 51. Leikkaus B-B, 1/100.

Rakenne on suunnittelun reunaehdoissa määritetty puuksi, mikä mahdollistaa hirsirunkoisen, rankarakenteisen tai esimerkiksi CLT-runkoisen pientalon rakentamisen. Tässä uudisrakennuksen runkomateriaaliksi on valittu rankarakenne, joka vastaa olemassa olevien rakennusten rakennetta, mutta täyttää silti nykyajan vaatimukset.

12 Lisärakennus Jyvä

12.1 Arkkitehtuuri

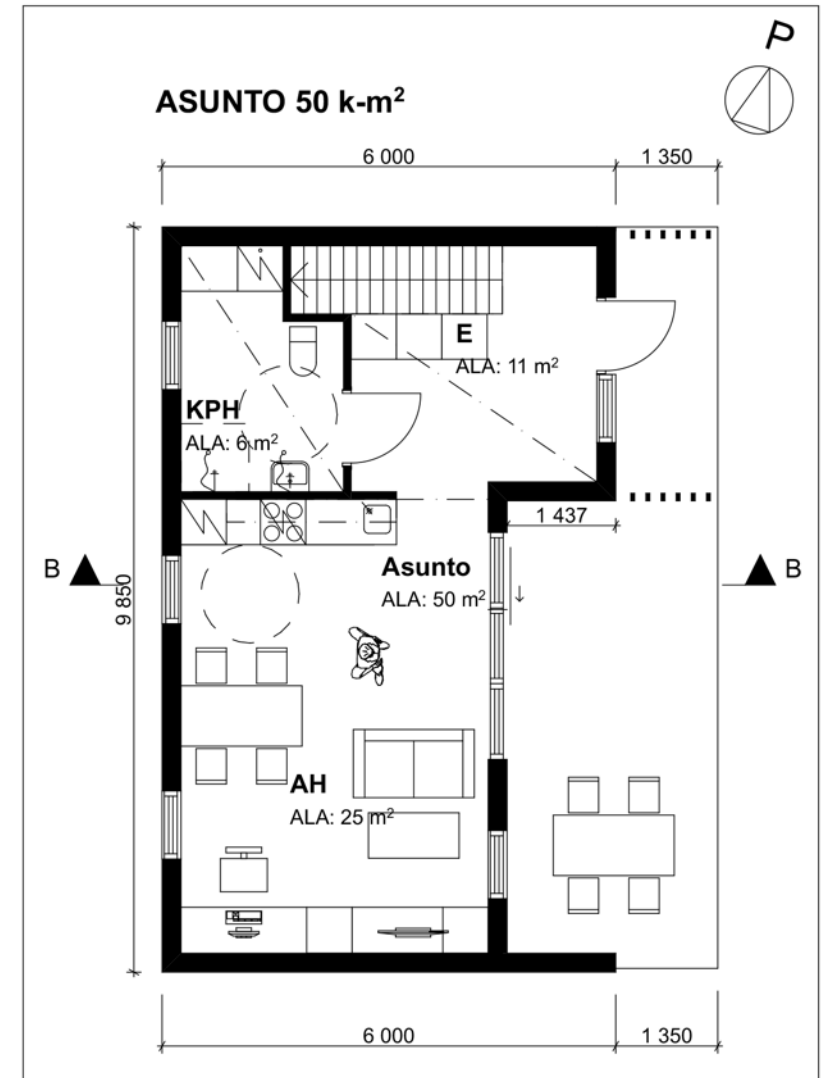
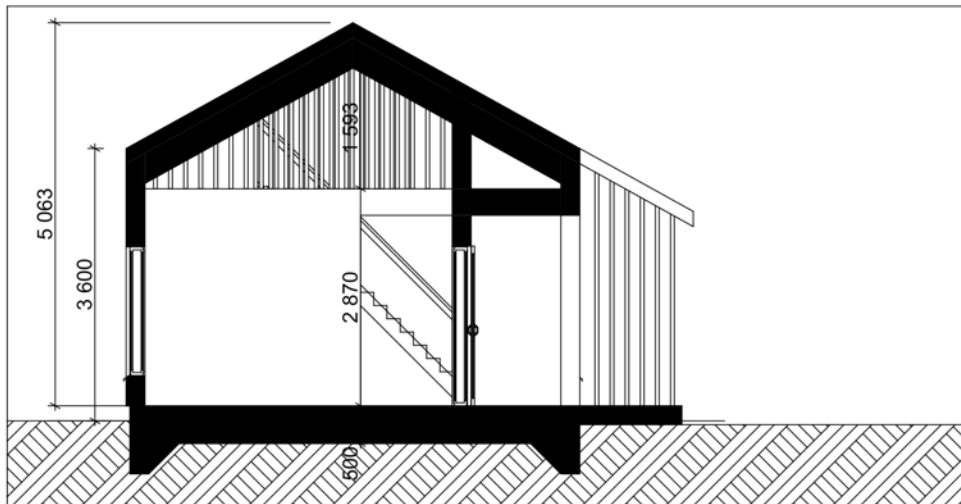
Lähtökohtana lisärakennus Jyvän suunnitteluun oli vaatimus hierarkian säilymisestä päärakennukselle alisteisena käyttötarkoituksen muuttuessa. Tontinomistajille annetaan mahdollisuus rakentaa lisärakennukseen asunto tai joitakin muita asumista palvelevia tiloja, kuten esimerkiksi työhuone, verstaas, pihasauna tai autotalli. Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin tulee siis sopia näihin kaikkiin käyttötarkoituksiin siten, että sisätilat voidaan suunnitella eri tarpeita vastaaviksi heti tai muokata niitä tulevaisuudessa.

Kuva 52. Visualisointikuva Jyvistä sijoitettuna tontin takaosiin.

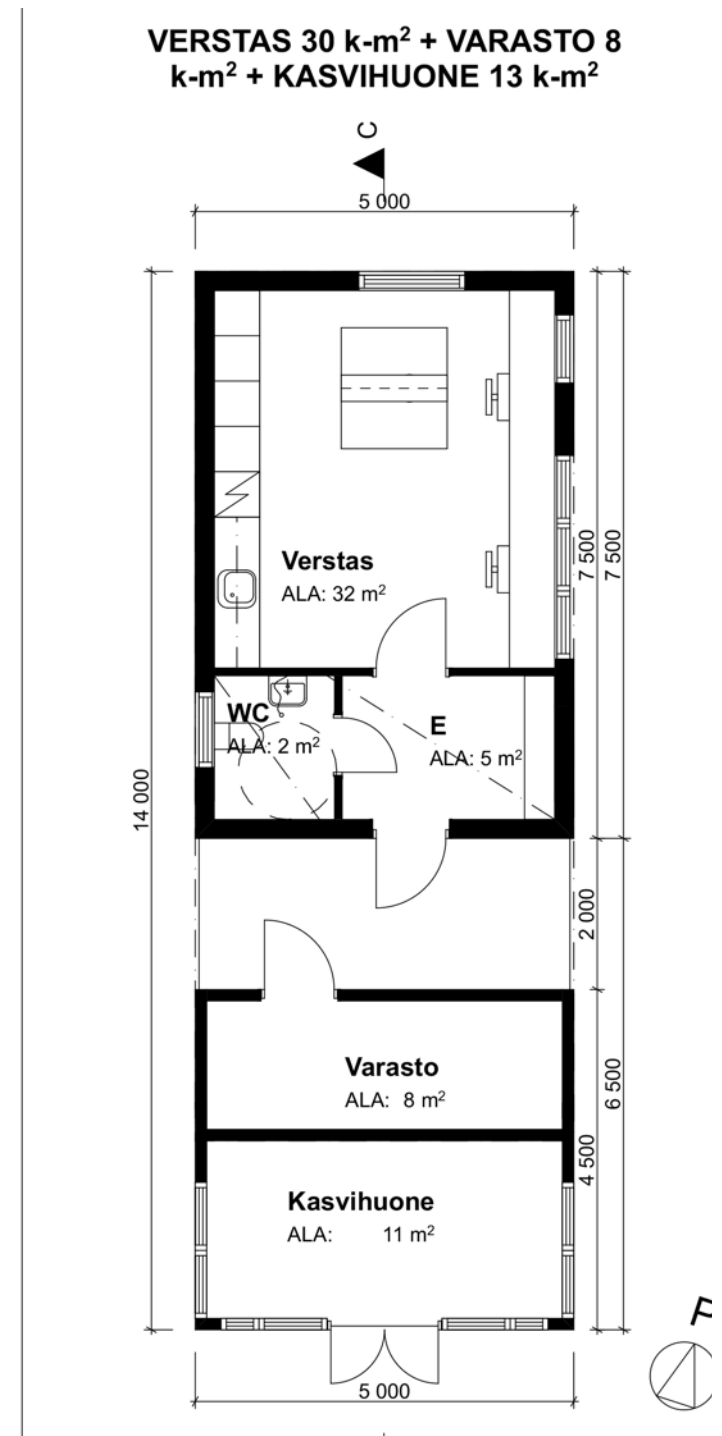
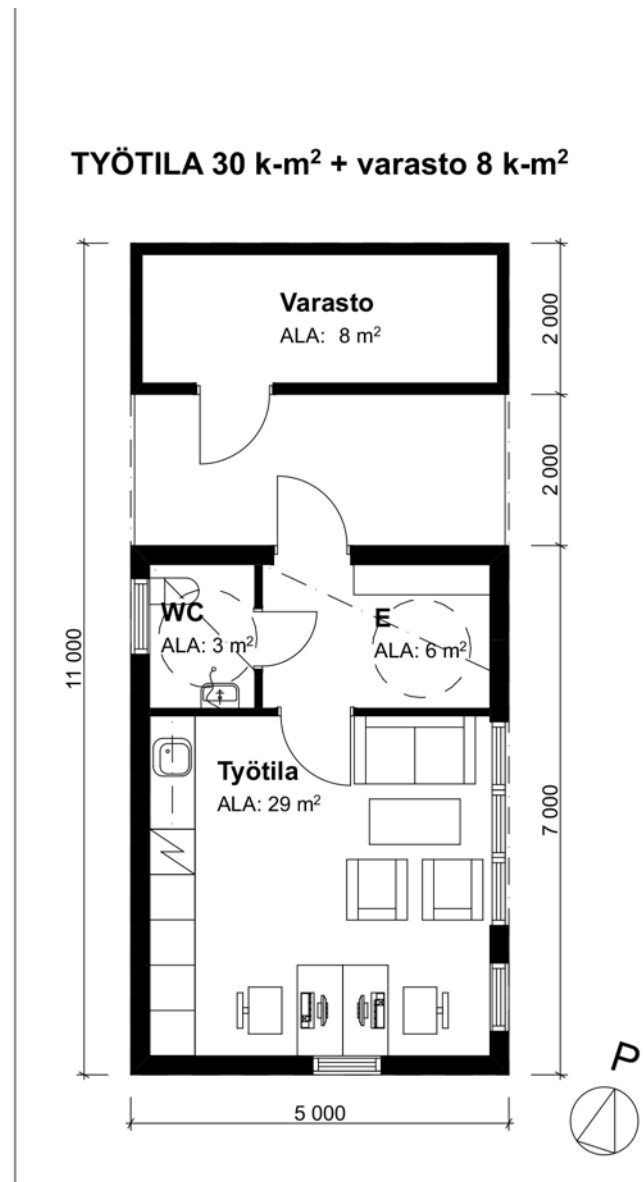
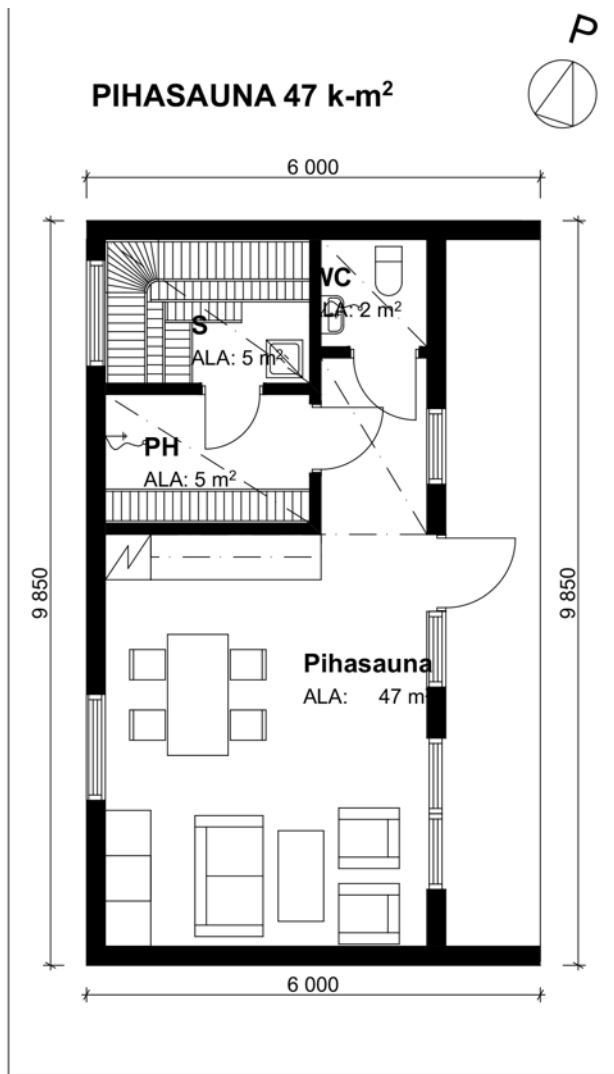
Rakennuksen koolle annetaan myös vapauksia rakennusalan ja -oikeuden puitteissa. Pienin esitetty rakennus on kerrosalaltaan 50 neliön kokoinen, joka vastaa alkuperäisen kaavan mahdollistamaa talousrakennuksen massaa. Suurimman vaihtoehdon kerrosala on 80 neliötä, jonka aiemmin todettiin olevan suurin mahdollinen koko kaupunkikuvan säilymiseksi eheänä lisärakentamisen myötä. Kaikissa vaihtoehdoissa on harjakatto, puulaudoitus julkisivumateriaalina sekä konesaumattu peltikatto. Variaatiota esiintyy ulkoarkkitehtuurissa aukotuksessa, sisäänvedoissa sekä terasseissa ja sisäänkäynneissä.

Suunnitelmassa esitetään viisi erilaista ratkaisuvaihtoehtoa, joissa on käytetty 30-80 kerrosalaneliömetriä. Esitettyjä toimintoja ovat asunto, työtila, pihasauna sekä hybridi, jossa on verstaas, varastotilaa sekä kasvihuone. 80 k-m²:n asunnosta esitetään pohja-, julkisivu- sekä leikkauspiirustukset, 50 k-m²:n asunnosta pohja- sekä leikkauspiirustus ja muista ratkaisuvaihtoehdoista pohjapiirustukset.

Kuva 53 yllä. Jyvä ratkaistuna 50 kerrosalaneliön kokoiseksi asunnoksi, toisessa kerroksessa nukkumarvi, pohjapiirustus 1/100.

Kuva 54 vasemmalla. Leikkaus B-B, 1/100.

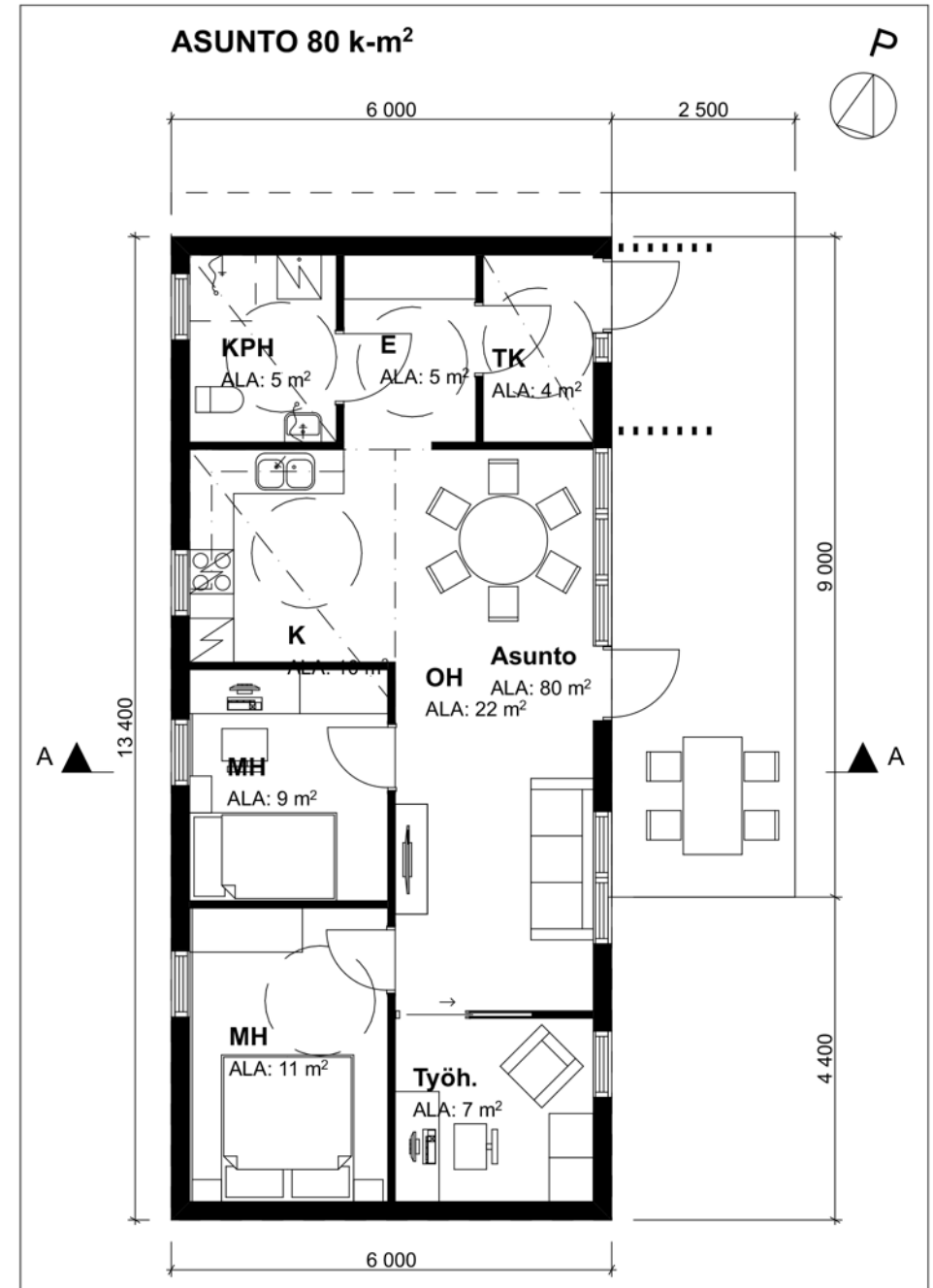
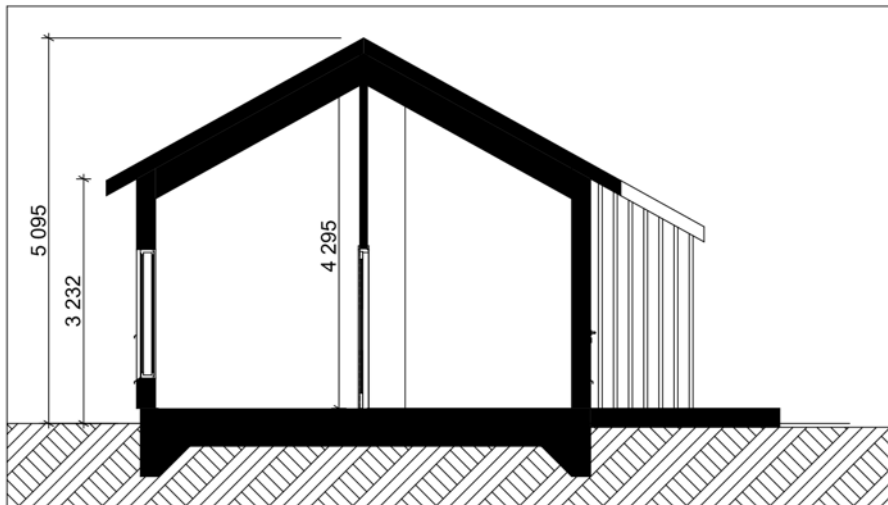

Kuvat 55, 56, ja 57. Jyvä ratkaistuna pihasaunaksi, toimistomaiseksi työtilaksi sekä hybridinä, jossa sijaitsee verstaas, varasto sekä kasvihuone, pohjapiirustukset 1/100.

12.2 Pohjaratkaisut

Rakennusala lisärakennukselle on määritetty 14x6 metrin kokoinen suorakaiteen muotoinen alue tontin takaosassa. Kaikille pientalotonteille annetaan mahdollisuus rakentaa 50 neliön kokoinen lisärakennus ja päärakennuksen käyttämätöntä rakennusoikeutta saa lisärakentamiseen käyttää siten, että lisärakennuksen kokonaiskerrosala ei saa ylittää 80 neliötä.

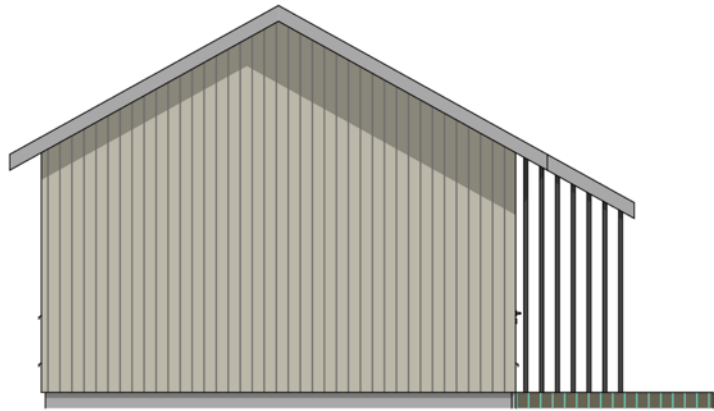
Ohessa esiteltynä neljä erilaista pohjaratkaisuvaihtoehtoa kolmeen erityyppiseen ja levyiseen massaan. Esiteltyjä käyttötarkoituksia ovat asunto, pihasauna, työtila, verstaas sekä yksi hybridiratkaisu. Yhdessä vaihtoehdossa rakennusmassaan on liitetty kasvihuone.

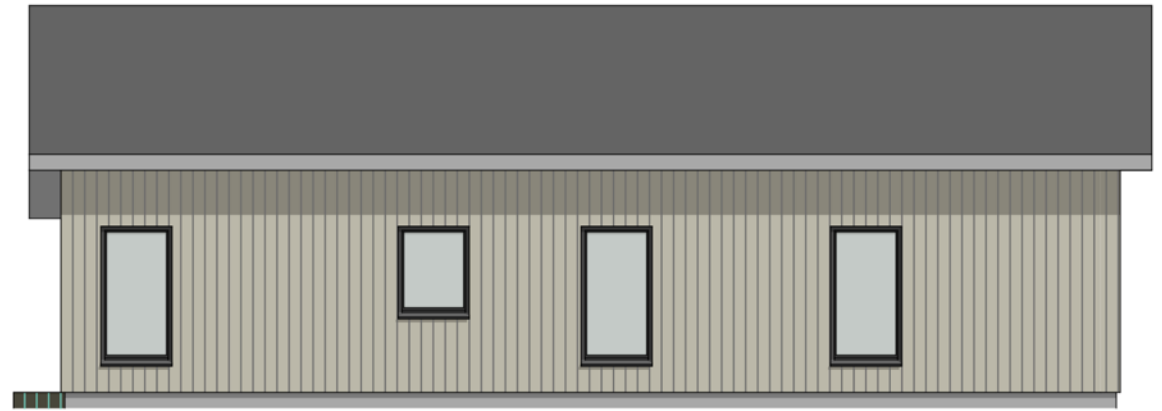
Kuva 58 yllä. Jyvä ratkaistuna 80 m²:n asunnoksi, pohjapiirustus 1/100.

Kuva 59 vasemmalla. Leikkaus A-A, 1/100.

12.3 Julkisivut

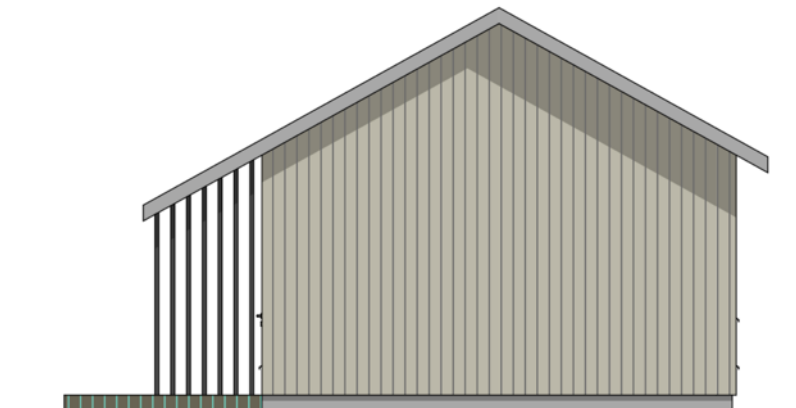
Julkisivu etelään 1:100

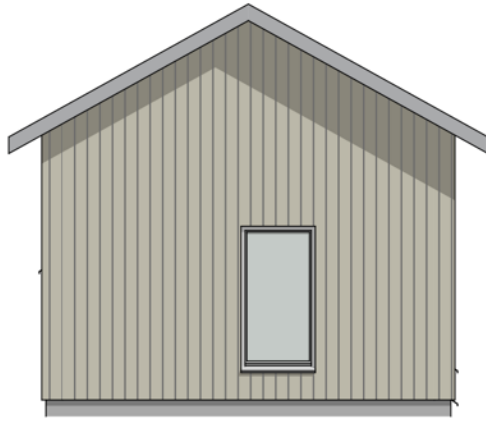
Julkisivu länteen 1:100

Julkisivu itään 1:100

Julkisivu pohjoiseen 1:100

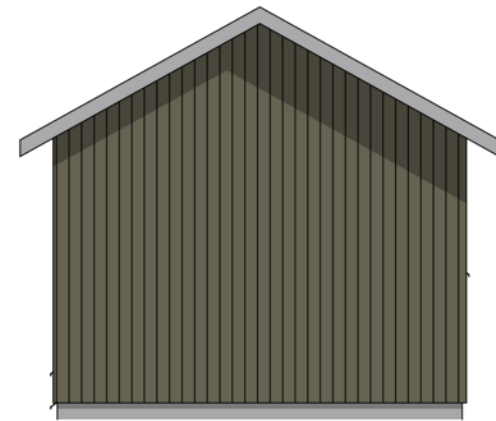
Julkisivu etelään 1:100

Julkisivu länteen 1:100

Julkisivu itään 1:100

Julkisivu pohjoiseen 1:100

Julkisivut lisärakennuksissa ovat pysty-laudoitettua hienosahattua lautta jotka on tasa-laudoitettu. Ikkunoissa ei ole erillisiä vuorilaudoituksia, joten ne yksinkertaisella ilmeel-lään sopivat 1940-luvun vaatimattomaan detaljimaailmaan. Julkisivuissa voidaan käyt-tää erilaisia harmonisia peittomaalin sävyjä.

Kuva 62. Julkisivuote, Jyvä 1/50.

1	<i>Kattomateriaali konesaumattu pelti, tummanruskea</i>
2	<i>Otsalaudat, puu, valkoinen</i>
3	<i>Julkisivut, peittomaalattu pystytasalaudoitus, harmaa</i>
4	<i>Julkisivut, peittomaalattu pystytasalaudoitus, tumma ruskea</i>
5	<i>Rimoitus, peittomaalattu puu, tumma harmaa</i>
6	<i>Ikkunat ja terassiovi, puualumiini, valkoinen, vesipelti harmaa, ei vuorilautoja</i>
7	<i>Ikkunat ja ulko-ovi, puualumiini, tumma harmaa, ei vuorilautoja</i>
8	<i>Ikkunalasi, kirkas</i>
9	<i>Terassilaudoitus, lämpökäsitelty puu</i>
(9)	<i>Sokkeli, rapattu betoniharkko, vaalea harmaa).</i>

12.4 Rakenteet

Rakenne on suunnittelun reunaehdoissa määritetty puuksi, mikä mahdollistaa hirsirunkoisen, rankarakenteisen tai esimerkiksi CLT-runkoisen lisärakennuksen rakentamisen. Tässä uudisrakennuksen runkomateriaaliksi on valittu rankarakenne, joka vastaa olemassa olevien rakennusten rakennetta, mutta täyttää silti nykyajan vaatimukset.

13 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä määritettiin alueen kaupunkikuvan kulmakivet sekä niiden syntymiseen liittyvää historiaa ja taustaa. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää tapoja täydentää alueen kaupunkirakennetta sen kaupunkikuvan säilymisen kannalta sopivilla tavoilla ja tarjota siten vaihtoehto alueen rakennusten purkamiselle.

Avainkysymykseksi tutkimuksen ja suunnittelun myötä muodostui uusrakennusten mittakaava, käyttötarkoitus ja niiden suhde olemassa oleviin rakennuksiin. Uudisrakentamisen tulee täydentää alueen kaupunkirakennetta, ei hallita sitä, mikä tämän alueen tapauksessa saadaan aikaan säilyttämällä vanhat rakennukset tien varressa ja keskittämällä täydennysrakentaminen tontin sisäosiin.

Ratkaisuna opinnäytetyössä ehdotan kaupungin omistaman neljän kiinteistön yhdistämistä yhdeksi suureksi asunto-osakeyhtiöksi, täydennysrakentamaan sitä kahdella uudella pientalo Tähkällä sekä täydennysrakentamalla yksityisessä omistuksessa olevia tontteja lisärakennus Jyväällä. Asunto-osakeyhtiömuotoinen suuri tontti kannustaisi asukkaitaan yhteisölliseen asumiseen tontille rakennettavan yhteistalon ja sen luoman kohtaamispaikan myötä. Lisärakennus Jyvä noudattaa talousrakennuksen mittakaavaa, ja sinne voidaan sijoittaa asukkaiden eri elämäntilanteeseen ja tarpeisiin sopivia toimintoja. Nämä täydennysrakentamisen keinot kunnioittavat ja täydentävät alueen kaupunkikuvaa ja auttavat säilyttämään sen mahdollisimman alkuperäisenä. Tämän ratkaisun myötä olemassa olevat historiallisesti arvokkaat rakennukset säilyvät ja tullessaan elinkaarensa päähän ne voidaan korvata niitä vastaavan mittakaavan omaavalla uudisrakennuksella, jolloin kaupunkikuva ja sen historia saavat uuden kerrostuman.

Tässä työssä etsin ja testasin yhtä tapaa säilyttää alue ja täydennysrakentaa sitä. Jatkotoimenpiteet alueen tulevaisuuden kannalta riippuvat Riihimäen kaupungin ja sen kaavoitusosaston toimista; päättävätkö he ehdottaa säilyttävää kaavamuutosta vai kenties jopa muuttaa koko

alueen toisenlaiseksi. Yksi vaihtoehto säilymisen varmistamiseksi voisi olla alueen jälleenrakennuskauden rakennusten suojeleminen kaavalla. Keskustelua valtakunnallisesti on myös käyty suojelustatusten ulottamista koskemaan rakennuksien sijaan kokonaisia alueita. Tätä työtä hyödyntäen voidaan kehittää Petsamon alueen rakentamista siihen suuntaan, että sen kaupunkikuvan tunnistetut arvot ja identiteetti säilyisivät tulevaisuudessa eheinä.

Työtä tehdessä opin valtavasti aluesuunnittelusta ja minkälaisia haasteita olemassa olevat rakennukset, niiden suojeleminen ja huomioon ottaminen tuo rakennus- ja aluesuunnittelulle. Opin, mistä komponenteista kaupunkikuva koostuu, kuinka sitä tarkastellaan ja miten se vaikuttaa alueen identiteettiin. Ymmärsin aluesuunnittelun ja sitä kautta kaavoituksen olevan hyvin pitkä prosessi, jossa tulee ottaa valtava määrä eri näkökulmia huomioon. Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä, mutta palkitseva prosessi.

Lähteet

- 1 Putkonen, Lauri – Ojanen, Eero – Heikkurinen-Montell, Tuula – Seppänen, Minna – Forsius, Johanna. Rakennettu Häme. 2003. Rakennustieto Oy. Helsinki.
- 2 Riihimäen kaupungin nettisivut, <http://www.riihimaki.fi/>, luettu 7.2.2018.
- 3 Yleiskaava 2035: selostus. 2017. Riihimäen kaupunki.
- 4 Standertskjöld, Elina. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1930-1950. 2008. Rakennustieto Oy. Helsinki.
- 5 Kummala, Petteri. Jälleenrakennuskauden pientalosuunnittelu. 2004. Suomen rakennustaiteen museo. Helsinki.
- 6 Helamaa, Erkki. 40-luku – korsujen ja jälleenrakentamisen vuosikymmen.1983. Helsinki, Jyväskylä. Suomen rakennustaiteen museo, Alvar Aalto Museo.
- 7 Nikula, Riitta. Rakennettu maisema. 1993. Otava. Helsinki.
- 8 Heininen-Blomstedt, Kirsi. Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue – paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen. 2013. Helsinki Uni-grafia.
- 9 Haavisto, Juho – Louekari, Sami. Pientaloaluetarkastelu Patastenmäki – Kumela – Hirsimäki – Petsamo. Valmisteilla, arvioitu valmistuminen 2018. Riihimäen kaupunki
- 10 Meurman, Otto-I. Asemakaavaoppi. 1947. Otava. Helsinki
- 11 Hämeen liiton nettisivut, <http://hameenliitto.fi/>, luettu 28.2.2018

- 12 Rakennetun ympäristön ohjelma. 2018. Riihimäen kaupunki. Riihimäki
- 13 RT 99-10886 Pientaloalueen täydennysrakentaminen. 2007. Rakennustieto Oy. Helsinki
- 14 Askeleita kohti yhteisöasumista: Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta: MONIKKO-hanke: Moninaisten yhteisöllisten asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämispilotit. 2012. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Tampere.
- 15 Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. Länsi-Käpylä: Ympäristöhistoriaselvitys. 2014. Helsinki.

KUVALÄHTEET

Kuvat, kaaviot ja taulukot ovat opinnäytetyön tekijän tekemiä tai ottamia ellei toisin mainita. Pohjakarttana kartoissa on käytetty Riihimäen kaupungilta saatua pohjakarttaa. Riihimäen kaupunginmuseo on myöntänyt käyttöluvan sen toimittamiin valokuvien skannauksiin.

Kuva 1. Odert Lackschewitz. 1958. Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuva 2. Riihimäen kaupunki. 1937. Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuva 4. 1940-luku. Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuva 5. Petsamon kaupunginosa. Riihimäen kaupunki. Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuva 6. Saarikangas, Kirsi. Model Houses for Model Families – Gender, Ideology and the Modern Dwelling – The Type-Planned Houses of the 1940s in Finland. 1993. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki. S. 252.

Kuva 7. Helamaa, Erkki. 40-luku – korsujen ja jälleerakentamisen vuosikymmen. 1983. Helsinki, Jyväskylä. Suomen rakennustaiteen museo, Alvar Aalto Museo. S. 79.

Kuva 8. Heininen-Blomstedt, Kirsi. Jälleerakennuskauden tyyppitaloalue – paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen. 2013. s. 77

Kuva 11. Riihimäen Petsamon alkuperäinen asemakaavadokumentti, arkistoversion skannaus. Riihimäen Kaupunki.

Kuva 13. Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuva 14. Meurman, Otto-I. Asemakaavaoppi. 1947. Otava. Helsinki

Liitteet

Liite 1: taulukko Petsamon kaavamerkinnoistä ja Ohra-korttelin rakennusaloista

Tonttijakauma Petsamon alueella

Kaavamerkintä

O	8
IO	91
I	22
II	36
II a	19
III	0
uusia tontteja	8
Tontteja yhteensä	184

PETSAMON OHRA-KORTTELIN RAKENNUKSET

Jorma Järvi -talot

Osoite	Kiint.tunnus	tontin ala	Rakennusala	Rak. Vuosi	Rak.oikeus	Huomio	Käyt. Rak.oikeus	Käyttämätön rak.oil	Käytetty %	Käyttämättä %
Petsamonkatu 15	694-7-9005-18	1154 m2	140 m2	1947	210 + 50	k-m2	119,5 m2	140,5 m2	46,0 %	54,0 %
Petsamonkatu 17	694-7-9005-19	1155 m2	140 m2	1946	210 + 50	k-m2	119,5 m2	140,5 m2	46,0 %	54,0 %
Petsamonkatu 19	694-7-9005-20	1180 m2	140 m2	1946	210 + 50	k-m2	119,5 m2	140,5 m2	46,0 %	54,0 %
Petsamonkatu 21	694-7-9005-21	1133 m2	140 m2	1946	210 + 50	k-m2	119,5 m2	140,5 m2	46,0 %	54,0 %

Ruotsalaistalot

Ruotsinkatu 4	694-7-9005-14	1170 m2	140 m2	???	210 + 50	k-m2	177+24	201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 6	694-7-9005-13	1170 m2	140 m2	1941	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 8	694-7-9005-12	1196 m2	140 m2	1940	210 + 50	k-m2	hsto-a 77 m2	201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 10	694-7-9005-11	1150 m2	140 m2	1941	210 + 50	k-m2	hsto-a 82 m2	201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 12	694-7-9005-10	1165 m2	140 m2	1941	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 14	694-7-9005-9	1196 m2	140 m2	1940	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 16	694-7-9005-8	1166 m2	140 m2	1941	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 18	694-7-9005-7	1194 m2	140 m2	1945	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 20	694-7-9005-6	1196 m2	140 m2	1940	210 + 50	k-m2	hsto-a 83 m2	201	59 m2	77,3 %	22,7 %
Ruotsinkatu 22	694-7-9005-5	1170 m2	140 m2	1940	210 + 50	k-m2		201	59 m2	77,3 %	22,7 %

Tervakoski-talot

Petsamonkatu 23	694-7-9005-22	1400 m2	180 m2	1990	460 + 50	k-m2	359+37,5	396,5	113,5 m2	77,7 %	22,3 %
Petsamonkatu 25	694-7-9005-23	1399 m2	180 m2	1946	460 + 50	k-m2	+27	400	110 m2	78,4 %	21,6 %
Petsamonkatu 27	694-7-9005-24	1398 m2	180 m2	1943	460 + 50	k-m2	+36	400	110 m2	78,4 %	21,6 %
Petsamonkatu 29	694-7-9005-25	1396 m2	180 m2	1945	460 + 50	k-m2		400	110 m2	78,4 %	21,6 %
Petsamonkatu 31	694-7-9005-26	1370 m2	180 m2	1945	460 + 50	k-m2		400	110 m2	78,4 %	21,6 %

Kontiontien talot

Kontiontie 9	694-7-9005-15	1187 m2	276 m2	1983	672 + 50	k-m2		668	54 m2	92,5 %	7,5 %
Kontiontie 11	694-7-9005-16	1038 m2	215 m2	1984	504 + 50	k-m2		501,5	52,5 m2	90,5 %	9,5 %
Kontiontie 13	694-7-9005-17	1190 m2	351 m2	1946	696 + 50	k-m2		?			

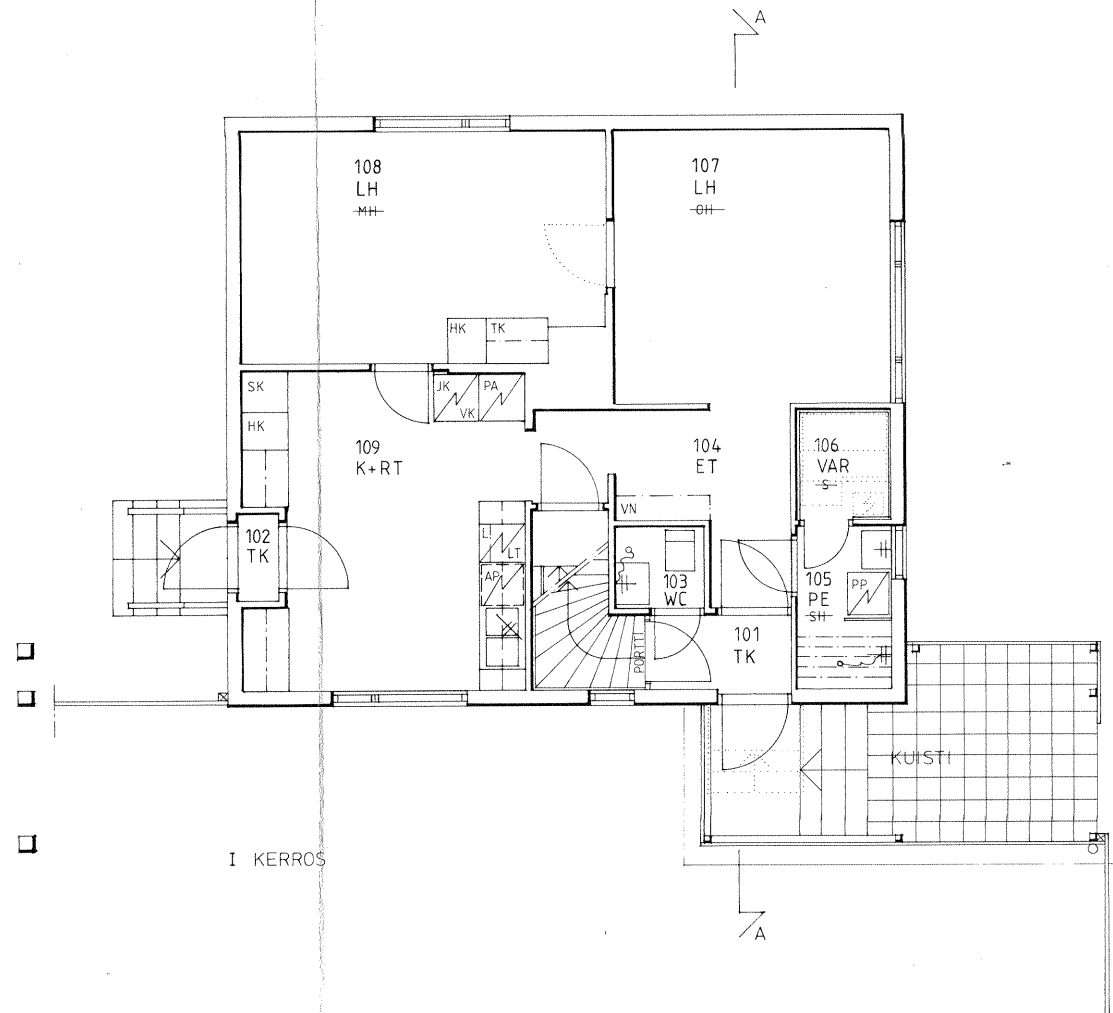
Peuranpolun talot

Peuranpolku 10	694-7-9005-4	972 m2	166 m2	1937	255 + 50	k-m2		102	203 m2	33,4 %	66,6 %
Peuranpolku 12	694-7-9005-3	1088 m2	190 m2	1945	285 + 50	k-m2		?	m2		
Peuranpolku 14	694-7-9005-2	986 m2	170 m2	1954	255 + 50	k-m2		?	m2		
Peuranpolku 16/Pets	694-7-9005-1	1022 m2	200 m2	1928	300 + 50	k-m2	123+50	214	136 m2	61,1 %	38,9 %

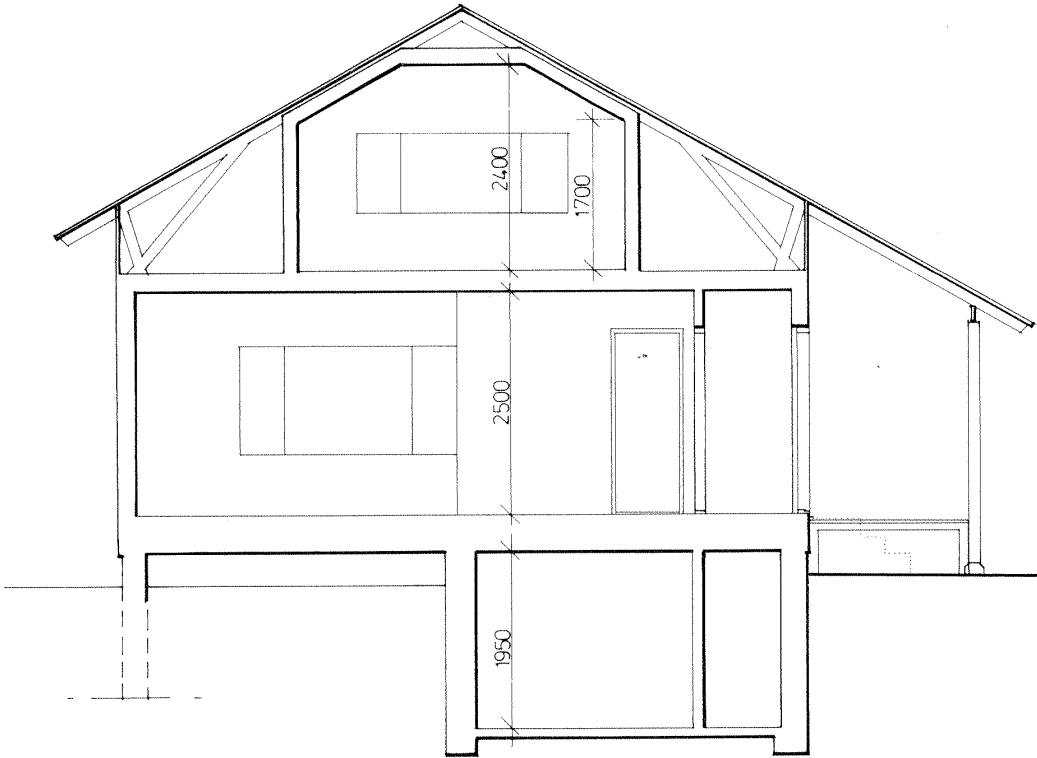
Punaisella merkityt rakennusalat oletettuja aloja vastaavuuden perusteella

Liite 2: Jorma Järven suunnitteleman, Petsamonkatu 21 sijaitsevan pientalon muutospiirustuksia: 1. Kerroksen pohja sekä leikkaus, ei mittakaavassa.

HYVÄKSYTTY NOUDATETTAVAKSI
 Riihimäellä elokuun 5 p:nä 1999
 Lupa-asutus:

Pvm.	Muutos	Tekijä
Kauposa/Kylä 7 PETSAMO	Kortteli/Tila 9005	Tontti/R.no 21
Rakennusluokitus MUUTOSTYÖ	Piirustustyyppi PÄÄPIIRUSTUS	Juoks.no
Rakennuskohteen nimi ja osoite RYHMÄPERHEPÄIVÄKOTI PETSAMONKATU 21, 11120 RIIHIMÄKI	Piirustuksen sisältö KELLARI, 1. KERROS, ULLAKKO, LEIKKAUS A-A	Mittakaavat 1:50
Riihimäen kaupungin tekninen virasto TILAPALVELUT / rakennussuunnittelu Eteläinen Asemakatu 2 11130 RIIHIMÄKI puh. 019-7411	Suunn. nro ARK 807	Piir. no 2
	Suunn. P. TUOMOLA	Muutos 16.6.1999

LEIKKAUS A-A

Liite 3: Opinnäytetyöprosessin alussa laadittu tehtävänanto

Metropolia AMK

Rakennusarkkitehtuuri RA

Projekti 12 (syventävä ammatillinen), 10 op TR00BZ52-3001

Jorma Lehtinen

10.3.2018

HARJOITUSTYÖ:

PIENTALOALUEEN TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

Tehtävänä on suunnitella Riihimäen Petsamon tiiviin pientaloalueen täydennysrakentamista. Alueella sijaitsee 171 erillispientaloa, joille on vuoden 1945 asemakaavassa määritetty rakennusoikeus piirrettynä rakennusalana sekä kerroslukuna kaavan selostuksessa. Tällöin rakennusoikeuden määrä vaihtelee 250 neliömetristä 400 neliömetriin.

Tehtävänä on kehittää erilaisia tapoja käyttää jäljellä olevaa rakennusala ja siten täydennysrakentaa aluetta sen ominaispiirteitä ja identiteettiä menettämättä. Täydennysrakentaminen voi kohdistua olemassa oleviin rakennuksiin tai käsittää uusia rakennelmia tontille. Ehdotus voi edellyttää myös muutoksia voimassa olevaan asemakaavaan, mikäli alueen yhtenäisyyden säilyttäminen sitä vaatii. Ehdotuksessa tulee esittää useita eri tapoja käyttää jäljellä olevaa rakennusoikeutta.

Suunnittelussa tulee huomioida alueen historia, arvot ja identiteetti. Suunnitelman tulee kehittää alueen asumismukavuutta ja huomioida alue osana puistomaista lähiympäristöä ja Riihimäen suurmaisemaa. Suunnitelmassa voi myös esittää parannuksia alueen infrastruktuuriin.

Tehtävään kuuluu laatia ehdotuksia/otteita *korjaustapaohjeeseen*, jonka avulla voidaan ohjata yksittäisten rakennusten ja kortteleiden rakennussuunnittelua. Korjaustapaohjeessa määritellään ne kaupunkikuvalliset ominaisuudet, joita rakennusten korjaussuunnitelmissa tulisi noudattaa. Korjaustapaohjeet eivät yleensä ole juridisia, joten on hyvä miettiä, mikä on oleellista lopputuloksen kannalta ja millaisilla ohjeilla siihen päästään.

Tavoitteena on suunnitella arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti laadukas ja viihtyisä asuinalue. Huomioita tulee kiinnittää erityisesti alueen historialliseen luonteeseen, yhtenäisyyteen, viihtyisyyteen sekä julkisen ja yksityisen ulkotilan muodostumiseen. Lisäksi tulee miettiä, millainen kaupunkikuva alueella on ja minkälaiseksi se muutosten myötä muodostuu. Tehtävää tehtäessä tulee pohtia myös suunnitelman monistettavuutta ja soveltuvuutta muihin vastaaviin asuinalueisiin. Asuinalue suunnittelua tehtäessä on hyvä palauttaa mieleen pientalojen typologioita eli millaisia talomalleja jatkosuunnittelussa on mahdollista käyttää.

Tehtävä laaditaan yksilötyönä.

VÄLISEMINAARI: 9.3.2018

LOPULLINEN PALAUTUS: - 18.4.2018. Opinnäytetyön kirjoittamiselle tulee varata myös riittävästi aikaa.

OPINNÄYTETYÖSEMINAARI: - 2.5.2018 Tilaisuus sisältää myös keskustelua ja opponointia.

- Harjoitustyöstä laaditaan pystysuuntaiset A1-kokoiset esittelyplanssit, jotka sisältävät seuraavat asiakirjat:

- o Yleissuunnitelma 1:1000
- o Rakeisuus 1:5000
- o (Liikenne- ja pysäköintiverkosto 1:1000)
- o Aluepoikkileikkaus 1:500
- o Ote mallikorttelin suunnitelmasta 1:200 (aksonometria)
- o Mallitontit (vähintään 5 kpl) 1:200
- o Havainnekuva koko alueesta
- o Havainnekuva mallikorttelista + mallitontista
- o Ehdotus asemakaavaan tehtävistä muutoksista ja korjaustapaohjeesta
- o Ehdotus korjaustapaohjeen täydennysrakentamista ohjaavista kohdista

HARJOITUSTYÖN ARVIOINTIPERUSTEET:

- suunnitellun täydennysrakentamisen liittyminen ympäröivään kaupunkikuvaan
- alueen viihtyisyys
- arkkitehtoninen idea

- asumisen toimivuus
- liikenteen toimivuus
- pysäköinnin toimivuus
- esitysmateriaali

Liite 4: Esittelyplanssit, pienennettynä koosta A1 kokoon A4. (ei mittakaavassa)

PIENTALOALUE PETSAMO

Riihimäen kaupunkein alettiin 1940-luvun alussa rakentaa pellolle uutta sunnaluetta, jota kutsuttiin Petsamoksi. Alueelle sijoitettiin Riihimäelle saapunutta aineavakkoja, mistä nimi Petsamo juontuu. Alue on tyypillinen jälleensuunnittelun ja uue rationaaliseen ruutukaavoitukseen, vehneine tonttienreene ja tyypillitokokaisuuksineen. Alueen on kaavoittanut Otto-I. Meurman ja alueelta yhy myös vajaat parikymmentä Puutalo Oy:n tyypittaloa ja ruotsalaistaaloa. aloja on korjattessa muokattu ja alueen aluperim vaatimaton miljöön tai päätyntään ärsinyt vuosien saatossa sen täydentymisen myötä. Jälleensuunnittelukauden lentaloalueet ovat iso osa arkkitehtuurin historiaa Suomessa, sen yksi erostuma. Niiden kehittyminen on vaikuttanut suuresti siihen, miten lentaloasuminen Suomessa on kehittänyt ja asumisen dylli muodostunut. etsamossa on vielä tunnistettavissa jälleensuunnittelukauden pientaloalueen iirteitä, joita tulisi jatkossa vaalia kaupunkikuvan eheyden säilyttämiseksi.

orttelirakenne perustuu klassisiseen ruutukaavaan, jossa on osoitettu tonttien ajat ja rakennusajat. Rakennusalojen ja tielden välin on sijoitettu istuenteava uojavyöhyke ja talot ovat vaihdellen joko pitkittäisellä sivullaan tai päädyntään uorassa kulmassa teitä kohteen muodostaen pitkä julkisivu- tai päätyntäjä. Tontit lueella ovat nelikulmisiä ja lyhyellä sivullaan katuum rajautuvia. Ruus- ja Vilja- orttelissa on alkuperäisest kaavasta tähän päiväänkin säilyneet kadulle vautuvat puistoloueet.

lueelle sijoitettavat asukkaat olivat pääosin maaseudulla asunutta siirtolaisväkeä, ien helle haluttiin tarjota mahdollisuuksia pieniväijelyyn omalla tontillaan. Pula- ika oli sotien jälkeen pahimmillaan. Tontit ovat alueella pitkänomaisia ja syviä, iloin asukkaiden hyötypuutarhoille on paljon tilaa. Korttelaiden keskiosat ovat nukaan, esimerkiksi Kaura, Ohra ja Heina.

Alkuperäinen kaavadokumentti skannattu Riihimäen kaupungin arkistohallajan toimesta.

TYYPITALOT

tyypitalojen teollinen sarjatuotanto Suomessa aloitettiin 1941, mutta jo 930-luvulta funktionalismin ideologioiden myötä oli alettu tutkia sivalmistettujen rakennuksien mahdollisuuksia. Kehityksen laustalla olivat 930-luvulla nousseet ajatukset omakotitalojen sopivuudesta lapsiperheille ja liden himan saamiseksi tasolle, johon perheillä olisi varaa. Alvar Aalto piirsi uosina 1937-38 Ahlsström Oy:lle sarjan tyypittaloja, jota ehdittiin rakentaa nnen sotaa Varkauteen, Karhulaan ja Inkeröisiin. Talossa oli jyrkkä arjakatto ja vaakalaidoitus. Tyypitalojen myötä rakennusalan yleisiä lendarisointia alettiin kehittää. Suunnittelijoita oli paljon sekä maaseudulla tta kaupungissa ja yhdenperheen taloja suunniteltiin koko sodan ajan. tyypitalojen ulkonäkö vakiintui melko pian yhtenäiseksi, ja suosituimmaksi taliksi nousi puolitoisikerroksinen harjakattoinen talo. Tyypin rotaminen toistiaan onkin hankalaa.

Petsamon sijainti 1/10 000

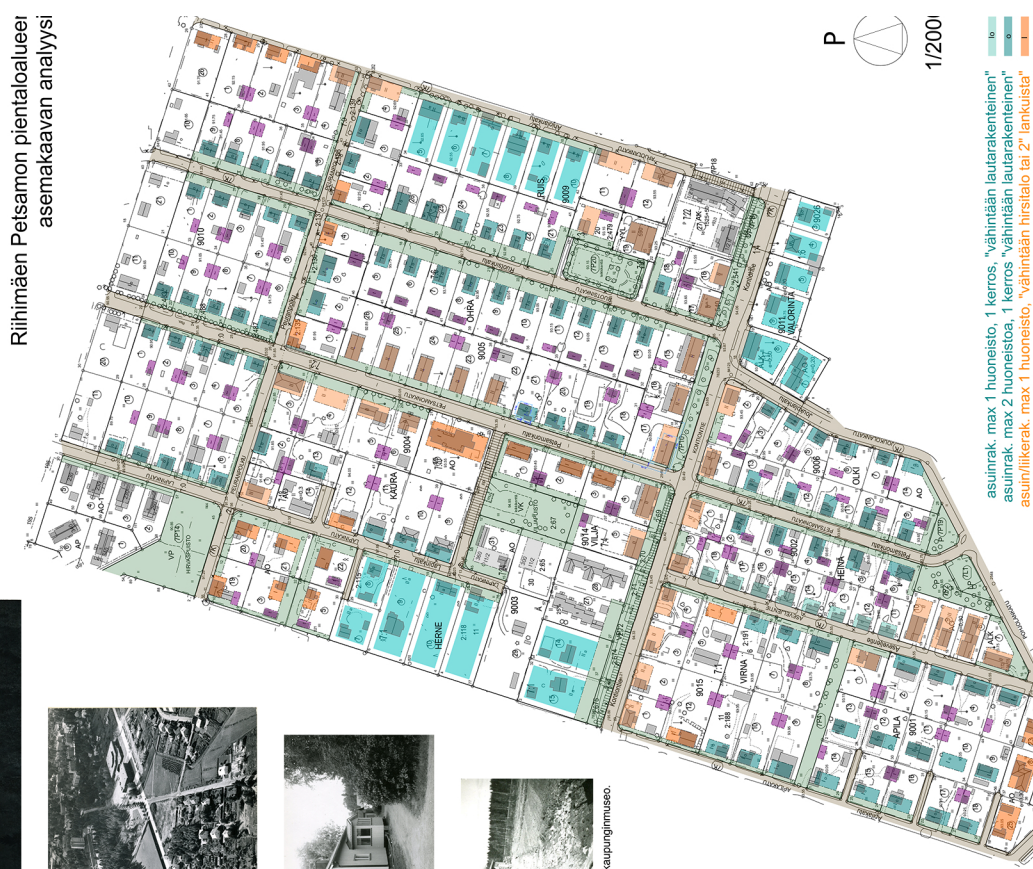

Akuperäinen ortokuva Riihimäen kaupunki.

Valokuvia Riihimäen Petsamosta

Kuvat Yli Riihimäen kaupunginmuusoo.

Riihimäen Petsamon pientaloalueen asemakaavan analyysi

P 1/2000

asunrak. max 1 huoneisto, 1 kerros, "vähintään lautarakenteinen"
asunrak. max 2 huoneistoa, 1 kerros "vähintään lautarakenteinen"
asunliikerak. max 1 huoneisto, "vähintään hirsitalo tai 2" lankuisia"

PETSAMO

*etsamossa kaupunkikuva koostuu seuraavista tekijöistä:

- Ruutukaava, jonka on suunnitellut Otto-I. Meurman vuonna 1945 ja joka on alueella toteutunut melko suunnitelmallisesti ja on edelleen havaittavissa
- Tasainen maasto, jossa matalia rakennuksia, mikä on seurausta asunalueen kaavoittamisesta pellolle
- Pikät, suorat katukäytävät, joita kehystävät pensasaidat, puut ja talojen päädyt tai pitkät sivut pääosin samassa linjassa

Muutama puisto, jossa hiekkakenttää sekä leikkipuisto

Suuret pitkänomaiset, omat tontit, joissa isompi noppamainen asuinrakennus sekä tontin takaosassa pienempi piharakennus. Pihat muodostavat toisistaan erillisiä selkeitä tiloja. Tämä on tyyppillistä älläänrakennusajan pientaloalueilla

Tyyppitalokonsaisuudet: Puutalo Oy:n harjakkatöiset 1 ½-kerroksiset puurakenteiset yhden perheen hientalot

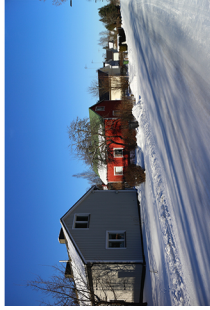
Alueellista kokoojakatua reumustavat pienkerrostalot eri aikakausilta

Ruunsa kasvillisuus, puutarhat, asuinrakennuksen ja tien välin jäävä istutettava suojavyöhyke, korkeaan nittaan kasvaneet puut

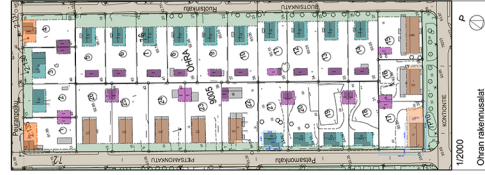
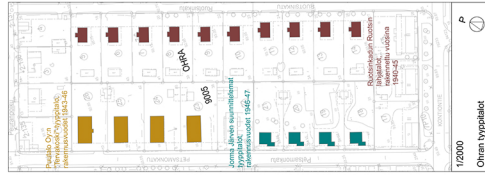
Kokoojakatua reunustava puurivi ja kevyen liikenteen väylä

Pientalot:

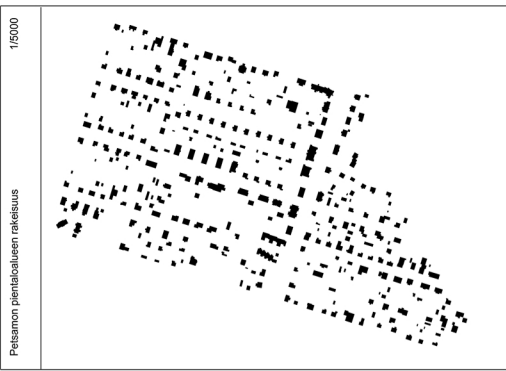
- › Puurakenteisia, puolitierokroksisia
- › Lautaverhoituita tai rapattu puujulkisivu, peittomaalattu vaalein sävyin
- › Loiva harjakkatto peittää tai huopaa, tumma- tai punasävyinen
- › Vähän ikkunapintaa
- › Sisäänkäyntikuistit yleensä pitkällä sivulla.

fakuvia tyyppitaloista Petsamon alueella

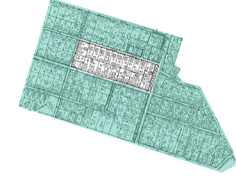
Riikimäen Petsamo, Ilmakuva

Riikimäen Petsamon pientaloalueen rakennusvuodet

Riikimäen Petsamon pientaloalueen tyyppitalot

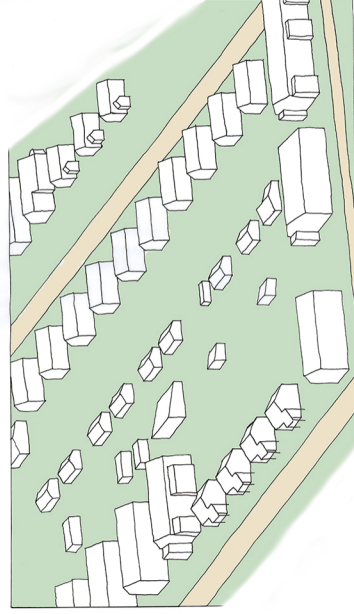
Ohran sijaintikarta 1/10 000

OHRA

Tarkastelin työssäni tarkemmin Petsamon pientaloalueen lähes keskellä sijaitsevaa Ohraksi alkuperäisessä kaavassa nimettyä korttelia. Korttelin jakautuu lännestä Petsamonkatuun, idässä Ruotsinkatuun, pohjoisessa Peuranpöykään ja etelässä Kontiontiehen. Alkuperäisessä kaavassa korttelissa tontit on sijoitettu kahteen riviin ja niille on sijoitettu pientaloja, pienkerrostaloja sekä talousrakennuksia. Korttelissa ei sijaitse varsinaisia yhteisiä alueita, kuten puistoa, lukuun ottamatta korttelin eteläosassa sijaitsevaa, Kontiontien varren puistovyöhykettä. Ruotsinkadun varrella, itäpuoleisessa Ruus-korttelissa sijaitsee kuitenkin puisto ja leikkikenttä.

Tonttien rakennuskoetus on määrättyynyt kaavaan piirretyin rakennusajan ja kaavamerkinnässä määriteltyin kerros määrän mukaan. Rakennuskoetuuta on esimerkiksi Ruotsinkadun pientalotontteilla 210-50m², josta on käytetty pääkerroskoetun noin 200 neliometriä. Petsamonkadun pientaloissa rakennuskoetuuta on saman verran, mutta sitä on käytetty vain vajaat 120 neliometriä. Korttelin rakennukset pääsääntöisesti eivät täytä koko rakennuskoetua, mutta ovat kinnin sen kadunpuoleisessa rajassa päädyttään tai pitkällä julkisivultaan. Talousrakennukset sijaitsevat pääosin niille osoitetulla alueella, pskaan ne eivät kaikilla tontteilla ole niin suuria kuin kaava ja rakennuskoetus sallisi.

Ohraassa sijaitsee kolme tyyppitalojen sarjaa: Toivo Jäntin ja Jorma Järven suunnittelemat neljä taloa Petsamonkadulla, niiden vieressä sijaitsee Puutalo Oy:n ”Tervakoski”-tyyppitaloja sekä korttelin toisella laidalla nk. Ruotsalaistaloja. Korttelin pohjoisosassa sijaitsee tyyppitaloja vanhempia pientaloja ja eteläosassa elementtirakenteisia pienkerrostaloja.

Asetonometria, nykytilanne, 1/500

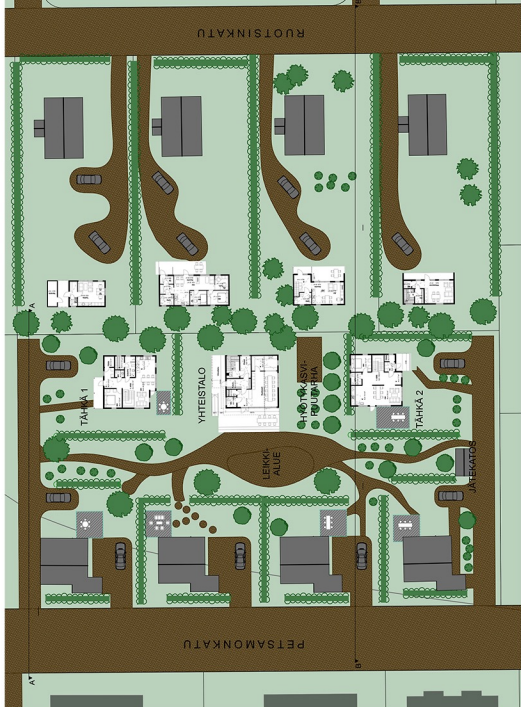

RATKAISUT

Uuteen kaupunkikuvan säilyttämiseksi ja alueen houkuttelevuuden ja kiinnostavuuden säilyttämiseksi alueen asukkaalle tulee tarjota mahdollisuuksia rakentaa alueelle uusia asunoksia. Korttelien keskosat ovat nykyisellään mittakaavaltaan pienempiä ja niiden äyrtäjäkorkeus patvelee päärakennukseen nähden. Katutilaa muodostavat korttelien reunavälit yhtenäisessä linjassa sijaitsevat päärakennukset, jotka ovat asuinikäyössä. Tontilla on laavittavissa selkeä hierarkia pää- ja talousrakennuksen välillä ja ne luovat tontille selkeää tilallisuutta ja yhtenäistä näköymää.

Tässä työssä esitellään kaksi ratkaisuehdotusta alueen täydennysrakentamiselle. Ehdotuksessa 1 isia on ratkaistu määrittämällä tontin takacoosan, vanhaassa kaavassa talousrakennuksen akennusalan paikalle, rakennuskoikeutta toiselle asunnolle tontilla jakamalla. Tällä äydenmyrakentamisen mallilla olisi mahdollista saada Petsamoon jopa 147 uutta asuntoa. Pää- a lisärakennuksen välinen hierarkia pyritään säilyttämään nykyiseltänsä. Ehdotuksessa akennusten käyttökorkeus muuttuu korttelien keskosissa päärakennusta patvelevasta sitä astaaivaksi.

Ehdotuksessa 2 alueelle rakennetaan uusia omakotitaloja, jotka ovat massaltaan olemassa olevia astaaiva. Kerrosalaa saadaan käyttöön enimmäismäärä olevat rakennukset säilyttään ja nitakaava ottaa huomioon kaupunkikuvan. Olevat rakennukset ja uudisrakennukset muodostavat ihlapääryn, jossa sijaitsee kuusi toisinsa verraten massoiltaan samankokoiset rakennukset, jöten hierarkia korttelissa muuttuu. Olevat rakennukset tien reunassa säilyvät muodostaen katutilaa ja uudet rakennukset asetuvat korttelin keskosin kaus kadusta, jöten kaupunkikuvaa ja alueen uonne eivät muutu merkittävästi entiläisiksi.

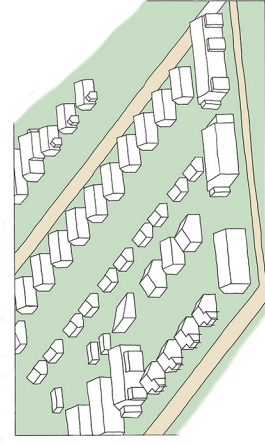
*Pisuunnitelma yhteispohjasta, 1/500

Ehdotus 2 - Pientalo Tähkä

Petsamontkadun 15-21 neljä tonttia ovat tällä hetkellä kaupungin omistuksessa. Se mahdollistaa neljästä tontista yhden suuren tontin muodostamisen ja asunto-osakeyhtiön perustamisen, johon kuuluu kuusi pientaloa. Tällöin korttelin keskosia muodostetun taloyhtiön osalta muuttuu, korttelin ulee uusi asuinrakennusten keskittymä ja pihat muuttuvat /kslyvisestä puutarhasta puujulkiseksi yhteispuutarhaksi.

Yhteisöllisyyttä lisäävä ja siihen kannustava keino on yhteisöalun rakentaminen tontin keskiössä. Tässä atoyhtiossä asukkaiden pyritään muodostamaan yhteisö samaa elämänvaiheita elävien ihmisten kesken: asipseriteiden arkea helpotetaan mahdollisuudella hoitaa äriän askareita yhdessä, esimerkiksi yhteisöruokailu on mahdollista järjestää yhteisöalossa. Pientalot ja niiden pienet atokotitaiset pihat ovat yhteydessä toisiinsa yhteisöalun kautta, jossa viljellään hyötykasveja, jöiden viljelly omalla jihallia ei ole mahdollista. Yhteisöalulle on osoitettu tilaa asten leikelle, joka luo kohtaamispaikan alueen lapsille ja unvalisen leikkipaikan omassa pihapiirissä.

Yhteisöalossa voi olla monenlaisia toimintoja, kuten yhteisöaluna, yhteisökeittiö, askartelu- tai harrastetilaja sekä kokoonumiseen soveltuva isompi tila sekä terassi. Yhteisöalun arkkitehtuurin eroa uusien pientalojen arkkitehtuurista, jöitä sen identiteettiä miistä eroavana on selvä ja silen sen käyttökorkeus on selvästi eri.

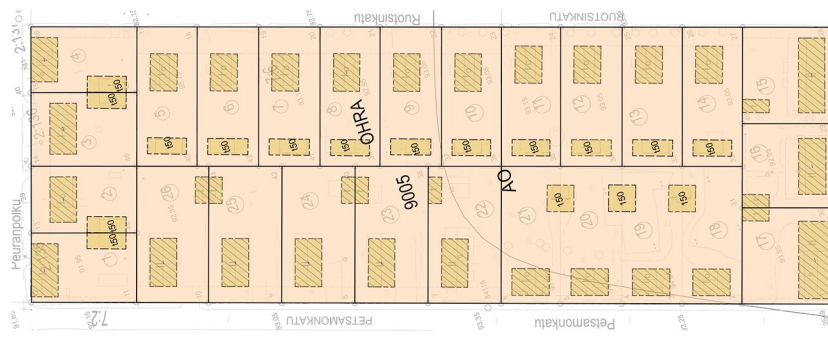

Aksonomietria, Tähkä ja Jyvä sovellettuuna maastoon, 1/500

Ehdotus 1 - Lisärakennus Jyvä

Talousrakennukselle määrättyyle rakennusaluele esitellään sallittavaksi toisen asunon rakentaminen. Lähtökohdaksi on otettu alkuperäisessä kaavassa määrätty rakennuslat sekä patuuraeväläisytydet. Näillä ehdoilla rakennuslataksi on saatu 14x6 metrin kokoinen alue, jöka sijaitsee kolmelta sivultaan neljän metrin etäisyydellä tontin rajoista. Syyvyyssuunnassa rakennusala on kuusi metriä, mikä mahdollistaa erilaisia pohjaratkaisuja. Tällöin rakennuksen harjakorkeus ei nouse kilpailemaan päärakennuksen kanssa. Pisuussuunnassa 14 metriä mahdollistaa talousrakennuksen sijoittelun vapaammiin ja myös sen pituuden variaatioita, mikä ei vaikuta alueen kaupunkikuvaa merkittävästi.

Ehdotuksessa päärakennuksen käyttöämätöntä rakennuskoikeutta voidaan ottaa käyttöön talousrakennuksen rakennuslialla enintään 80 neljöstä sille ehdolla, että päärakennusta korjataan laajentamalla ja sen arkkitehtuuria merkittävästi muuttamalla. Tällöin Ruotsinkadun tontilla talousrakennus saisi olla vajaa 60 neliön kokoinen ja Petsamontkadulla 80 kerrosalanelön kokoinen rakennusalan sallimissa puitteissa

Uudet rakennuslat, Petsamontkadulla Tähkä, Ruotsinkadulla Jyväille, 1/1000

Päätösuus, mahdolliset sijainnit Jyville punaisella 1/5000

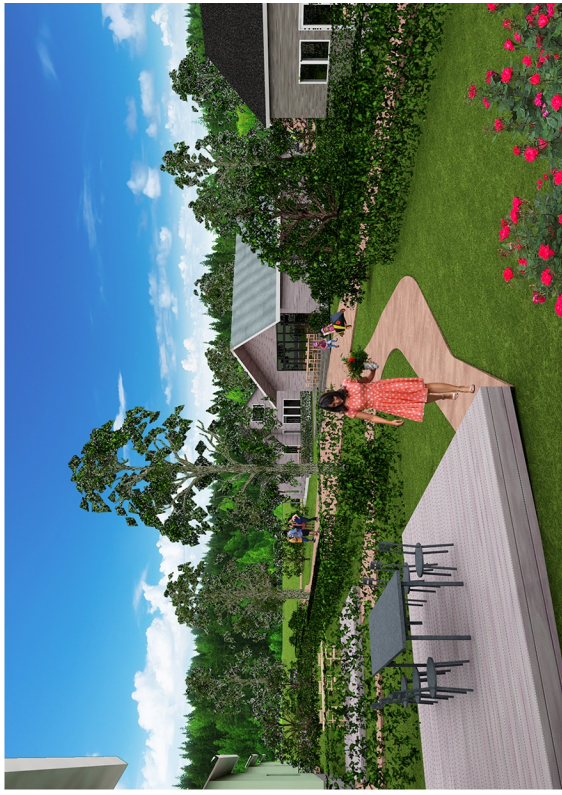

EHDOTUS 1: TÄHKÄ

Judisrakennusten arkkitehtuurin pohjana toimi Jorma Järven suunnittelemat, tontilla jo sijaitsevat pientalot ja niiden arkkitehtuuri. Suunnittelussa on otettu huomioon aiemmin työssä määritellyt raupunkiväen sästävät suunnittelun reunaehdot, joita uudisrakennukset istuivat uusina osponenteina jälleerakennussajan pientalokaluun miljööseen. Asuinrakennukset vertautuvat massaltaan oleviin asuinrakennuksiin ollen samankokoisia. Olevat ja uudet rakennukset ovat äyrtäarkituskeltaan vastaavia, joten ne ovat hierarkialtaan samanvertaisia.

Pientalot on suunniteltu vastaamaan nelihenken perheen tarpeita. Pientalon tilaohjelma on laadittu onilla olevien talojen ratkaisujen pohjalta. Niiden ja rakennuksen massalle määrättyjen eunaehojen, kuten pohjan päämittojen ja katon harjan ja kokonaiskorkeuden, puutteissa pientalon liat ratkaisiin kätevästi eri tavalla. Suunnitteluratkaisut perustuivat lainvoimaisiin akentamissasetuksiin ja ohjeisiin. Ensimmäinen kerros on esteetön ja toimii siten niin kutsuttuna seiviymskerroksena, josta löytyy makuuhuone, kylpyhuone sekä keittiö. Molemmissa atkassussa olohuone-keittöstä on käynti terassille, joka avautuu yhteispuutarhaan.

Rakenne on suunnittelun reunaehdoissa määritetty puuksi, mikä mahdollistaa hirsirunkoisien, ankarakenteisen tai esimerkiksi CLT-runkoisien pientalon rakentamisen. Tässä uudisrakennuksen unkomateriaaliksi on valittu rankarakenne, joka vastaa olemassa olevien rakennusten rakennetta, mutta täyttää silti nykyajan vaatimukset.

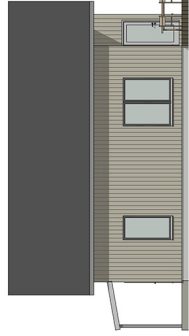
Pohkikkakas A-A, 1:200.

Julkisivu itään 1:100

Julkisivu pohjoiseen 1:100

Julkisivu länteen 1:100

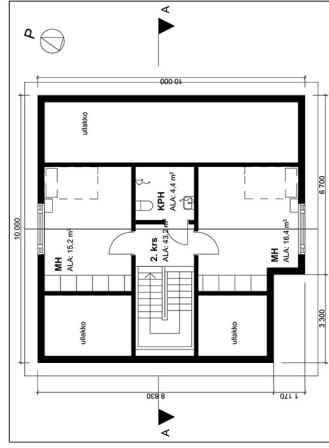

Julkisivu etelään 1:100

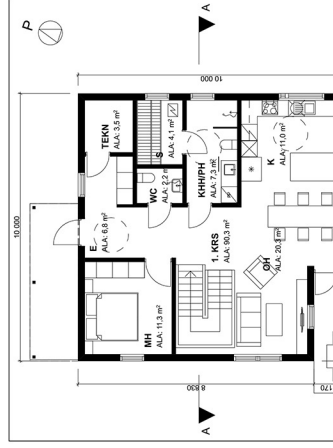
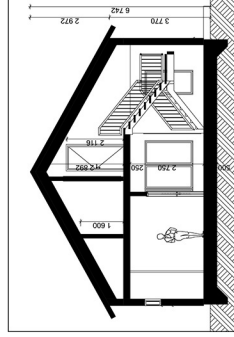

Tähkän julkisivuote 1/50

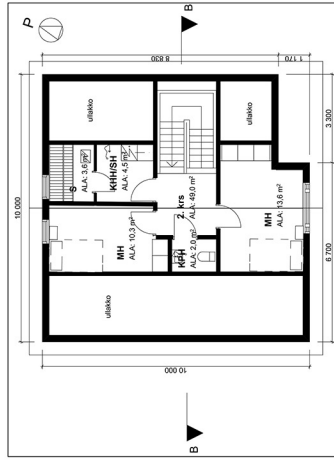
- 1 Kattomateriaali konesaumattu pelti, tummanruskea
- 2 Otsalaudat, puu, valkoinen
- 3 Julkisivut, peittomaalattu pystysalaudoitus, harmaa
- 4 Ikkunat ja terassiovi, puualumini, valkoinen,
- 5 vesipelti harmaa, ei vuorilautoja
- 6 Sokkeli, rapattu betoniharkko, vaalea harmaa
- 7 Terassilaudoitus, lämpökäsitelty puu.

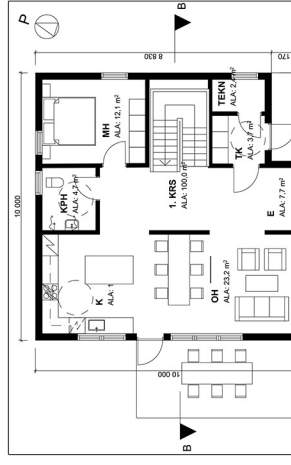
Tähkä 1 pohjapiirustus, 1. kerros, 1/100

Tähkä 2 pohjapiirustus, 2. kerros, 1/100

Tähkä 2 pohjapiirustus, 1. kerros, 1/100

EHDOTUS 2: JYVÄ

Ääniohjana lisärakennus Jyvän suunnitteluun oli vaatimus hierarkian säilymisestä päärakennukselle alistaisena käyttötarkoituksen muuttuessa. Onnimonistajille annetaan mahdollisuus rakentaa lisärakennukseen asunto tai otakin muita asumista palvelevia tiloja, kuten esimerkiksi työhuone, verstaas, jihatasauna tai autotalli. Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin tulee siis sopia näihin kaikkiin käyttötarkoituksiin siten, että sisätilat voidaan suunnitella eri tarpeita vastaaviksi heti tai muokata niitä tulevaisuudessa.

Rakennuksen koolle annetaan myös vapauksia rakennusalan ja -olikeuden jureissa. Pienin esitietä rakennus on kerrosalaitaan 50 neliön kokoinen, joka estää alkuperäisen kaavan mahdollistamaa talousrakennuksen maassaa. Suurimman korko kerrosala on 80 neliötä, jonka todetaan olevan suurin mahdollinen koko kaupunkikuvan säilymiseksi eheänä lisärakentamisen myötä. Kaikissa vaihtoehdoissa on harjakatto, puuauuditus julkisivumateriaalina sekä onesaumattu pelkittö. Värähtöä esiintyy ulkoarkkitehtuurissa aukokuksessa, isäänvedoissa sekä terasseissa ja sisäänkäynneissä.

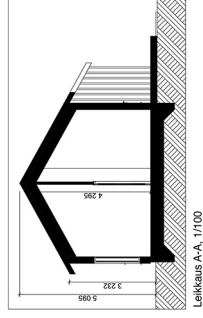
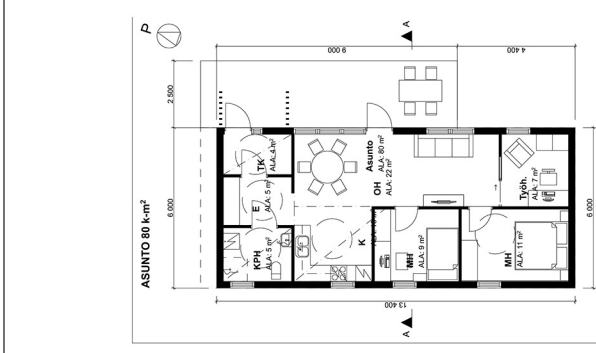
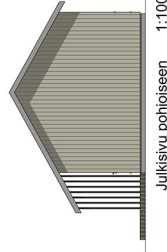
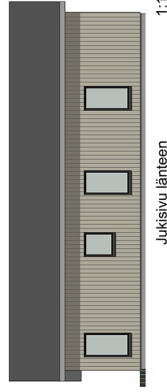
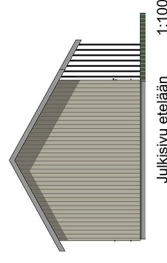
Suunnitelmassa esitetään viisi erilaista ratkaisuvaihtoehtoa, joissa on käytetty 10-80 kerrosalaneliömetriä. Esitetyt toiminnot ovat asunto, työtilla, pihasauna sekä hybridi, jossa on verstaas, varastotilaa sekä kasvihuone. 80 k-m²:n suunnosta esitetään pohja- , julkisivu- sekä leikkauspiirustukset. 50 k-m²:n pohjapiirustukset.

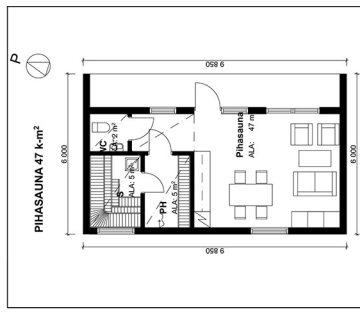
Visuaalisointikuva Jyvästä.

Jyvän julkisivuote 1/50:

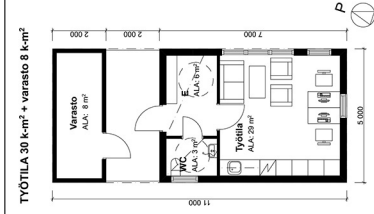
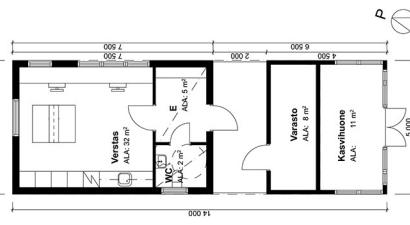
- 1 Kattomateriaali konesaumattu pelli, tummanruskeaa
- 2 Konesaumattu puu
- 3 Julkisivut peittonmaalattu pystyasialauditus, harmaa
- 4 Julkisivut peittonmaalattu pystyasialauditus, tummaa ruskeaa
- 5 Pimotulus, peittonmaalattu puu, tummaa harmaa
- 6 Ikkunat ja terassiovi, puualumiini, valkoinen, vesipelti harmaa, ei vuonilautoja
- 7 Ikkunat ja uko-ovi, puualumiini, tummaa harmaa, ei vuonilautoja
- 8 Ikkunat, kirkas
- 9 Rakkasauuditus, lämpökäsittely puu
- 10 Sokeli, rapattu betoniharkko, vaalea harmaa.

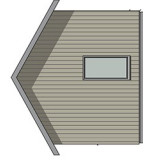
Leikkaus A-A, 1/100

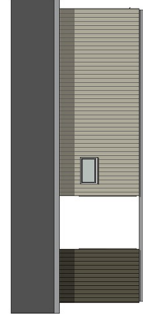
VERSTAS 30 k-m² + VARASTO 8 k-m² + KASVIHUONE 13 k-m²

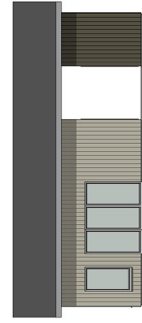
TYÖTILA 30 k-m² + varasto 8 k-m²

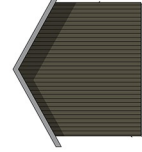
Julkisivu etelään 1:100

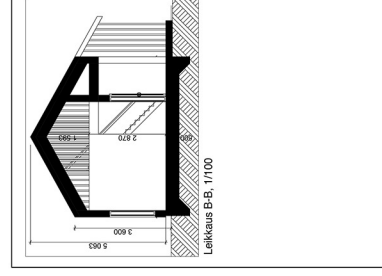
Julkisivu länteen 1:100

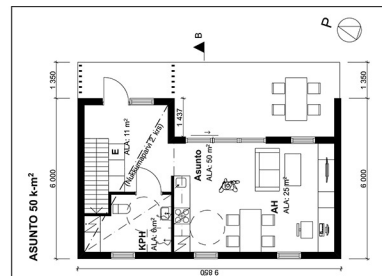
Julkisivu itään 1:100

Julkisivu pohjoiseen 1:100

Leikkaus B-B, 1/100

ASUNTO 50 k-m²